

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Antropologie sportu:
Tenisový klub a jeho členové z antropologické perspektivy
Bc. Andrea Mlynářová

Diplomová práce
2014

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea Mlynářová**
Osobní číslo: **H12713**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Antropologie sportu: Tenisový klub a jeho členové z antropologické perspektivy**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se bude zabývat sportem, zejména tenisem, z antropologické perspektivy. Práce bude zakotvena v teoriích a konceptech Pierra Bourdieu (sociální pole, kapitál) a také v teorii životní (sportovní) dráhy. Bude nahlížet tenisový klub jako sociální pole s hodnotami s ním spojenými. Práce, zaměřená na jednu stěžejní věkovou kategorii, bude zahrnovat analýzu těchto členů klubu s ohledem na jejich jednání a motivy k členství v klubu a jeho dopady. Důležitou součástí bude i analýza "úspěchu" jako jedné z nejvýznamnějších hodnot sportovců.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BLANCHARD - The Anthropology of Sport: An Introduction

BOURDIEU P. - Teorie jednání

BOURDIEU- Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste

COAKLEY J.-Sports in society: Issues and controversies

ČECHÁK V. a LINHART J.- Sociologie sportu

JARVIE G.- Sport, culture and society

CHOUTKA M.- Sport a společnost

SEKOT A.- Sociologické problémy sportu

SEKOT A. - Sport a společnost

SLEPIČKOVÁ I.- Sport a volný čas

SOMMER J.- Dějiny sportu

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Michal Tošner, Ph.D.**
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2014**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Michal Tošner, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré užití literární a internetové zdroje, také veškeré informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hlinsku 24. 11. 2014

Andrea Mlynářová

Poděkování

Děkuji PhDr. Michalovi Tošnerovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky a za jeho vstřícný přístup při zpracování této diplomové práce. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia. Velký dík patří také celému Tenisovému klubu Hlinsko a jeho členům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

NÁZEV

Antropologie sportu: Tenisový klub a jeho členové z antropologické perspektivy

ANOTACE

Práce pojednává o výzkumu v oblasti sportu, konkrétně v tenisovém klubu. Hlavní pozornost je soustředěna na fungování tenisového klubu a jeho aktérů z antropologické perspektivy. Na tenisový klub nahlížíme jako na jedno ze sociálních polí, nacházející se v sociálním prostoru. Důležitou součástí práce je také aplikace kapitálů na aktéry sociálního pole.

První část práce obsahuje vymezení teoretických konceptů, historii sportu a tenisu a v neposlední řadě také antropologické bádání ve sportovní sféře. Druhá část práce pojednává o vlastním výzkumu a zahrnuje teoretické uchopení práce. Tato část je tedy propojením vlastních poznatků, vlastních zkušeností a zkušeností získaných z terénu s teoretickými přístupy z odborné literatury.

Cílem práce je proniknout do fungování tenisového klubu, pravidel a norem, podmiňující členství v klubu. Dalším cílem je zjistit s jakými hodnotami je tenis spojen, a jak jsou tyto hodnoty interpretovány členy klubu.

KLÍČOVÁ SLOVA

sport, tenis, tenisový klub, sociální pole, kapitály, hodnoty

TITLE

The anthropology of sport: Tennis club and his members from anthropological perspective

ANNOTATION

This thesis focuses on the research in the field of sports, specifically tennis club. The main attention is focused on the functioning of the tennis club and its players from an anthropological perspective. On the tennis club is viewed as at one of the social field, located in the social space. An important part of the work is the application of the capitals involved in the social field.

The first part contains the definition of theoretical concepts, history of sport and tennis and last but not least, anthropological research in sport. Second part deals on own research and includes a theoretical work. This part is connecting own knowledge, own experience and the experience gained from the field of theoretical approaches in the literature.

The aim of this thesis is to break into the functioning of the tennis club and the rules and norms, making the club membership. Another objective is to determine the values such as tennis linked, and what these values mean for club members.

KEY WORDS

sport, tennis, tennis club, social field, capitals, values

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl výzkumu.....	14
1.1 Výzkumné otázky.....	14
2 Sport a hry.....	15
2.1 Co je to vlastně sport?	15
2.2 Hra (<i>play</i>) a hra (<i>game</i>)	17
2.3 Herní kategorie podle Cailloise	19
2.4 Problémy antropologie sportu.....	19
3 Sport a hry v antropologii	21
3.1 Role sportu v historii a ve společnosti	22
4 Historie sportu a her	24
4.1 Historický vývoj (geneze) sportu, her.....	24
4.2 Vznik moderního (novodobého) sportu a jeho základní znaky	27
4.3 Sport a jeho institucionalizace u nás.....	28
4.4 Sport v Československu po 2. světové válce	29
5 Tenis.....	31
5.1 Vývoj tenisu.....	31
5.2 Tenis u nás.....	33
5.3 Charakteristika dnešního tenisu.....	33
5.4 Počítání v tenisu	35
5.5 Rozměry dvorce.....	35
5.6 Tenisová taktika a technika	36
5.7 Druhy sportovních soutěží v tenisu	38
6 Vlastní výzkum	40
6.1 Metodologie.....	40
6.2 Pozicionalita - pozice výzkumníka	44
6.3 Já a TK Hlinsko	45
7 Sociální prostor	47
7.1 Jednání (<i>agency</i>).....	48
8 Tenis jako sociální pole.....	53
8.1 Sociální pole	53
8.2 Historie klubu	54
8.3 Vnitřní hierarchie klubu.....	55
8.4 Tým dorostu - <i>TK Hlinsko</i>	57
8.5 Kapitály	60
8.5.1 Ekonomický kapitál.....	61
8.5.2 Kulturní kapitál	64
8.5.3 Sociální kapitál.....	66
8.5.4 Symbolický kapitál.....	67
8.6 Pravidla a normy členství klubu	69

8.7	Tenisový trénink	71
9	Hodnoty jednání v poli tenisového sportu.....	75
9.1	Úspěch	75
9.2	Fair play	77
9.4	Dispozice	83
9.5	Disciplína.....	85
9.6	Estetika	86
9.7	Dress code	87
9.8	Relativní váha aktérů	89
9.9	Fitness.....	90
9.10	Vzory chování	92
10	Tenis jako technika těla.....	94
10.1	Disciplinace těla	94
	Závěr	97
	Zdroje:.....	101
	Přílohy.....	106

Úvod

Sport je významným (nejen) sociálním hybatelem dnešní společnosti, proto je pro mě toto téma velmi zajímavé a ráda bych do této součásti života mnoha z nás, nahlédla z perspektivy antropologa. Ve sportovním prostředí a v prostředí sportovních institucí se pohybuji již řadu let, i proto mám ke sportu a zvolenému tématu velmi blízko. V této práci se budu zabývat antropologií sportu, se zaměřením se na sport a veškerá jeho specifika, kterým je tenis.

Na tenisové kurty, spravující *Tenisový klub Hlinsko*¹ (dále jen *TK Hlinsko*), které sdružuje spolu s dalšími sportovními prostory (fotbal, hokej, házená, volejbal, nohejbal) město Hlinsko pod jednotným názvem *Sportoviště města Hlinska s. r. o.*, jsem zvyklá docházet či dojíždět několikrát týdně (pokud situace dovolí) již od dětského věku - v mém případě zhruba od 8 let. V této tenisové instituci jedním v různých pozicích či rolích, které blíže popisuje Choutka (1978) ve své práci *Sport a společnost*. Podle něj se role ve společenských institucích diferencují na tři velké skupiny.

První skupinu tvoří aktivní sportovci, kteří provozují vlastní sportovní činnost. Druhá skupina zahrnuje ty, kteří zajišťují systém přípravy sportovce, jedná se například o roli trenéra, maséra, manažera atd. Třetí skupina ve struktuře sportovních institucí tvoří funkci organizátorskou. Tito aktéři se starají o přípravu a zajištění organizace soutěží (Choutka, 1978). Podle těchto kritérií, mohu říci, že jsem za dobu působení v konkrétní instituci prošla již všemi těmito zmíněnými kategoriemi a tudíž můžu svůj výzkum založit také na empirických zkušenostech, které dle mého názoru mohou být velmi přínosné pro tuto práci. V rámci *Tenisového klubu Hlinsko* i v současné době zastupuji všechny tři jmenované kategorie, a to první výše uvedenou kategorii jako aktivní hráčka tenisu za tým dospělých, od srpna 2014 disponuji funkcí trenérky dětí a mládeže a v letních sezónách zastupuji také funkci, náležící do třetí kategorie, funkci organizátorskou, kdy organizuji tenisové turnaje, které se na dvorcích *TK Hlinsko* konají již po dlouhá léta.

Pro svoji diplomovou práci jsem zvolila téma sportu, protože dle mého názoru i jiných autorů (Choutka, 1978, Olivová, 1979, Slepíčka, Slepíčková, 2000) je právě sport významným fenoménem dnešní doby a neméně důležitou součástí i doby minulé. Je třeba ho chápat ve své mnohostrannosti a složitosti. Především je třeba ho chápat jako oblast, poskytující širokým masám radost z pohybu a soutěžení, z dramatické podívané, jako oblast nesmírně obohacující život jedince i celou společnost. Sport je v další řadě důležitým

---

¹ Znak *TK Hlinsko*, fotografie klubovny a dvorců *TK Hlinsko* viz příloha.

faktorem socializace a neméně důležitým při tvorbě sociální reality a sociálních vztahů a interakcí.

O významném postavení tohoto fenoménu pojednává mnoho dokumentů na několika úrovních. Uvedme tedy několik dokumentů na evropské úrovni – *Evropská charta sportu pro všechny (1974)*, *Mezinárodní charta tělesné výchovy a sportu (1978)*, *Evropská charta sportu (1994)*, *Modifikovaný návrh směrnic pro sport dětí a mládeže (1998)*, dále také na světové úrovni – *Světový manifest tělesné výchovy 2000*, *Bílá kniha o sportu* a v českých podmínkách jde zejména o *Zákon o podpoře sportu (2001)*.

Slovo sport, označující pohybové (tělesné) aktivity, v sobě skrývá zcela jistě mnohem více, než jen toto pouhé označení. Jedná se o nezastupitelný motiv lidské činnosti, jehož pomocí můžeme naplňovat volný čas, ale také, jehož prostřednictvím můžeme dosáhnout báječného pocitu dokonalosti (ať již ve fyzickém či duševním smyslu), tak i pocitu vítězství, který sport nabízí (Sommer, 2003).

Na sport jako na významný celospolečenský fenomén nahlíží mnohé zahraniční i české studie. Vysoký počet českých studií (Slepička, Slepičková, 2000) potvrzuje význam sportu v hodnotové orientaci především u mladé generace. Sport má vysoké zastoupení mezi aktivitami, kterými je vyplňován volný čas. Například Jansa uvádí, že si vysoké procento (73%) mládeže uvědomuje význam a důležitost sportu z celospolečenského hlediska (Jansa, 2002 in Flemr, Valjent, 2010).

Ze zahraničních studií, zkoumajících sport, můžeme uvést například Weisse (2000), který tvrdí, že ve sportu se zrcadlí celá společnost a v jisté míře přispívá k její proměně. Sport lze vnímat v mnoha oblastech, ať jde o kulturní, politickou, ekonomickou, tak i sociální (Weiss, 2000 in Flemr, Valjent, 2010). Patriksson (1994), ve své studii popisuje, že: „Sport jako společenská instituce má určitá specifika, která ostatní instituce mají buď v omezené míře, nebo vůbec nemají. Sport by měl odrážet mnoho běžných norem a hodnot vyzrálé společnosti a tedy přispívat k reprodukci příznačných společenských hodnot, zejména mezi dětmi a mládeží“ (Patriksson, 1994 in Flemr, Valjent, 2010).

Mnozí autoři (např. Sommer, 2003, Choutka, 1978, Blanchard, 1995) také vyjadřují svůj obdiv nad okouzující mocí sportu, činnosti, která strhává k nadšení milionové masy. Zachvacuje všechny společenské vrstvy, národy, rasy. Nezná hranic států a rozdíly společenských zřízení. Přitahuje ateisty stejně jako katolíky, protestanty a muslimy, bílé, černé i žluté obyvatele naší planety, prostě veškeré lidstvo. Tento fenomén také zcela jistě

zasahuje do mnoha sfér lidského života a patří odjakživa do základního rejstříku hodnot lidského života, nezávisle na historickém období.²

Děl, zabývajících se sportem, nahlíženým z antropologické perspektivy, není mnoho. Tím spíše hovoříme-li o českých pracích, zabývajících se antropologií sportu. V českém kontextu se jedná spíše o práce sociologické, se zaměřením se na sport a jeho aspekty.

Jedním z autorů zabývajících se touto problematikou z antropologické perspektivy je Kendall Blanchard se svým dílem *The anthropology of sport: an introduction* (1995), které bude pro tuto práci relevantní. Jedná se o dílo takzvané *second hand*, což znamená, že nejde o data přímo z jeho výzkumu, ale o sumarizované poznatky z předešlých děl a výzkumů.

Sportu z antropologického hlediska se věnovat také W. J. Perry, ve svém díle *The Children of the Sun* (1923), kde popisoval míčové hry mezi domorodými Australany. Perry navázal na dříve vydané dílo A. W. Howitta, *The Native Tribes of South East Australia* z roku 1904, zabývajících se stejným fenoménem.

Významným antropologem zajímající se o téma sportu byl Edward Norbeck. V roce 1971 napsal publikaci s názvem *Man at Play* (1971), ve které udělal jasno v tom, že hra je subjekt, který musí být brán seriózně, jako důležitá dimenze lidské zkušenosti, kterou nesmí antropologové ignorovat (Blanchard, 1995).

Podobně tomu je také v oblasti sociologie sportu. Takto laděné práce v našem kulturním prostředí vznikají často zejména na půdě kinantropologie,³ kineziologie⁴ či vědy o sportu než v rámci sociologie. Totéž platí i pro českou vědu, která dává přednost spíše praktickým výzkumným či vzdělávacím projektům zaměřeným na motorickou výuku, fyziologii cvičení a tělesný výkonnostní trénink před zkoumáním historických, sociálních či filozofických aspektů vztahu sportu a společnosti.

Oblastí výzkumu této práce, jak jsem již výše zmínila, je *Tenisový klub Hlinsko (TK Hlinsko)* a jeho aktéři. Klub se nachází, jak je již z názvu patrné v pardubickém kraji, ve městě Hlinsko. Zaměřím se na věkovou kategorii, která mi připadá pro práci a její zaměření nejvhodnější a nejhodnotnější z mnoha důvodů, které v následujícím textu osvětlím. Jedná se o kategorii dorostu (tým dorostu *TK Hlinsko*). Budu nahlížet tenisový klub jako sociální pole, ke kterému se váží různé hodnoty. Důležitou hodnotou ve sportu je bezesporu úspěch, pokusím se tedy interpretovat, co aktéři chápou pod pojmem úspěch, což může být pojímáno

---

²Lidé si vždy rádi hráli, měli potřebu pohybu, běhu atd., pouze se tato činnost v různých historických obdobích nazývala jinak, pokud to bylo vůbec pojmenováno.

³Kinantropologie je věda, která zkoumá strukturu a funkci účelově zaměřených pohybových činností člověka a jejich rozvoj, kultivaci a účinky v definovaných podmínkách prostředí, tj. v tělesné výchově, sportu, fyzioterapii, zdravotní tělesné výchově, rekreaci atd., dostupné: <http://www.fsps.muni.cz/vvv/vav/>

⁴ Nauka zkoumající pohybové projevy člověka (Sekot, 2008, s. 13).

všelijak. Pro někoho může být úspěch „pouze“ to, že může tenis vůbec hrát, pro někoho dalšího například to, že je ve své kategorii dobrý, až třeba nejlepší. Mezi další hodnoty, které s tenisem souvisí, patří například rivalita, princip *fair play* či kategorie estetiky. Dále se zaměřím na jednání a motivy hráčů, které souvisejí s tenisem i tenisovým klubem.

Práce bude zakotvena v teoriích francouzského sociologa, antropologa a filozofa Pierra Bourdieu - v teorii sociálního pole a kapitálů (ekonomický, sociální, kulturní a symbolický). Dále se pokusím o velmi stručný nástin a popis životních (sportovních drah) aktérů/hráčů. Tato teorie mi pomůže nahlédnout do života aktérů, do jejich významných životních situací a mezníků, hrající roli v jejich (zatím nedlouhých) životech, jež je dovedly až k rozhodnutí stát se členy sportovního klubu, který jsem si vymezila jako pole výzkumu, tedy sociální pole. Teorii životní dráhy se věnuji pouze okrajově, proto na jejím základě vznikly „pouze“ jakési *medailonky* jednotlivých aktérů, uvedené v příloze. Pomocí výše zmíněných teorií nahlédnu do života jednotlivých hráčů a budu se snažit je situovat do zmíněného sociálního prostoru.

V první části práce se věnuji stanovení cíle výzkumu, na který navazují také výzkumné otázky. Dále je třeba vymezit a definovat si hlavní pojmy, o které se tato práce opírá. Těmi jsou koncepty sportu či hry. Další část je věnována sportu z antropologické perspektivy a antropologickému bádání v oblasti sportu. Dále představím sport v historickém náhledu a také historii, pravidla, techniku a taktiku tenisového sportu. Poté se věnuji již vlastnímu výzkumu. Seznámíme čtenáře s metodologií, významnou součástí je i *pozicionalita*, tedy uvedení pozice výzkumníka v rámci výzkumu a vztah výzkumníka k *Tenisovému klubu Hlinsko*. V následující části provedu čtenáře sociálním prostorem, ve kterém se nachází zkoumané sociální pole - tenis, a jednáním (*agency*) aktérů v tomto poli. Zodpovím si tedy otázky, proč aktéři vstoupili do konkrétního tenisového klubu a proč v něm setrvávají. Na to navážu další kapitolou nazvanou Tenis jako sociální pole, ve které přiblížím čtenářům zmíněný tenisový klub, (hierarchii, historii) normy a pravidla členství. Nedílnou součástí je i aplikace čtyř forem kapitálů na aktéry sociálního pole. Poté se budu věnovat tenisu jako sociálnímu poli, avšak nyní z hlediska hodnot s tímto sportem spojených (*fair play, úspěch, fitness* apod.). V úplném závěru práce nahlédnu na tenis jako na techniku těla.

1 Cíl výzkumu

Cílem práce je proniknout do fungování tenisového sportu. Budeme se snažit etnograficky nahlédnout do různých oblastí *Tenisového klubu Hlinsko* a jeho členů. Hlavní pozornost je tedy soustředěna na tenisový klub a jeho členy z antropologické perspektivy. Tento náhled nám umožní teorie sociálního pole, skrze niž nahlížíme právě zmíněný tenisový klub. Důležitou součástí práce bude také aplikace kapitolů na aktéry sociálního pole - tenisu. Budeme se zabývat jednáním (*agency*) aktérů, jenž nám podá vysvětlení toho, proč aktéři tento sport začali provozovat a nadále provozují.

Přiblížíme čtenářům tenisový sport jako sociální pole s jeho různými specifiky. Jedná se zejména o pravidla a normy členství v klubu a hodnoty, spojené s tímto sportem. Mezi tyto hodnoty řadíme úspěch, jako nejvýraznější hodnotu sportu obecně. Mezi další významné hodnoty, jež budou v práci zmíněny a interpretovány, patří například *fair play*, uznání, kategorie estetiky a *dress code* a další.

1.1 Výzkumné otázky

Na základě výše stanovených cílů výzkumu jsme si zvolili výzkumné otázky, které bude tato práce zodpovídat.

Jak funguje konkrétní tenisová instituce a jaké jsou podmínky, pravidla a normy členství v klubu?

S jakými hodnotami je tenis spojen?

Co znamenají tyto hodnoty pro aktéry klubu?

2 Sport a hry

Jak již název práce napovídá, budeme se v ní zabývat antropologií sportu. Proto v tuto chvíli přichází na řadu seznámení se s pojmy sportu, hry, jenž s touto prací úzce souvisí. Sport a hry jsou stěžejními koncepty pro tuto práci, proto je třeba si je, dříve než se pustíme do dalších kapitol, vymežit. Nejprve se podíváme na to, co je to vlastně sport a tento pojem si definujeme. Poté se zaměříme na pojem hry (*play, game*) a herní kategorie s ní související, kterými nás provede Roger Caillois (1998). Následně se také zmíníme o problémech antropologie sportu s uchopením jednotlivých konceptů.

2.1 Co je to vlastně sport?

Vysvětlení slova sport, které je vlastně jakýmsi „novotvarem“, pocházející z anglického jazyka, lze hledat v latinském původu slova. Latinské slovo „*disportare*“, z kterého je slovo odvozeno, znamená „rozptylovat se, bavit se, příjemně trávit volný čas“ (Čechák, Linhart, 1986, s. 7). Analogický význam má i anglický výraz „*disport*“, z něhož po rozložení slovo vzniklo. Podobně jako „*sportability*“, které se překládá jako „šprýmy, kratochvíle a náklonnost k nim“ (Jung, 1947).

Flemr a Valjent (2010) ve své studii uvádí, že „sport má mnoho společných znaků se základním přirozeným socializačním mechanismem každého jedince, kterým je hra.“⁵

Můžeme konstatovat, že ve světě existují dvě pojetí sportu. Jako první je takové pojetí, které akcentuje hru, soutěž a výkon, zahrnuje veškeré atributy soutěžního sportu (výkon, trénink, soutěž apod.). Druhý přístup následuje výše zmíněnou etymologii slova, jedná se zde o bavení se, rozptylování se.

Protože není definice sportu u všech autorů jednoznačná, uvádíme tedy pro porovnání různá vysvětlení. Podle Choutky (1978) je sport definován takto: „*sport je oblastí dobrovolné lidské činnosti, která uspokojuje potřeby sportovců a dalších účastníků. Ti se v ní realizují a nacházejí v ní všestranné a hluboké prožitky. Sportovec je v této činnosti nejen objektem, ale i subjektem svého zdokonalování, seberozvoje a sebevýchovy. Tím se stává soutěžení neobyčejně účinným prostředkem všestranného rozvoje sportovce*“ (Choutka, 1978).

---

⁵ G. H. Mead poukázal na to, že podstatná součást dětského učení se přijímání sociálních rolí, probíhá v průběhu hry. Odlišil hru – *play* a hru – *game*: první označuje prosté „hraní si na něco“ spočívající v napodobování rolí dospělých, druhá pak „hraní něčeho“, což zahrnuje složitější systém pravidel, která musí dítě pochopit a podvolit se jim.

V 90. letech byla přijata zástupci evropských zemí odpovědných za tělovýchovu a sport tzv. Evropská charta sportu, která hovoří o postavení sportu ve společnosti a podle ní je sport vymezen takto: „ *sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které at' již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních*“ (Slepička, Slepičková, 2000).

V současné době můžeme uvést Zákon o podpoře sportu ze dne 28. února 2001 (novela č. 219/2005 Sb.), který hovoří o poměrně výsadním postavení sportu ve společnosti, protože je nahlížen jako veřejně prospěšná činnost. „*Pro účely tohoto zákona představuje pojem sport všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.*“ (§ 2, odst. 1)

Avšak na jednom se většina autorů shoduje, a to že je to tělesná pohybová aktivita, provozovaná podle určitých pravidel a zvyklostí a na vyšší úrovni předchází samotné činnosti příprava, nazývána *trénink*.

Sport můžeme třídit podle mnoha hledisek, jako je období (letní, zimní), prostředí (venkovní, sálové apod.), podle počtu zapojených či zúčastněných osob (individuální, kolektivní), formy (organizované, neorganizované). Vzhledem k procesu socializace hraje takovéto třídění velkou roli.

Významným atributem sportu je také rozdělení z hlediska dosahovaného výkonu na rekreační, výkonnostní a vrcholový (profesionální) sport. Sport znamená tedy pro každou bytost něco zcela jiného. Pro profesionály je to zdroj obživy, pro mládež může být příjemným trávením volného času, zdrojem k seznámení se s novými lidmi.

Gilroy (1999) rozlišuje dva převládající modely sportu:

- a) Společenský model sportu – provozován především ze společenských důvodů, také pro radost, s malým nebo žádným tlakem na výsledek, je potlačen soutěživý element sportu.
- b) Závodní model sportu – v tomto modelu jde především o výsledek, často zde jde o to „vyhrát za každou cenu“, všemi dostupnými prostředky (povolenými i zakázanými), tento model sportu je velmi strukturován (Gilroy, 1999 in Flemr, Valjent, 2010).

Podle Šubrt (1996) „jedním z charakteristických rysů sportu je, že se řídí podle závazných pravidel, jejichž smyslem je mj. omezení nebezpečí fyzického zranění na minimální míru“ (Šubrt, 1996, s. 61).

Bez náhledu do minulosti a historie sportu nelze ukázat, proč a jakými cestami sport přišel ke své dnešní podobě, proto se budeme zabývat historií a genezí sportu v dalších kapitolách této práce. Slepíčková (2005) tvrdí, že sport a jeho definování podléhá historickému vývoji a aktuálním potřebám společnosti. Také na půdě sportu platí časem prověřené a tedy moudré rčení: „Časy se mění,“ a to v kontextu místa i času. Jeho základní rys však stále přežívá: Radost ze zdravého pohybu čelící civilizačním nástrahám každodennosti.

Dějiny sportu sahají až do starověku, kdy první doklady nacházíme v Mezopotámii. Největší rozkvět sportu je spojen s antickým kultem těla. Dle marxistických i západních teoretiků vznik sport právě ze hry a v určité formě jí zůstává i dodnes. Můžeme směle tvrdit, že kdyby přestal být hrou, ztratil by svou podstatu, pozbyl by přitažlivosti. Avšak nelze ho redukovat pouze na hru. Sport je považován za mnohofunkční sociální jev (Choutka, 1978).

Se sportem souvisí mnoho pojmů a termínů jako je již zmíněný koncept hry (*play*, *game*), na které se podíváme v následujících řádcích.

2.2 Hra (*play*) a hra (*game*)

Koncept a definice hry je pro antropologii sportu zásadní. Je to fenomén, který je univerzálním nejen pro lidské bytosti, ale také pro zvířata. Uvedeme si zde jeden z typických konceptů hry (*play*), generovaným etnologem, podal ho Bekoff: „sociální hra je chování, které je prováděno během sociálních interakcí, ve které se snižuje sociální vzdálenost mezi interagujícími a není evidováno zkoumáním nebo zápasením (útočné či obranné) nebo pasivně-poddajné chování členů dvojice, trojice apod., ačkoli tato jednání mohou být sekundárním jevem během hry“ (Bekoff, 1972 in Blanchard, 1995).

Blanchard (1995) také uvádí, že stejně jako mezi opicemi, je hra mezi lidskými bytostmi snadno rozpoznatelná, napříč kulturními hranicemi, také netrénovaným pozorovatelem. Je zřetelná všem, nehledě na kulturní či jazykový základ. I přesto je zde jakási obtíž vsadit toto herní chování do určitého konceptuálního rámce, čehož je svědkem také množství literatury. Začínáme tedy tím, na čemž se většina diskuzí na toto téma shoduje a to je odkaz na Huizingu a jeho dílo *Homo Ludens* (1950), ve kterém definuje hru jako:

...volnou činnost stojící zcela vědomě mimo „obyčejný“ život jako „něco nevážného“, ale zároveň naprosto a intenzivně pohlcuje hráče. Je to činnost spojená s nemateriálním zájmem, a nelze tím získat žádný zisk. Probíhá

v rámci svých řádných hranic času a prostoru, uspořádaně podle určitých pravidel. Podporuje tvorbu sociálních seskupení, které mají tendenci obklopovat se tajemstvím a zdůraznit svůj rozdíl od běžného světa například přestrojením, nebo jinými prostředky (Huizinga, 1950 in Blanchard, 1995).

Huizinga tvrdí, že je hra sebe-obsahující a že se civilizace sama rozvíjí pomocí herních mechanismů. Dalším vědcem, který se zabýval tématem hry, byl Norbeck (1974), který definoval hru jako:

...chování spočívající v biologicky zděděných stimulech nebo sklonech, které se vyznačuje kombinací vlastností: hra je dobrovolná, příjemná, je v ní zřetelné dočasně jiné chování, a odlišná v tom, že v ní předstíráme nebo máme nadpozemskou kvalitu.

Norbeck (1974) vidí hru jako zahrnutí explicitních kulturních forem s jasnou oblastí komponentů chování:

Hra (*play*) zahrnuje hry (*games*) a sporty, divadelní výkony a další formy mimikry, malování, hudbu, tanec a veškerou oblast umění a estetiky, vtip a humor, fantazii, vyvolávající nadšení fyzického stavu (extázi). Extáze může být vyvolána sugescí, auto-sugescí, užitím drog a jinými látkami, půstem a jinými fyzickými prostředky (Norbeck, 1974 in Blanchard, 1995).

Norbeckova definice hry je více odpovídající antropologické diskuzi než Huizingova. Připouští důležitost genetické inklinace ke hře, rozvíjí myšlenku, že formy hry mají významnou kulturní dimenzi a jejich model je natolik obecný, aby byly užitečné napříč kulturními analýzami. Pro Csikszentmihalyi (1975), je: „*hra vyloženě tokem zkušeností/zážitků.*“

Aspektem definičního problému podléhajícímu antropologii sportu je význam slova „hra“ (*game*). Podle slov Sack (1977) je „*koncept hry (game) často pleten s hrou (play)*“ (Sack, 1977 in Blanchard, 1995).

Sociolog John Loy (1981) definuje hru (*game*) jako „formu hravé soutěže, která je ve výsledku determinována fyzickým umem, strategií nebo šancí (*change*) použít je jednotlivě nebo v kombinaci. Tvrdí, že hry (*games*) jsou podkategorií hry (*play*). *Game* je více specifická, může být dále definována podle kategorií nebo typů (Loy, 1981 in Caillois, 1998).

Nejnámější schéma podal Caillois (1998), který klasifikuje hru (*game*) čtyřmi hlavními kategoriemi: *agon* (soutěž), *alea* (náhoda), *mimicry* (předstírání) a *ilinx* (závrať).

Každá z těchto kategorií zahrnuje termín *paidia*, což je nekontrolovatelná svoboda a *ludus*, kontrola determinována nebo bráněna smlouvou (dohodou), (Caillois, 1998, s. 33).

2.3 Herní kategorie podle Cailloise

Caillois uvádí čtyři základní kategorie her, podle toho zda v hrách převažuje princip soutěže, náhody, chování „jako by“ nebo závratí. Tyto kategorie nazval *Agon*, *Alea*, *Mimikry* a *Ilinx*. V případě tenisu se jedná zaručeně o princip soutěže, hovoříme tedy o *Agonu*, jelikož se v této kategorii projevuje princip soutěže jako zápas (utkání), v nichž má každý soupeř stejnou šanci. Rivalita je zde zaměřena na určitou vlastnost (rychlost, vytrvalost apod.), která je prokazována v určitých hranicích, aby se jako vítěz projevil ten nejlepší v určitém výkonu. Právě podle takovýchto pravidel se konají sportovní soutěže, kvůli tomu jsou různé a odlišné. Někdy proti sobě stojí dva soupeři (ať už jde o tým či jednotlivci), který soutěží většinou proti sobě (tenis, fotbal apod.) nebo neurčitý počet jednotlivců či týmů. Autor zde uvádí princip rovnosti, který by měl být v *Agonu* stěžejním, avšak nelze ho většinou zcela zaručit.

„Stimulem hry je pro všechny touha vyniknout v daném oboru. Pěstování *agonálních* her proto předpokládá soustředěnou pozornost, náležitý trénink, velké úsilí a vůli k vítězství. Předpokládá kázeň a výdrž. Hráč se musí spolehnout jedině na své vlastní schopnosti“ (Caillois, 1998 s. 36).

2.4 Problémy antropologie sportu

Podle Blancharda (1995) není vždy zcela rozpoznatelné, co je sport a co už není. Tvrdí, že sport je více specializován, než hra. Některá dříve publikovaná díla, týkající se sportu a sportovního chování, naprosto ignorovala konceptuální problém a předpoklad, že čtenáři nemusí vědět, co znamená termín „volný čas“ či „hra.“⁶ Také z tohoto důvodu se velká část sociologických příspěvků orientuje na konceptuální vymezení sportu a definic (Caillois 1998, Nixon 1990).

Dalším Blanchardem (1995) zmiňovaným problémem antropologie je, že pro některé klíčové termíny nejsou ekvivalenty v jiných jazycích. Některé skupiny nevidí rozdíl v použití termínu „*work*“ a „*play*“ či různých tvarech „*games*“, „*sport*“ nebo „*ritual*.“ Také fyzická bojovnost sportu je v některých společnostech neznámý pojem (Sipes, 1973 in Blanchard, 1995).

---

⁶Blanchard to dokládá na příkladu publikace *Ethnologie des Sports* (Weule, 1925), kde autor popisuje evoluci sportu a různé výrazy mezi primitivními lidmi, ale už nedefinuje termín „sport“.

Blanchard (1995) také uvádí, že zejména v primitivních společnostech je mnohdy obtížné sport vůbec identifikovat. Není to tak jasné a snadné jako u společností západních. Blanchard to přirovnává k náboženství u indiánského kmene Navajo. „*U tohoto kmene, který byl mimochodem mimořádně věřící⁷, bylo dříve uváděno, že je to kmen bez náznaku náboženského života, protože byl pro vědce těžko identifikovatelný. Stejně je tomu tak i ve sportu*“ (Blanchard, 1995).

---

⁷ Autoři studie o kmenu Navajo (Kluckhohn, Leighton, 1974) uvádí, že muži věnovali náboženským obřadům a rituálům až třetinu svého produktivního času a ženy až pětinu.

3 Sport a hry v antropologii

V této části se zaměříme na hry a sport jako předměty antropologického bádání. Jak již napovídá název práce, je tato část pro nás významná a přínosná, jelikož se v ní zabýváme právě antropologií sportu. Kapitulu *Sport a hry v antropologii* řadíme do diplomové práce především proto, abychom čtenáře seznámili s tímto odvětvím antropologie a představiteli, kteří ho prezentují. Věnujeme se tedy několika autorům a jejich dílům, která jsou pokládána v antropologii (nejen) sportu za přínosná. Další významnou složkou antropologie sportu je bezpochyby role sportu a her ve společnosti.

Prvním takovým autorem díla, věnující se antropologii sportu (her), byl sir Edward Burnett Tylor, který je nazýván „otcem antropologie,“ ten se začal zajímat o funkci her ve společnosti v 19. století. Začal jim přiřkládat význam jako předmětu antropologického bádání. Mezi jeho publikované články, týkající se historie her, patří *The History of Games* (1879), ve kterém uvádí že: „hry můžou být užity jako svědectví šíření a kontaktu mezi kulturními centry v různých částech světa“ (Tylor, 1879 in Blanchard, 1995, s. 10).

V 19. století nebylo mnoho autorů studující tento jev, a když už, tak pouze okrajově. Jedním takovým byl i antropolog James Mooney⁸, který se zabýval raketovými hrami u indiánů Cherokee a jeho článek byl publikován v roce 1890 v časopise *the American Anthropologist*. Zabýval se i míčovými hrami u těchto indiánů a v důsledku toho ho následovali i další badatelé ve svých výzkumech zaměřených na míčové hry⁹.

Významným badatelem v oblasti historie sportu a hry se stal Steward Culin.¹⁰ Zájem Culina o sport a hry byl poprvé projeven v knižní podobě v jeho *Chinese Games with Dice* (1889). Dále publikoval významnou monografii s názvem *Korean Games with Notes on the Corresponding Games of China and Japan*. Později také publikoval mnoho článků v časopise *the American Anthropologist*. V jednom z nich klasifikoval sportovní (herní) aktivity do dvou hlavních tříd: *game of chance* (náhodné hry) a *game of dexterity* (dovednostní hry). Později je rozdělil do pěti kategorií, hry zahrnovaly: *archer* (lukostřelba), *shooting at moving targets* (střelba na pohyblivý cíl), *sliding javelins on the grand or ice* (klouzací oštěpy na půdě či na ledě), *a ball* (míč) and *racing* (závody).

---

⁸ V mnoha dalších výzkumech (dílech) prováděných Folgesnem můžeme vidět nepřímý produkt Mooneyho dřívější práce a zájmu o sport.

⁹ Například Raymond Fogelson, který napsal disertační práci s názvem *The Cherokee Ball Game: A study in Southeastern Ethnology* (1962), která výborně reflektuje tento fenomén.

¹⁰Culin byl označován jako „významný herní vědec za posledních 100 let na poli antropologie.“

Nejdůležitější Culinův příspěvek do antropologie byla studie s názvem *Games of the North American Indians*¹¹(1907). Culinův velký přínos byl zejména v jeho klasifikaci her a participaci na debatě skrz původ, vývoj a šíření her. Podtrhuje velký význam sportu jako komponentu ve studiu kultury a pokládá mnoho základních otázek.

Dalšími autory historie antropologie sportu jsou také Karl Weule se svým dílem *Ethnologie des Sportes* (1925).

Během období mezi lety 1930 až 1960 můžeme zmínit například Corrada Giniho, který napsal zajímavý kousek o *baseballu* a šplhu mezi barbary v severoafrické Libyi (1939). Dalším autorem antropologie sportu byl také Paul Brewster s článkem *The importance of the Collecting and Study of Games* (1956).

Několik vědců přidalo také literaturu o tomto oboru, která se věnuje sportovním aktivitám zejména u primitivních společností (Dunlap, 1951, Stumpf and Cozens, 1947). Byla zdůrazňována důležitost sportu z kulturní perspektivy (Frederickson, 1960 in Blanchard, 1995).

Rok 1959 je pokládán za kritický pro antropologické zpracování her a sportu. Jedním z děl tohoto roku byla publikace Johna Roberta, Malcolma Artha a Roberta Bushe nazvána *Games in culture*. V této knize je hra definována autory jako „rekreační aktivita, charakterizována: a) organizovanou hrou, b) soutěží, c) dvěma či více stranami, d) kritérii určující vítěze, e) souhlasem s pravidly.“

Dalším významným autorem antropologie sportu byl Edward Norbeck, který spolu s Cheskou založil v roce 1974 asociaci věnující se sportu a hernímu chování – *The Association for the Anthropological Study of Play* (TAASP), poté zkráceně TASP (Blanchard, 1995).

3.1 Role sportu v historii a ve společnosti

Archeologické modely kultury mohou zachycovat sport jako jeden z komponentů, s předpokladem rozvíjení sportovního chování, změny, rozvoje dalších aspektů kultury (ekonomika, sociální organizace, náboženství, právo apod.) ve společnosti.

To podněcuje k faktu, že sport je dimenze lidské kulturní zkušenosti ve všech stupních nebo periodách archeologických období, od paleolitu přes mesolit, neolit až po dobu železnou. Sportovní chování se vyvíjelo od jednoduchého po složité ve struktuře pravidel, povaze soutěží a zařízení v různých obdobích (Blanchard, 1995).

---

¹¹ Tento 846 stránkový svazek systematicky popisuje a klasifikuje hry a sport u 225 přírodních severoamerických kmenů.

Přítomnost hry napříč tisícům let lidské existence je brána archeology za samozřejmost, vzhledem k povaze hry a její všudypřítomnosti mezi primáty. Ve skutečnosti někteří vědci tvrdí, že sport je charakteristický pro nedávnou lidskou historii a že archeologové nemohou předpokládat nálezy záznamu evidence sportu v paleolitu, protože neexistoval (Diem, 1971 in Blanchard, 1995). To, co známe pod názvem „sport“ neexistovalo podle Sansona (1988) dříve než v 18. století. Ti, kteří vidí sport jako fenomén relativně nedávné doby tvrdí, že dříve hráli roli rituální události, angažování se ve fyzických aktivitách a hraní si, ale nebyl to sport. Jen o pár století dříve se soutěživé rituály vyvinuly do sportu. Avšak také idea, že sport je nový následovník rituálu, je dlouze spekulována. Ve skutečnosti se prokazuje, že sport měl potenciál pro rozvoj rituálu, stejně jako rituál pro sport (Lesser, 1933 in Blanchard, 1995).

Je pochopitelné tvrdit, že pro dřívější lidi měli sportovní aktivity smysl. Poskytovaly jim rekreační aktivity ve volném čase, podporující fyzický pohyb, podporující rozvoj dovedností v technikách důležitých pro lov (běh, házení, uhýbání), sloužící jako socializační mechanismy a vyztužující kulturní normy a hodnoty. Případ prehistorického sportu je tedy viditelný. Archeologové tedy pokračují v usilování o evidenci sportu, her (*game*) a her (*play*). Sportovní historici Denise Palmer a Maxwell Howell argumentovali, že dřívější archeologická evidence sportu a her byla nalezena například v Sumerské civilizaci (3000 – 1500 př. n. l.). Když se podíváme na dílo *5000 Years of the Art of Mesopotamia*, jsou zde zobrazovány fotografie s figurami, představující sport. Pochází z třetího a čtvrtého milénia př. n. l.

4 Historie sportu a her

Historie sportu a her, tak se nazývá následující kapitola, jejíž název jí také kompletně vystihuje. Své místo má v této práci zejména proto, jak tvrdí Olivová (1979), že bez náhledu do historie nelze na sport nahlížet komplexně. Tudíž tuto tezi následujeme a uvádíme vývoj a historickou genezi sportu od dávných civilizací (Egypt, Mezopotámie), až po současný sport v moderní společnosti a jeho znaky. V kapitole výše jsme nahlédli do prehistorického období sportu a her, proto je nyní na místě věnovat se sportu a hrám i nadále a osvětlit jeho význam v dalších časových i demografických kontextech. Věnujeme se také vývoji sportu u nás. Součástí je i institucionalizace sportu a tenisu, nejdříve v Československu a následně v České republice.

4.1 Historický vývoj (geneze) sportu, her

V této kapitole se zaměříme na historickou genezi sportu, bez které lze jen stěží nahlížet na sport, jak očividně tvrdí většina autorů zabývajících se tímto fenoménem (Blanchard, 1995, Olivová, 1979, Slepíčková, 2002). Sport je zcela jistě jedním z pozoruhodných a specifických znaků života již po několik století. Dokladem toho je jeho mnohostranná rozmanitost, stejně jako nesmírná a stále se zvětšující popularita, jíž se sport těší v nejrůznějších zemích světa a v nejrůznějších společenských vrstvách. Také proto nutí sport historii, aby se nad ním zamýšlela a pohledem do minulosti přispěla k jeho hlubšímu pochopení.

Především za pomoci významné práce s názvem *Lidé a hry – historická geneze sportu*, autorky Věry Olivové (1979) a dalších hodnotných zdrojů (Blanchard, 1995, Sommer, 2003, Callilois, 1998), se na tento historický vývoj sportu zaměříme a pokusíme se podat relevantní informace.

Tělesná kultura je pojednávána nejen z hlediska významu v rámci širších společenských celků, ale je posuzována i vzhledem k třídnímu složení společnosti, jako součást životního stylu určitých sociálních skupin. Zabývá se výlučně oblastí, jež se stala základnou nejrychlejšího a nejpronikavějšího rozvoje lidské společnosti a tím i kolébkou moderního sportu – oblastí evropské kultury (Olivová, 1979).

I když se vlastní zrod moderního sportu odehrál v rámci evropského vývoje, historická geneze mnohonásobně tuto hranici překračuje. Základy evropské kultury totiž vznikaly za hranicí dnešní Evropy a to zejména v Mezopotámii, starověkém Egyptě či ve středomořské oblasti v popředí s Krétou.

Vzhledem k malému spektru důvěryhodných pramenů a nedostatečnému a nerovnoměrnému zpracování celého tématu sahá historie nejen po pramenech písemné povahy, ale i k dobovým výtvarným projevům (Olivová, 1979). I přesto se pokusíme vysledovat záznamy o určitých lidských aktivitách, které by se daly zařadit pod dnešní označení sport. Zcela nepochybně musíme zaměřit do mnoha oblastí, mimo jiné také do oblasti, kde protékají řeky Eufrat a Tigris, tedy dřívější Mezopotámie. Zde vznikla, dle archeologů, nejstarší civilizace světa.¹²

Takovéto společnosti nechápaly tělesný pohyb jako sportovní či závodní aktivity jako je chápeme my dnes. Byly chápány spíše jako nutnost či jakási součást kultovních a rituálních obřadů a byly také těsně spjaty s náboženstvím. Avšak i přesto některé dochované památky svědčí o tom, že zde přece jen různé formy her a soutěží existovaly. Ostatně proč by ne, vždyť ono podněcování závodivosti, soutěžení, snaha vyniknout a tak podobně jsou staré jako lidstvo samo.

V Mezopotámii patřily k oblíbeným aktivitám především zápas a pěstní souboje. Je však obtížné odpovědět na otázku, zda šlo o skutečný zápas, či to byla jen atraktivní podívaná spojená s různými obřadními zvyklostmi.¹³ O zápase, existuje i vůbec první sportovní písemná zmínka, obsažená v nejznámější babylonsko-sumerské literární památce Eposu o Gilgamešovi.¹⁴

Bez ohledu na dobu člověk (nebo alespoň někteří jedinci) k naplnění svého života potřeboval umět běhat, skákat, šplhat, zápasit, plavat, zacházet s koněm, se zbraní. I proto lze s jistou formou nadsázky chápat jejich tělesnou aktivitu i jako činnost sportovní (Sommer, 2003).

V Egyptské říši byla radost z pohybu neoddělitelnou součástí jejich života. Dochovaly se „momentky“ z různých tanců a lze zajisté tvrdit, že Egypťané byli tancem¹⁵ doslova okouzleni. Stejně jako ve výše zmíněné Mezopotámii, i v Egyptě byl zápas nejstarším doloženým sportem.¹⁶ Avšak například Blanchard (1995) uvádí, že v Egyptě byly prvním

---

¹²Starší než egyptská, perská, chetitská či civilizace Dálného východu, starověké Indie či předkolumbovské Ameriky.

¹³ Na reliéfu jsou zápasníci zachycováni většinou nazí, takže se nabízí i vysvětlení, zda náhodou v tomto případě nejde o symboliku bohů či nějaké předvádění mytologické či historické události.

¹⁴Urucký král Gilgameš se střetl na náměstí svého města se stepním mužem Enkiduem. Ten mu chtěl zabránit ve výkonu práva vybrat si na svátek bohyně lásky Išary nevěstu podle své vůle. Proto se oba pánové chytili kolem pasu a podklesli v kolenu. Dál se pravděpodobně začali různě přetahovat, tlačit na sebe, hledat nejlepší způsob úchopu. Nejspíše šlo tedy o zcela volný způsob osobního souboje, ale zúčastní-li se takové akce sám panovník, pak je nasnadě, že své následovníky zcela nepochybně najde.

¹⁵ V tanci bylo zapojeno mnoho gymnastických prvků.

¹⁶ První doklady o zápase jsou z doby 25. století př. n. l. z hrobky královského hodnostáře Ptahhotepa u Sakkáry (jižně od Káhiry)

zaznamenaným sportem míčové hry a kuželky. Dalším „sportem“, který byl v říši provozován je podle autora (Sommer, 2003) běh (někdo uvádí i jakýsi jednoduchý štafetový běh). Avšak i takovéto běžecké závody mohly souviset s rituální či kultovní aktivitou. Vzhledem k místu a řece, na nichž se říše rozkládala, je jasné, že byli mistři ovládnutí říčních plavidel a plavání.

V oblasti naší kultury podstatně bližší a to v rámci evropského měřítka máme záznamy antických autorů o sportování a konání sportovních her ve starověkém Řecku. Jako první nejde nezmínit egejskou kulturu, ve které byl, stejně jako ve výše zmíněných oblastech, kladen velký význam na zápas dvojic – boj. Dále se autor zmiňuje také o akrobatických soutěžích a v neposlední řadě také o býčích zápasech¹⁷, které s nimi byly často spojovány. Ve spojení s Krétou lze tedy hovořit již o jakémsi „sportovním klání“ za přítomnosti mnoha diváků.

Přejdeme-li do starověkého Řecka, je jasné, že jsme právě navštívili kolébku evropské kultury a civilizace. Dějiny sportu jsou v této oblasti velice bohaté. Zdůrazněn je zde zejména ideál harmonicky i morálně dokonalého člověka – *Kalokagathia*¹⁸ (Sommer, 2003).

Jedná se o harmonický rozvoj těla a ducha (Procházka, 1984 in Novotný, 2000). Ideál *kalokagathia* se objevuje především v rámci tělesné výchovy a sportu. V oblasti sportu, kde je zdůrazňována tendence stále se překonávat, je myšlenka harmonie obzvláště důležitá (Martínková, 2010).

Další doklady o sportovních aktivitách v historické perspektivě můžeme doložit dle Novotného díla *Ekonomika sportu* (2000), ve kterém lze z dřívějších etnografických výzkumů vydedukovat, že sportovní soutěže sloužily k budování loveckých a také zejména k budování bojových návyků již v primitivních lidských tlupách či společenstvích. Takovéto sportovní hry (soutěže) můžeme zaznamenat například u amazonských Indiánů nebo u kmenů na Nové Guineji. Prvním z autorů, který je popsal, byl A. V. Frič například v knize *Indiáni Jižní Ameriky* (1943). Jednalo se především o hry spojené s náboženskými svátky.

Právě výše zmíněný duch *Kalokagathie* byl otcem myšlenky velkých sportovních soutěží, jejímž nejvýznamnějším prvkem jsou Olympijské hry,¹⁹ uskutečňované ve starověké

---

¹⁷ Kdekomu se při zmínění býčích zápasů vybaví býčí zápasy ve Španělsku. Nelze v tom hledat nějakou významnou paralelu, protože v arénách ve Španělsku teče vždy krev, oproti tomu na Krétě jsou tyto hry nekrvavé a nepočítalo se se smrtí býka.

¹⁸Na pojem *kalokagathia* lze nahlížet z různých perspektiv, avšak pro naši potřebu postačí vysvětlení, které podává Parry (2006), kdy je tento pojem spojen s výchovnými ideály a souvisí tedy s idealizovaným pojetím člověka. V tomto kontextu bývá pojem zmiňován právě jako ideál, který má za úkol podpořit harmonickou výchovu člověka, především právě harmonizací těla a duše. Výsledkem má tedy být krásný a dobrý člověk. Takovéto pojetí je důležité obzvláště při opomíjení právě jedné ze dvou složek člověka (tělo či duše).

¹⁹Vznik OH je datován k roku 776 př. n. l., ale z mnoha antických pramenů můžeme odvodit, že se konaly již v období mykénské kultury. Jejich vznik spadá do dřívějšího období a je spjat s konáním velkých náboženských

Olympii. Tím byla Řeckem nastavena, jak Sommer (2003) uvádí: „potěcha ze sportu, soupeření a fyzické dokonalosti v jednotě s vysokou občanskou odpovědností a čestností“ (Sommer, 2003).

Z archaického období Řecka jsou známé, tehdy aristokratické, závody koňských dvojspřeží, jež barvitě popisuje řecký básník Homér²⁰, který se mimo jiné zabýval i dalšími „souboji“ (Sommer, 2003). V Řecku, především ve Spartě, lze hledat také základy vojenské služby, která byla se sportem přímo spjata. Systém tělesné výchovy byl budován na výcviku v základních disciplínách – běh, zápas, hod diskem a oštěpem, doplněn o lovecké a bojové hry.

4.2 Vznik moderního (novodobého) sportu a jeho základní znaky

V dobách evropského středověku byl negován ideál *kalokagathia* a zapomínalo se na sport jakožto občanskou potřebu. Sport nebo tělesná příprava se staly na dlouhou dobu výsadou šlechty. To bylo dáno také ekonomickou náročností sportu. Oblíbenou zábavou šlechty byly rytířské turnaje a také lov, se kterým souvisela jízda na koni. Dále byl provozován šerm, lukostřelba, tanec a různé míčové hry.

Zvrat v pohledu na tělesnou výchovu a sport nastal až se vznikem nové silné střední vrstvy buržoasie v období průmyslové revoluce. Sport se prosazoval nejdříve v Anglii, kde historik umění Josef Strutt vytvořil tzv. insulární systém tělesné výchovy²¹. Na anglických školách vznikaly první sportovní kluby, které byly základní organizační jednotkou nejen anglického, ale později i světového sportu. Sport se stal náplní volného času anglického mladého muže, gentlemana (Novotný, 2000).

Jedním ze základních znaků novodobého sportu byl a stále je *princip výkonu*. Zpočátku je výkon spojován především s ekonomickou kategorií a to s pracovním výkonem dělníka (zejména v marxismu). Postupně však princip výkonu proniká také do jiných oblastí společenského života a stává se běžným i v oblasti zábavy. Přirozeným vyústěním měření

---

slavností (Luschen, 1981 in Novotný, 2000). Konaly se každé čtyři roky, což se zachovalo až do dnešních let, kdy lze mluvit o „novodobých olympijských hrách“ které byly obnoveny (letní od roku 1896, zimní od roku 1924).

²⁰ Především díky Homérovým spisům, které se zabývaly sportovní tematikou, můžeme vyčíst, jak vypadaly, a v jaké atmosféře probíhaly tehdejší sportovní zápasy. Podal jakousi první „sportovní reportáž“ v dějinách lidstva, která znázorňovala organizaci a existenci pravidel i všeobecné rozšíření sportovních závodů.

²¹To, co je v naší terminologii nazýváno systémem tělesné výchovy a sportu, našlo živnou půdu na anglických školách, které se staly kolébkou moderního sportu.

výkonu byl vznik soutěže. Soutěže či závody se stávají jedním z nejpodstatnějších rysů této činnosti.

Výkonová motivace natolik ovlivňuje činnosti ve volném čase, že se začínají provádět ve formě různých soutěží, které vyžadují zabezpečení příslušnými pravidly. Dbá se na to, aby se soutěže daly kvantitativně měřit.

Dalším znakem je *princip rovnosti*.²² Například Krockow (1972) o tom tvrdí:

Principy výkonu a konkurence vedou k dalšímu principu: k principu rovnosti. Neboť zjištění vrcholného výkonu v soutěži předpokládá nejen technickou srovnatelnost, rovnost výkonnostních podmínek, ale také formální rovnost těch, kteří spolu vstupují nebo by mohli vstoupit do soutěže. Tam, kde je někomu ať už z jakýchkoliv důvodů upírána šance na výkonnostní srovnání, tam takové vyloučení ničí ideu vrcholného výkonu, nikdy nelze s jistotou říci, zda ti, co byli vyloučeni, by nebyli schopni podávat ještě vyšší výkony. Sport nutí a musí nutit k tomu, aby takové rozdíly ze sféry jeho soutěží vymizely (Krockow, 1972 in Choutka, 1978, s. 45).

Dalším znakem novodobého sportu je *mnohotvárnost*. Podle Choutky (1978) není snad v žádné jiné oblasti činností se stejným jmenovatelem tolik nápadných odlišností jako ve sportu. Choutka (1978) dále navazuje specifickými znaky sportu, kterými je soutěživost veřejnosti, specifická tělesná výkonnost a sport jako vyšší kvalita hry. Všechny výše zmíněné znaky moderního sportu jsou stále aktuální v dnešní době. Stále je kladen důraz na výkon se soutěžemi, které tento výkon demonstrují a pravidly, které soutěže zastřešují.

4.3 Sport a jeho institucionalizace u nás

Mezi nejvýznamnější osoby tohoto období patřil zakladatel našeho systému tělocviku – dr. Miroslav Tyrš (1832 – 1884), který především v turnerských stopách založil naši první tělocvičnou organizaci SOKOL²³.

V této době sport ještě postrádal ekonomický aspekt, protože se jím v tomto období zabýval malý počet lidí a nebylo tudíž zapotřebí specializovaných sportovních vybavení.²⁴

Větší rozvoj a organizovanost ve sportu se začínala projevovat až v poslední čtvrtině 19. století, což vrcholí založením novodobých olympijských her, jež je datován k roku 1896.

---

²² Rovnost je zejména v kapitalistických zemích jaksí problematická. Krockowovi se jeví industriální společnost jako nespravedlivá a rovnost ve společnosti nerovných šancí jako iluzorní.

²³Tělocvičná jednota Sokol byla založena 16. 2. 1862 v Praze, na základech položených již v roce 1839, i přes nepřízeň rakouské vlády a katolické církve. Sport se v této době považoval za bezbožnou a mravnost ohrožující činnost.

²⁴ Hřištěm se mohla stát jakákoliv pokosená louka a například cvičební na náradí se provádělo na živém koni apod.

K témuž roku lze datovat i fakt, že sport přestává být soukromou záležitostí a stává se předmětem péče celé společnosti. Sport proniká do volného času společnosti a zaujímá stále významnější místa ve výchovných systémech a školách (Novotný, 2000).

Do české historie se sport zapsal jako významný prvek emancipačně – nacionálního hnutí při formování moderního českého národa v rámci Rakousko – uherské monarchie. Právě tato orientace Sokola vedla i k jeho ekonomické samostatnosti a k budování vlastní silné majetkové základny. Tyrš formuloval teze o svépomoci, soběstačnosti a dobrovolnosti, na kterých byl pak založen další rozvoj organizace.

V poslední čtvrtině 19. století přicházela do Čech nově se objevující sportovní odvětví jako veslování a bruslení (1875), cyklistika (1881), atletika (1882), kopaná (1885), *tenis* (1885), lyžování (1887), turistika (1888) a další. Tato nově přichozí odvětví se často dostávala se sokolskými idejemi do střetu a zakládala si vlastní sportovní spolky a poté svazy. Vznikla tedy celá soustava samostatných českých sportovních svazů (Novotný, 2000).

Do začátku 1. světové války se tedy zformoval základní institucionální rámec českého sportu. Sport byl již přijat rakousko-uherskou vládou a stával se také součástí školní docházky. V nově vzniklé Československé republice získal sport již poměrně výsadní postavení. Zasloužili se o to především Sokolové, díky úloze, kterou sehráli v převratném roce 1918 při přebírání moci novým státem. O sport bylo pečováno v rámci tehdejšího Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a z velké části jím byl sport financován.²⁵

S rozbitím Československa končí také velmi úspěšný rozvoj sportovního hnutí. V roce 1941 byla zastavena činnost Sokola²⁶, Orla i dalších tělovýchovných organizací. I nadále ale fungovaly některé sportovní svazy a Svaz Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ).

4.4 Sport v Československu po 2. světové válce

Když bylo Československo osvobozeno, nastal tzv. boj o sjednocení celého tělovýchovného hnutí. V pozadí takovýchto snah stála KSČ. Uskutečněno to bylo až po únoru roku 1948. V březnu téhož roku se na scénu vrací dobrovolná organizace Sokol. V roce 1949 byl přijat zákon o státní péči o tělesnou výchovu, který potvrdil sjednocení všech tělovýchovných organizací do Sokola. V roce 1952 byl přijat nový zákon o tělesné výchově a sportu podle

---

²⁵ Například když vypomohl s výkupem a úpravou pozemků na Strahově. Bureš a Plichta (1931), uvádějí, že se jednalo o druhou největší investici mladého českého státu. Jen v prvních 11 letech vydal stát na podporu tělovýchovných spolků přes 10 mil. Kč, což bylo na tehdejší poměry hodně. Stát také přispíval na účast na olympijských hrách.

²⁶ Sokol byl těžce poškozen, když jeho vedení bylo uvězněno a řada funkcionářů zemřela nebo byla popravena.

sovětského vzoru. Sokol byl opět zrušen a vznikl Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport – SVTVS. Sport byl organizován pod taktovkou MŠ, MNO, MV, MPZ²⁷, Sokol pro venkov a ROH. Takovýto model se u nás ale neosvědčil - byl ekonomicky příliš nákladný a snižovala se jeho členská základna. V roce 1957 vznikl Československý svaz tělesné výchovy a sportu (ČSTV) jako jednotná dobrovolná tělovýchovná organizace. Později v důsledku federalizace republiky se štěpí na českou a slovenskou tělovýchovnou organizaci pod jednotným vedením ÚV ČSTV.

Princip jednotné dobrovolné tělovýchovné a sportovní organizace se zhroutil v roce 1990. V březnu téhož roku se organizace rozpustila do mnoha nástupnických organizací, které mohly vzniknout dle nového zákona o občanských sdruženích č. 83/90 Sb. V roce 1994 se významné sportovní organizace domluvily a vytvořily tzv. Všesportovní kolegium, což je orgán, který by měl hájit jejich společné zájmy vůči státní správě. Na konci 20. století moderní sport již velmi hluboko ovlivňuje českou společnost a stává se naprosto nedílnou součástí našeho veřejného života. Sport lze chápat v tom nejširším pojetí takto:

Za sport pro všechny se ve světě nejčastěji považuje široce chápaná tělovýchovná činnost, jež se otevírá všem lidem bez rozdílu věku, pohlaví, pohybového nadání, zdravotního stavu a společenského postavení. Je pěstován převážně pro radost a družnost, pro zvýšení nebo udržení tělesné zdatnosti a duševní svěžesti a jako prostředek seberealizace (Bárta, 1988 in Novotný, 2000).

V roce 1990 se tedy většina sportů samostatně institucionalizovala a nastoupila na scénu se svými svazy či federacemi. V případě českého tenisu se jednalo o instituci s názvem Český tenisový svaz (dále ČTS), který vznikl 17. května 1990 a nahradil dřívější Československý tenisový svaz (1970), jenž nahradil Československou tenisovou asociaci (1918) za účelem organizace, institucionalizace a propagace českého tenisu.

ČTS spravuje národní reprezentační družstva, zastupuje a jedná za český tenis v mezinárodních organizacích, propaguje a hájí zájmy, organizuje jednotlivce v rámci tenisových klubů, pořádá soutěže a také je řídicím orgánem ve věci výchovy a akreditace hráčů, trenérů, rozhodčích a dalších funkcionářů.²⁸

Stejně jako sport obecně, vyvíjí se také jednotlivá sportovní odvětví, včetně tenisu. V následující kapitole se budeme tedy věnovat konkrétně tenisu, jeho vývoji, historii, v neposlední řadě také jeho pravidlům a dalším nedílným součástem tohoto sportu.

---

²⁷ Ministerstvo pracovních záloh

²⁸ Viz wikipedie.cz, heslo: Český tenisový svaz, dostupné online zde: www.cs.m.wikipedie.org/wiki/Český_tenisový_svaz

5 Tenis

Jelikož jsme výše již seznámili čtenáře s antropologií sportu a s jeho historií, nyní přejdeme ke konkrétnímu sportu, kterým se tato práce zabývá, a tím je tenis. Tenis, tenisový klub a jeho členy, jsme si pro tuto práci zvolili jako předmět našeho výzkumu, je tedy nezbytné nyní podat náhled na tenis samotný, jeho charakteristiku a také jeho historické souvislosti, čímž navážeme na historii a genezi sportu, popsanou výše. Tato kapitola nás provede tenisovým sportem, jeho vývojem, pravidly, technikou sportu či taktikou.

5.1 Vývoj tenisu

Tenis se vyvinul z míčových a síťových her již v dávné historii. Už staří Římané hráli podobnou hru, zvanou *trigon*. Rukama nebo dřevěnou pálkou odráželi proti sobě kožené míče plněné suchou trávou, žíněmi nebo hadříky.

O podobných hrách se také dochovaly zmínky ve Francii nebo v Itálii, kde byla populární hra *Gioco del pallone*. Hru *Pallone* hrála tříčlenná až čtyřčlenná družstva. Hřiště se zřizovala u vyšších zdí nebo podél budovy. Hráči se rozbíhali ze šikmých ploch zhotovených z prken a odbíjeli míč nadhozený spoluhráčem do soupeřova pole pomocí dřevěného nebo koženého chrániče na předloktí. Soupeři míč vraceli a údery se střídali tak dlouho, až míč zůstal ležet v jednom poli. „V zemi galského kohouta to byli hlavně mnichové, kteří „tloukli míč přes síť.“²⁹

Ve Španělsku vznikla z *Pallone* hra *Juego de pelota*, která je dodnes národní hrou Basků. Podle počtu hráčů se řídily rozměry hřiště i stěna, proti níž se odpaloval malý tvrdý míček pomocí zobákovité pátky *Chiestry* přímo ze vzduchu. *Pelotu* mohli proti sobě hrát, podobně jako tenis jednotlivci, dvojice nebo družstva (například čtyřčlenná nebo šestičlenná). Pro takováto početnější družstva byla hřiště až 60 metrů dlouhá a 16 metrů široká. Zeď široká 18 metrů a 9 metrů vysoká. Základní čára na stěně je ve výšce 80 centimetrů a čára pro podání je 16 – 20 metrů ve hřišti. Hráči obou družstev střídavě chytají míč před dopadem do *Chiestry* a vyhazují proti stěně tak, aby se odrazil zpět do hřiště. Každá chyba se započítává jako bod pro druhé, hraje se obvykle do 60 bodů.³⁰

Ve středověku se po celé Evropě šířila hra francouzská hra *Paume* (hra dlaní),³¹ z níž se vyvinula hra „*Tenez*“ (ber, chytej) a ta dala název další hře, která už značně připomínala dnešní tenis. Hra se původně hrála pouze v míčovnách (*Courte paume*) – 30 x 10 metrů,

²⁹ Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

³⁰ Tamtéž

³¹ Obrázek hry dlaní - *Paume* viz příloha.

rozděleno původně čarou, poté lanem a poté sítí. Poté se hra začala hrát také venku (*Longue paume*). Pravidla hry vznikla v roce 1509 v Paříži. V Paříži (Louvre) byl také vystaven v roce 1530 oficiální tenisový dvorec. Roku 1596 existovalo v Paříži přes 250 krytých sportovních domů, kde se provozoval tenis, jehož obliba neuvěřitelně stoupala. Noviny z této doby napsaly, že Francie má víc sportovních domů, než kostelů. Slovo *Tennis* je tedy pravděpodobně odvozeno od francouzského *Tenez*.

I Shakespeare už znal z Francie importovanou hru, zvanou *Tennis*. Například ve hře *Hamlet* bylo samozřejmostí, že syn Polonia hraje tenis. Počáteční krok tenisu v Anglii však nebyl pokrokový. Byl tehdejším králem zakázán kvůli tomu, že „nijak nepřispívá k obraně země.“

V roce 1858 se v Edgbastonu už hrál tenis na trávě, díky zavedení gumových míčů, o dvanáct let později také v Leamingtonu, kde dodnes visí tabule: „Na této trávě byl v roce 1872 založen první tenisový klub na světě“ (Skopeček, 2014).

Angličan major Walter Clopton Wingfield se nechal inspirovat pravidly hry *Paume* a hrou *Sféristika* (která připomínala spíše badminton), která se v Anglii již hrála, a roku 1874 si nechal patentovat hru zvanou *Tennis*. Hřiště svým tvarem připomínalo přesýpací hodiny, bylo u základních čar širší než u sítě. Síť byla mnohem vyšší než dnes a na jejích sloupcích byly upevněny boční sítě. Hra přes vysokou síť 1,5 metru připomínala spíše dnešní badminton.³²

V roce 1875 vytvořili funkcionáři Marylebone Cricket Clubu pravidla tenisu a podle nich se v červenci 1877 se ve Wimbledonu konalo první mistrovství. Tudiž se za kolébku tenisu v dnešní podobě dá považovat právě Anglie (Skopeček, 2014).

V průběhu času byla pravidla tenisu značně pozměněna. Dvorec nabyl pravoúhlého tvaru. Vymizeli sítě z boku dvorce a také se snižovala výška sítě, až do současné výše - 0,91m. Zavedlo se pravidlo, že se opakuje podání, pokud se míč dotkne sítě a dopadne do správného pole. V dnešní době je toto pravidlo známé pod názvem *teč*, *prase* či *nets*. Tenisový dvorec nabyl své současné podoby v roce 1886. Také název tenisu byl změněn z původního *lawn-tennis* (z anglického *lawn* – trávník). Od této doby se pravidla téměř nezměnila.³³

V roce 1975 byl zaveden *tiebreak* neboli zkrácená hra (počítání), nejdříve za stavu 8:8, poté za stavu 6:6 rozhodujícího setu. Postupně se začal *tiebreak* hrát v každé sadě za

---

³² Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

³³ Až na výjimky, kdy se například v roce 1903 a v roce 1958 specifikovala a upravila tzv. chyba nohou (*foodfall*).

nerozhodného stavu (6:6). První národní tenisová instituce byla založena v roce 1881 v USA – *Tenisová asociace Spojených států*. Anglická tenisová asociace byla založena později, v roce 1888. V roce 1913 se oba národní svazy sloučily v *Mezinárodní tenisovou federaci ILTF (ITF od roku 1977)*.³⁴

5.2 Tenis u nás

K nám se tato hra dostala z Německa. Rozšířila se přes Francii a Německo do Rakouska a nejdříve se začala hrát v Praze. V Praze i na venkově byl vybudován velký počet míčoven, dodnes je dochována míčovna z doby Rudolfa II. na Hradčanech.

Na území našeho státu se tenis začal hrát v 70. letech 19. století. První turnaj se hrál na zámku hraběte Kinského v Chocni v roce 1879. V témže roce se hrál také turnaj na zámečku Bon Repos u Nových Benátek, kdy odměnou vítězi byl soudek rýnského vína. Tenis „na palubovce“ se pak hrál v roce 1880 na zámku v Litomyšli, kde jednu velkou síň upravili majitelé pro tenis. Hra raketou byla oblíbená a neušla ani pozornosti J. A. Komenského, který ji popsal ve svém díle *Orbis Pictus* (1658). První mistrovství o titul mistra zemí koruny české se hrálo v roce 1885. A před rokem 1890 bylo v Čechách kolem 500 tenisových hřišť s různým povrchem (písek, cement, cihly, trávnik). Roku 1893 byl založen I. Český *lawn*-tenisový klub v Praze – I. ČLTK, odkud se závodní hra rozšířila i do dalších míst, takže v roce 1906 byla založena Česká *lawn*-tenisová asociace - řídicí orgán pro všechny kluby v Čechách.

K nejstarším klubům v Čechách patří tenisové kluby v Olomouci (1893), Brně (1894), či klub Moravská Slavia (1904). V Rakovníku vznikl klub v roce 1897 a v Plzni v roce 1898. V nynějším centru tenisu, v Prostějově, se začal tenis pěstovat již v roce 1894, avšak tenisový klub SK Prostějov vznikl až v roce 1910. K obnovení činnosti po první světové válce došlo až v roce 1923.

5.3 Charakteristika dnešního tenisu

Tenis je v dnešní době jedním z nejrozšířenějších sportů na světě, hraje se na všech světadílech.

Tenis lze v systematizaci sportu zařadit mezi sportovní hry. Sportovní hra je charakterizována současnou činností dvou jednotlivců nebo soutěžních družstev, kteří soutěží o ovládnutí jednoho společného

---

³⁴ Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

předmětu za měnící se situace. Společným předmětem v případě tenisu je tenisový míč, který je stěžejním pro tuto hru.³⁵

V jiné kategorizaci tenis patří mezi tzv. raketové sporty a v nich patří mezi nejnáročnější vzhledem k jeho pohybové náročnosti. Hraje se podle celonárodních (celosvětových) pravidel, kde kritérium výkonu je výsledek zápasu či utkání.

Podle počtu hrajících hráčů se jednotlivá utkání dělí na dvouhru (*singl*, dva hráči hrají proti sobě na dvorci) a čtyřhru (*debl*, čtyři hráči hrají proti sobě na dvorci – dva a dva na každé straně).³⁶

Tenis patří do her síťových a cílem hry je dopravit míč přes síť tak, aby ho soupeř nevrátil zpět nebo aby mu to bylo co nejvíce znemožněno. Pokud padne míč mimo hřiště, nazývá se tato situace „aut - out.“ Při tenise nedochází k osobnímu kontaktu soupeřů, jelikož jsou od sebe odděleni sítí. Hraje se na předem vyznačeném poli (lajny, čáry) a do tolika bodů, kolik je předem stanoveno. Každá sada (*set*) či hra (*gem*) začíná podáním³⁷, které si soupeři střídají. Hráč, který získá čtyři míče za sebou, získá i *gem*. Každý set se hraje do 6 *gemů*, za stavu 6:6 se hraje tzv. zkrácená hra do 7 – *tiebreak*.

Ke hře je třeba tenisová raketa, míček (v dnešní době nejčastěji žlutý nebo bílý), tenisový dvorec (kurt s různým povrchem – tvrdý povrch, tráva, antuka apod.) a tenisová síť. Hráči tenisu mohou být jakéhokoliv věku, výšky, váhy či pohlaví. Avšak na závodní či profesionální úrovni hrají muži a ženy zvlášť. Je zde ale výjimka, kdy proti sobě nastoupí muž i žena (pár) na každé straně. To je pak nazýváno smíšená čtyřhra neboli mix³⁸.

Samotná hra začíná podáním (*servis*), které se provádí z místa za zadní základní čarou (*baseline*) a uvnitř mezi pomyslným prodloužením střední značky a podélné čáry. Podávající hráč si rukou nadhodí míček libovolným směrem a udeří ho raketou dříve, než dopadne na zem. Tento míček musí umístit, v případě, že podává zprava, do levého soupeřova pole pro podání (obdélní za sítí na straně soupeře). V případě chybného podání má podávající opravné druhé podání (*second servis*). Změna nastává získáním *gemu* (hry) pro jednoho z hráčů. Poté, co bylo provedeno podání, se hráči střídají v úderech, po nichž musí míček přeletět síť a dopadnout na druhou stranu, do soupeřova pole. Míč smí spadnout pouze jednou. Údery se opakují, dokud se některému z hráčů nepodaří zakončit tzv. vítězným úderem nebo dokud soupeř neudělá chybu.³⁹

---

³⁵ Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

³⁶ Tamtéž

³⁷ Podáním se uvádí míč do hry, můžeme tedy tvrdit, že se jedná o nejdůležitější tenisový úder.

³⁸ *Tenis, historie, bodování*, dostupné online zde: www.tenisem.cz

³⁹ Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

5.4 Počítání v tenisu

Počítání v tenisu pochází také z Francie. Jeho původ lze hledat v *sexadecimálním* systému, který se dělil na 60 jednotek. Ve 14. a 15. století obíhaly ve Francii stříbrné mince v hodnotě 60 *sous* a menší 15 *sous*. V té době se pořádaly na královském dvoře turnaje o peníze, ale místo statisíců se hrálo jen o 15 *sous* za bod. A jeden *gem* měl hodnotu 60 *sous*. Třetí bod ve hře byl zkrácen z původních 45 na 40.

Základem tenisového počítání je také možná dělení dne na 24 hodin a hodiny na 60 minut, což uvádí jiné historické zdroje. Dle nich se v té době hrála utkání na 24 her (každá hra 4 body – počítáno podle čtyř čtvrt hodin v hodině). Limit 60 bodů nesměl být překročen, jelikož hodina také nepřekročí 60 minut. Za stavu 45:45 je k vítězství třeba ještě získat dvou bodů. Avšak při sečtení dvou bodů (15+15) dochází k překročení 60, tudíž se začalo počítat do 40. Utkání, hrající se do 24 her, jak se ukázalo, byla příliš dlouhá. Počet her se tedy postupně zkracoval až na současných 6 her v sadě (setu). Ten hráč, který získá nejméně 6 *gemů* a současně vede o alespoň o dva *gemy*⁴⁰, získává sadu (set).

James Van Alen v roce 1965 zavedl pravidlo pro zrychlení hry, kdy se za stavu 6:6 hraje poslední „*gem*“ sady, zkrácená hra, takzvaná *tiebreak*.

V něm se zvláštním způsobem střídají podání a strany hřiště a vyhraje jej hráč, který v něm získá nejméně sedm bodů a zároveň vede alespoň o dva body (7:4, 8:6 apod.). Vítěz *tiebreaku* získává sadu poměrem 7:6. Na některých větších turnajích se však v závěrečné sadě *tiebreak* vynechá a hrají se *gemy*, dokud nebude jeden z hráčů mít o dva *gemy* více. Cílem hry je získat požadovaný počet sad (setů) dříve než soupeř. Zápas se hraje nejčastěji na dvě vítězné sady⁴¹ (Skopec, 2014).

5.5 Rozměry dvorce

Tenis je hrán na tenisovém dvorci⁴² neboli kurtu. Kurt má tvar obdélníku s rozměry 23, 77 x 8, 23 m pro dvouhru a 23, 77 x 10, 97 m pro čtyřhru. Rozměr pro čtyřhru je na každé straně širší o 1, 37 m.

Čára (lajna), která ohraničuje koncovou stranu dvorce, je nazývána čára *základní*. Čáry, ohraničující boční strany dvorce, se nazývají *podélné* nebo *postranní* čáry. Přesně v polovině delší strany dvorce (11, 885 m) je umístěna síť, která je stažena dolů popruhem tzv. *wimbledonem* a dosahuje v tomto bodě výšky 0, 914 m. Síť je natažena na dvou sloupcích

---

⁴⁰ Např. 6:4, 7:5 apod.

⁴¹ Výjimkou jsou tzv. *Grand Slamy* - 4 nejprestižnější světové turnaje – Fr, VB, USA, Austrálie a Davis Cup, kde hrají muži na tři vítězné sety.

⁴² Obrázek tenisového dvorce a jeho rozměrů viz příloha.

o výšce 1, 07 m, kovovými lanky. Síť je potažena na své horní straně páskou bílé barvy – stejně jako *wimbledon*.

Dvorec je také rozdělen na dvě území na každé straně, do kterých se hráč musí trefit jedním ze svých dvou podání (*servis*), jednou se podává zprava, jednou zleva. Tato území se nachází v přední části dvorce (hned za sítí). Každé z těchto území má tvar obdélníku o rozměrech 6, 40 x 4, 11 m. Obě území jsou spojena *středovou* čarou.

Všechny čáry jsou široké od 2, 5 – 5 cm, základní čára může být široká až 10 cm. Délka úhlopříčky strany dvorce je pro dvouhru 14, 45 m a pro čtyřhru 16, 17 m. Plošná výměra dvorce je 260, 75 m².⁴³

Ani tenisový dvorec neměl vždy takovouto podobu. Proto v příloze přikládáme náhled na historický tenisový dvorec a tenisový dvorec z roku 1874.

5.6 Tenisová taktika a technika

V tenise rozlišujeme pojem herní strategie a herní taktika. Na úvod zmíníme rozdíl mezi tenisovou taktikou a strategií. Strategií je myšleno stanovení či rozvoj herního plánu (před zápasem či při rozehrávce), zatímco taktika je uskutečnění herního plánu (strategie) v zápase (Dušek, 2002).

Jak jsme zmínili, tenis je komplexní sport, zahrnuje tedy velké množství faktorů, které musí být současně rozvíjeny. Stejně jako tenisovou taktiku, musíme tedy brát v úvahu také tenisovou techniku, která s ní jde ruku v ruce. Jedna bez druhé nemohou tvořit kvalitní komplexní celek.

Současně se samotným tenisem se tedy vyvíjela i tenisová technika a taktika. Již od prvních turnajů obohacují nejlepší tenisté hru o nové prvky. Například první vítěz Wimbledonu r. 1877 používal *voleje*. *Volej* byl pak značně zdokonalen a následně byla zavedena *smeč*. Do hry byl zařazen i *lob*. Podání s velkou rotací začali uplatňovat přední světoví hráči. V začátcích závodní hry se hrálo převážně od základní čáry, hra byla pomalá, hráči čekali na dopad míče a vraceli jej poměrně pozdě po kulminaci. Před rokem 1900 se užívaly především úderů se spodní rotací - „řezané“, které byly poměrně jisté a nevyžadovaly tolik energie. Jasnou slabinou byla pomalost těchto úderů a tím nesnadný prohoz. Proto se vyvinul pravý opak, úder se silnou horní rotací, který umožňoval vložení síly do úderu, byl však také hrán až po kulminaci. Poté vystřídala oba systémy hra přímých úderů se zcela pevným zápěstím a dobrou prací nohou. Údery se hrály ve značně vyšším bodě. Hru přímých úderů zdokonalil vítěz Wimbledonu 1902-1906. Hráči užívali také střídání dlouhých rychlých míčů s krátkými řezanými míči.

---

⁴³Rozměry tenisového dvorce, dostupné online zde: http://www.wikipedia.org/wiki/Tenisovy_dvorec

Byla také založena hra výhradně na „dělovém“ podání a hře u sítě. Tak byl položen základ útočnému pojetí tenisu, již před první světovou. Další generace tenistů spojila hru od základní čáry s přechodem k síti a založili tak celodvorcové pojetí.

Asi do roku 1932 převládají ve hře údery od základní čáry před *voleji*. Teprve s příchodem Američanů získává převahu útočná hra (podání a dokonalá hra u sítě). Ženský tenis procházel podobným vývojem jako hra mužů. Technika postupně zaznamenala další kroky vpřed: údery s rotací, hrané před kulminací, údery se silnou horní rotací (*topspin*), bekhend obouruč, postupný přechod od zavřeného postavení především u forhendu ale i u bekhendu k postavení otevřenému, *liftované voleje* a další drobné změny. Společně s vývojem techniky a taktiky se měnila kondiční i psychická připravenost především nejlepších tenistů, vyvíjely se tenisové rámy (rakety) a to v mnoha směrech, vývoj zaznamenaly i míče.⁴⁴

V současnosti můžeme taktiku ve dvouhře rozdělit na hru založenou převážně na činnosti hráče u základní čáry, převážně na činnosti u sítě a hru s celodvorcovým pojetím. Údery tak mají charakter převážně útočný a obranný. Pro čtyřhru platí systém hry založený na činnosti u sítě. Herní činnost má vždy stránku technickou (viditelnou, způsob provedení) a taktickou (řešení situace, výběr způsobu provedení).⁴⁵

Tenista provádí při hře pět herních činností, které dále uvádí Dušek (2002). Z hlediska taktiky může nastat pět herních situací ve dvouhře:

- když tenista podává (*servis*)
- když tenista přijímá (*return* – vrácení míče, forhend, bekhend, *čip* vedle těla)
- když jsou oba protihráči u základní čáry
- když tenista postupuje k síti
- když soupeř postupuje k síti.

Taktika ve čtyřhře je obdobná jako ve dvouhře, avšak má i svá specifika, ze kterých můžeme například jmenovat: první podání musíme dostat do hry, hrajeme často mezi oba soupeře, komunikujeme s partnerem, je třeba výborná hra na síti apod.

Každé utkání také prochází herními fázemi, jedná se o *defenzívu* (obrana), *výměnu* a *ofenzívu* (útok). Z hlediska lokomočního dělíme činnosti v tenise na údery hrané na místě, údery po předchozím pohybu, údery v pohybu (skluzu, výpadu). Z hlediska hodnocení výsledku provedení hodnotíme dráhu udeřeného míče (nízká, středně vysoká, vysoká křivka letu), rotaci míče (spodní, horní, kombinovaná) a prudkost (pomalé míče do 50 km/h, středně rychlé a rychlé nad 70 km/h).

---

⁴⁴ Zálabská, 2014. *Metodika tenisu*. Dostupné online zde: <http://www.tenisovy-trener.com/historie-tenisu/>

⁴⁵ Tamtéž

Ve vrcholovém tenisu převažuje celodvorcové pojetí nebo hra založená převážně na hře u sítě především u mužů. U žen pak jasně celodvorcové pojetí s aktivní hrou od základní čáry.

Z dnešních nejúspěšnějších českých hráčů, pohybujících se na světových tenisových okruzích můžeme jmenovat Tomáše Berdycha, Radka Štěpánka, Lukáše Rosola (všichni společně vyhráli 2x světovou soutěž družstev mužů - *Davis Cup*) a z českých hráček Petru Kvitovou (vyhrála 2x nejslavnější turnaj - Wimbledon), Lucii Šafářovou či deblistky Lucii Hradeckou a Andreu Hlaváčkovou (všechny čtyři společně vyhrály 3x světovou soutěž družstev žen – *Fed Cup*).

5.7 Druhy sportovních soutěží v tenisu

Pojďme se nyní podívat na druhy soutěží, které jsou pro tenis aktuální. Jedním ze znaků moderního sportu je princip výkonu, jak je řečeno výše, který je poměřován různými druhy soutěží. V zásadě se soutěže člení na *individuální* a *kolektivní*. V obou těchto kategoriích se uplatňuje kategorizace podle úrovně výkonnosti sportovců. Toto kritérium je rozhodující zejména v kategorii dospělých. V dětských a mládežnických soutěžích se dělí spíše podle věkových kategorií. Druhem soutěží se staly také *mistrovská utkání*. Tyto soutěže se člení podle výkonnostního principu od nejvyšších (ligových) po nejnižší na národní, krajské, okresní a místní.

„Jednotlivé úrovně na sebe navazují, jsou propojeny možnostmi postupu nejlepších nebo naopak sestupu horších“ (Dovalil a kol, 2012, s. 273). Dále existují soutěže *pohárové*. V nich soutěží sportovci v omezených kategoriích, ať už jde o věkové nebo výkonnostní členění. Dovalil a kol. (2012) člení způsoby soutěží do tří kategorií. Jako první uvádí soutěže *s hromadným startem*, druhým způsobem je *způsob postupný* a jako třetí uvádí *vylučovací způsob* (postupová síť - pavouk).

V tenisovém sportu jsou aktuální soutěže individuální i kolektivní. Individuální soutěže – tenisové turnaje řadíme do soutěží pohárových. Absolvuje je jednotlivec na základě svého rozhodnutí a hraje „sám pro sebe,“ svůj úspěch a prospěch z něj vyplývající. Tyto individuální soutěže (turnaje) se vyznačují zaměřením se na různé věkové kategorie (turnaj mladších žáků, turnaj dorostu apod.) a různou výkonnostní úrovní turnajů (A, B, C, turnaj s označením A je nejvyšší úrovní). Nejčastější formou tenisových turnajů je vylučovací způsob, tzv. pavouk.

Kolektivní soutěže v tenise jsou soutěže družstev. Právě v kolektivních soutěžích jsou hrána mistrovská utkání, tzv. mistráky. Mistrovská tenisová utkání absolvuje vícečlenné⁴⁶ družstvo stejné věkové kategorie (dorost, dospělí apod.) na různých úrovních, jak je výše zmíněno např. krajské, oblastní, národní apod. V případě *TK Hlinsko* a družstva dorostu, se jedná o soutěž krajskou.

Každé mistrovské utkání se skládá z devíti jednotlivých zápasů, šest mužských (čtyři dvouhry a dvě čtyřhry) a tři ženské (dvě dvouhry a jedna čtyřhra) zápasy. Každý jednotlivec odehraje samostatně dvouhru (*singl*) a poté nastoupí ve dvojicích na další zápas, na čtyřhru (*debl*). Za každý vyhraný zápas získá jedinec pro své družstvo jeden bod. Celkový součet bodů⁴⁷ obou družstev, zápolících proti sobě, určí vítěze mistrovského utkání.

---

⁴⁶ Z pravidla šest hráčů (4 chlapci, 2 dívky). Avšak záleží na rozhodnutí kapitána týmu. Může nominovat jiné hráče na dvouhru i na čtyřhru. Celý tým, účastníci se mistrovského utkání, se může skládat až z 12 hráčů).

⁴⁷ Vítězné družstvo musí tedy dosáhnout alespoň pěti bodů z celkových devíti. Celkový stav utkání může být tedy 5:4, 6:3, 7:2, 8:1 či 9:0 pro vítězný tým.

6 Vlastní výzkum

Touto kapitolou směřujeme již k vlastnímu terénnímu výzkumu, který probíhal za účelem vytvoření této diplomové práce. Kapitoly výše nás seznamují postupně s nejobecnějšími charakteristikami sportu, rolí sportu v Československu a dalšími souvislostmi sportu, důležitými pro tento výzkum. Měli bychom tedy mít již jakousi představu o kontextu sportu i tenisu, kterými se práce zabývá. Následně se budeme soustředit již na samotný výzkum. Nejprve seznámíme čtenáře s metodologií, dále uvedeme pozici a vztah výzkumníka v rámci zkoumaného pole, kterým je konkrétní tenisový klub.

6.1 Metodologie

Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře s celým výzkumným procesem, který jsem v rámci této práce uskutečnila. V kapitole uvádím nejprve použité zdroje, ze kterých jsem v rámci výzkumu a této práce čerpala, dále užití výzkumné metody v terénu a v neposlední řadě kapitola obsahuje popis mého vstupu do terénu a etickou stránku výzkumu. Další částí, spojenou s touto kapitolou, je seznámení čtenáře s mojí pozicí v rámci tenisového klubu a také s mojí pozicí jako v rámci *TK Hlinsko*.

Práce je založena především na kvalitativním výzkumu, který následuje empirický a terénní výzkum, který byl prováděn po celou dobu trvání a vytváření této diplomové práce. Čerpala jsem zejména ze svých osobních zkušeností zažitých a poznanych z prostředí sportu i tenisového klubu. Podílela jsem se na každodenní realitě tenisového klubu, formou zúčastněného i nezúčastněného pozorování. Další zdroje a informace jsem získávala pomocí interview, především polo-strukturované, nestrukturované a neformální rozhovory s jednotlivými hráči (zástupci z kategorie dorostu) či jedinci z tenisového prostředí a dalšími lidmi, kteří jsou pro můj výzkum nezbytní (například rodiny hráčů, trenéři, vedení klubu nebo jejich přátelé či partneři).

Jako teoretické zdroje jsem používala tištěné zdroje, jako jsou knihy zabývající se sportovní a tenisovou tematikou, knihy týkající se sportovní antropologie a také knihy zabývající se sociologií sportu a společnosti.

Další zdroje, které jsem užila, byly především různé časopisy a články (sociologické, antropologické, sportovní atd.). Čerpala jsem také z různých dostupných historických zdrojů, které mi pomohou při popisu sportu v minulosti i současnosti.

Pokud chceme vytyčit období, kdy jsem prováděla terénní výzkum, tak šlo o jarní a letní období roku 2014. Avšak u tohoto výzkumu bych to nerada dělala, protože, jak jsem již

výše zmínila, působím v klubu již dlouho, a některá data byla zjištěná již dříve a použita při nastávajícím výstupu, tedy v této diplomové práci.

Svůj zájem jsem soustředila na *TK Hlinsko* a na jeho prvek (tým), kterým je *dorost*. Dorostenci hrají Pardubickou krajskou soutěž – *O POHÁR HEJTMANA PARDUBICKÉHO KRAJE* – nejnižší krajskou soutěž Východních Čech.

V rámci výzkumu bylo nezbytné zaměřit se alespoň okrajově na etickou stránku. Vzhledem k tomu, že mnou zkoumanou kategorií byli nezletilí mladí lidé, byla jsem povinna informovat o svém záměru a výzkumu nejen je samotné, ale také jejich zákonné zástupce (ve všech případech se jednalo o rodiče). Souhlas s mým záměrem a následnou publikací dat jsem získala od všech. Jednalo se o pasivní souhlasy rodičů, což chápeme jako „slovní souhlas“ (Hendl, 2008, s. 153). Ani já, ani oni netrvali na písemné formě prohlášení a brala jsem tedy tuto věc za vyřízenou. Seznámila jsem účastníky také s okolnostmi výzkumu a s tím, že mohou kdykoliv ukončit účast ve výzkumu. Jak zmiňuji níže, v práci užívám iniciál aktérů. Vzhledem k nezletilým osobám ve výzkumu, jsem se rozhodla, že tento výzkum bude publikován či zveřejňován pouze v rámci Univerzity Pardubice, s čímž byli informanti obeznámeni a s čímž souhlasili.

Jako vhodné metody jsem pro výzkum zvolila zúčastněné a nezúčastněné pozorování, rozhovor (výzkumný) a rozhovor neformální⁴⁸. „Výzkumný rozhovor můžeme charakterizovat jako proces, jehož cílem je prostřednictvím záměrně vyvolané interakce mezi tzv. tazatelem a respondentem získat informace, potřebné k pochopení určité problémové oblasti“ (Pavlica, 2000, s. 52).

Jako pozorovatel jsem se zúčastnila všech domácích tenisových mistrovských utkání dorostu – zkoumaného vzorku. Dále také mnoha tenisových tréninků a schůzí (konaných dvakrát do roka – jaro, podzim). Tréninků dorostenců jsem se účastnila nejdříve jako pozorovatel a od srpna 2014 také jako trenér, což znamenalo moji přímou participaci na dění v klubu i v týmu dorostu.

Pomocí poznámkového bloku, mobilního telefonu a diktafonu jsem si zaznamenávala situace a informace, které byly vhodné pro můj záměr. Při nahrávání rozhovorů jsem účastníky vždy upozornila předtím, než jsem zařízení – diktafon, telefon spustila.

Další metodou, kterou jsem zvolila, byl dotazník. Tuto metodu jsem použila pouze na začátku výzkumu, dá se říci v přípravné fázi, abych se rychle a jednoduše dozvěděla základní informace o jednotlivých aktérech. Dotazník byl velmi obecný. Otázky se týkaly rodiny,

---

⁴⁸ Neformální rozhovor znamená především spontánnost v kladení a vymyšlení otázek v přirozeném průběhu interakce, kdy informant ani nemusí tušit, že se jedná o rozhovor. (Hendl, 2000, s. 175)

zájmů a informací o tenisu. Avšak vše velmi zjednodušené. Tato metoda je velmi neosobní a tudíž jsem dala v průběhu času přednost právě výše zmíněné metodě – pozorování a rozhovoru, které do mé práce přinesly mnohem více poznatků než dotazníková metoda.

Pomocí osobních setkání a interview jsem tak mohla být svědkem různé gestikulace, úsměvů, mohla jsem vnímat reakce na otázky či rozhovor a pozorovat jednání aktérů při odpovídání a povídání si, což by mi s pomocí dotazníku nemohlo být umožněno. Pomocí „řeči těla“ jsem také vypožorovala, jak kdo na interview reaguje, komu není příliš milé nebo kdo se u toho naopak „baví.“

Metoda, nejvíce přínosná pro moji práci, byl tedy zřejmě rozhovor. Během výzkumu jsem měla možnost vyzpovídat mnoho aktérů, především tedy aktivní hráče *TK Hlinsko*. Jednalo se asi o patnáct lidí, kteří jsou v současné době aktivní v dění v hlineckém tenisovém klubu. Věkové rozpětí aktérů (informantů) je zhruba od 13 do 50 let. Informanti z kategorie dorostu jsou v rozpětí od 13 do 18 let. Mezi dalšími informanty se najdou právě i taci (rodiče, vedení), kteří vybočují z uvedené věkové kategorie, tedy starší 18 let.

Z uskutečněných rozhovorů jsem vybrala po celkovém zhodnocení ty nejzajímavější odpovědi a informace, které jsem následně použila ve své práci. Odpovědi jsou někdy citované a někdy jsou „přeložené“ mými slovy. Ve všech interpretacích rozhovorů jsem uváděla pouze iniciály aktérů kvůli zachování anonymity.

Se svými informanty jsem si povídala a pozorovala je zejména při mistrovských utkáních, kdy se sešel celý tým. Dále také při trénincích a při *Vamos Campu 2014*.⁴⁹ *TK Hlinsko* pořádá jako každý rok, tak i letos tenisové soustředění s názvem *Vamos*⁵⁰*Camp*, kterého se většina hráčů (od minitenisu až po dorost) účastnila. Tým dospělých včetně mě také, avšak v rolích vedoucích a trenérů.

Nyní něco k samotným rozhovorům. Rozhovory ve skupině mohou mít dvojí charakter. Prvním je nežádoucí účinek, což lze vysvětlit jako špatný vliv jedné osoby na další, kdy je tzv. rušivým elementem, který znesnadňuje soustředěnost osoby. Na druhé straně mohou být takovéto rozhovory velmi plodné a to především proto, že pomocí dalších osob může překonat další osoba ostych či nervozitu a tím je navozena uvolněná atmosféra.

S některými jsem vedla i rozhovory v soukromí, protože zpovídat hráče ve skupinkách bylo občas nemožné (viz výše) jelikož se předváděli nebo naopak styděli před

---

⁴⁹ Každoročně pořádané tenisové soustředění *TK Hlinsko*, které pro aktivní hráče (děti) pořádají trenéři a lidé spolupracující s klubem. Letos se konal již 8. ročník *Vamos Campu*.

⁵⁰*Vamos* – španělský výrok, který v překladu znamená - *pojď, jdeme*, což je obvyklá tenisová pobídka, která slouží k vyhecování. Nejznámějším španělským tenistou, kterému je tento výrok nejčastěji přisuzován, je Rafael Nadal. V českém znění *pojď* je výrok hojně užíván například Petrou Kvitovou, která ho má vytištěný na své tenisové raketě.

svými vrstevníky. Avšak i navzdory tomu jsem několik rozhovorů vedla se skupinou aktérů (hlavně ze stejné věkové i herní kategorie), což pokládám také za přínosné.

Všichni aktéři mě znali již z dřívějších dob a většina z nich se chovala spontánně a odpovídala bez většího ostychu. S mladými (dorostenci) jsem si tykala, se staršími (rodiče, kapitáni týmu apod.) vykala, avšak i mezi nimi se našli ti, kteří mi nabídli tykání, což jsem s radostí uvítala. Dle mého názoru to přispělo k uvolněnější a otevřenější atmosféře. Délka rozhovorů závisela na sdílnosti a povaze informanta (informantů) a také na okolnostech, které rozhovor ovlivňovaly.

Vstup do terénu pro mě nebyl nikterak obtížný. Seznámila jsem své „objekty výzkumu“ se svým záměrem již v zimním období, kdy probíhaly tenisové tréninky a příprava ještě v hale hlineckého gymnázia.⁵¹ V této fázi jsem se rozhodla zaměřit se na kategorii dorostu. Zejména proto, že z vlastní zkušenosti vím, jak je toto období „problematické“ a většina hráčů se v těchto letech života rozhoduje, zda bude ve sportovní aktivitě pokračovat nebo dá přednost aktivitám jiným. Úderem 18. roku nastává přechod z juniorského věku do věku seniorského (v tenisovém názvosloví), což může být pro hráče někdy špatně zvládnutelné.

Výzkum jsem začala tím, že jsem rozdala dotazníky, abych se dozvěděla o svých informantech základní informace. Dotazník se skládal z bodů jako je rodina, zaměstnání, zájmy mimo tenis, vzdělání a jejich vztah k tenisu. Dotazníky jsem přišla osobně rozdat, a tedy i seznámit informanty se svým záměrem, do haly hlineckého gymnázia, poté co jsem zjistila od mé informantky, a také dlouhodobé kamarádky, a nyní i hlavní trenérky (šéf trenérky) hlineckých tenistů, TW, kdy má tato zkoumaná kategorie tréninky. Osoba TW bude pro tuto práci přínosná zejména z důvodu jejich znalostí a blízkosti k hlineckému dorostu a také její funkci trenérky, kterou již několik let zastává.

Po vyplnění dotazníků jednotlivými hráči dorostu našeho oddílu jsem dotazníky analyzovala. Dozvěděla jsem se informace, které jsem chtěla, sdílnější byla v tomto případě ženská část, která se rozepsala přesně podle mého přání a apelu. Mužská část byla stručná, avšak ani to nehodnotím špatně. Tímto jsem zahájila výzkum, který pokračoval až v zázemí klubu v areálu hlineckého stadionu na tenisových kurtech, kde se nachází základna tenisu a kde se celý tenisový „život“ odehrává.

---

⁵¹ Vedení hlineckého gymnázia poskytuje každoročně *TK Hlinsku* prostory pro trénování (avšak s omezeným počtem hodin), avšak pro zimní období roku 2014, se jedná o vystavění tenisové haly (nafukovací) přímo na kurtech *TK Hlinsko*, což by byla dle názorů většiny, velmi dobrá a návratná investice (vzhledem k úspěšnosti např. mini tenistů v roce 2013).

Další část výzkumu spočívala v účasti na jednotlivých mistrovských utkáních (mistráků) dorostu. Vzhledem k tomu, že ne všechny se odehrávají na domácí půdě, a já neměla možnost hlavně kvůli kapacitám v autech, ale také kvůli jiným povinnostem, jezdit i na utkání mimo naše hřiště, zúčastnila jsem se všech domácích utkání. Družstva hrají většinou jeden mistrák doma a jeden venku, občas dvakrát za sebou doma či venku, záleží na rozlosování, které má v rukou Český tenisový svaz.

Jednotlivé fáze výzkumu nejsou nijak označené či časově vymezené, protože se často prolínají. Avšak pokud bych je měla vymežit, můžeme hovořit o jakési fázi přípravné, kdy jsem zvažovala výběr tématu, jeho teoretickém uchopení a následně studium literatury, která by mohla být pro výzkum relevantní. Další fází by mohla být realizace výzkumu, což znamená samotný terénní výzkum a jako poslední, uvádím fázi analýzy a zpracování dat, k čemuž došlo nakonec a výsledkem je právě tato práce.

Důležité je také zmínit svoji pozici, kterou jsem, nejen v době výzkumu, zastávala ve zkoumaném sociálním poli, což uvádím níže.

6.2 Pozicionalita - pozice výzkumníka

K nápadu vybrat si tenisový klub jako své pole výzkumu mě přiměl fakt, že v tomto klubu dlouho působím a ráda bych zvolené téma přiblížila všem i „laikům,“ tedy osobám nezasvěceným do této oblasti lidského života.

V této kapitole se pokusím popsat svoji pozici v tenisovém klubu. Nahlížet toto pole budu jak z pozice antropologa, tak z pozice člena klubu.

Jako členka klubu a týmu jsem se pohybovala ve zkoumaném poli v pozici „*insidera*“, což by pro mě měla být celkem výhodná pozice pro provádění výzkumu a pro to, abych se dostala „tam, kam potřebuji.“ Avšak během výzkumu jsem narazila i na některá negativa. Jednu z nevýhod, kterou jsem již objevila je to, že nemůžu být u všech situací, tak jak bych asi být měla, protože musím také plnit svoji roli hráčky, organizátorky a trenérky. Dalším negativním faktorem je, že se v tomto poli pohybuji prakticky od malička a tudíž mi mohou unikat informace, která by „*outsiderovi*“ jasně vyplynula z terénu. Role „*insidera*“ pro mě také nebyla lehká z toho důvodu, že jsem si musela začít uvědomovat věci, které jsem brala jako samozřejmost. Musela jsem se více soustředit na věci, události a sociální realitu v poli než by tomu bylo, kdybych byla „*nováčkem* v klubu.“

Výhodu spatřuji v tom, že jako činitel klubu jsem tématu velmi blízko a dostanou se ke mně takové informace, které jsou „*outsiderovi*“ či jiným lidem, nepřístupné či utajeny.

6.3 Já a TK Hlinsko

V tenisovém klubu Hlinsko jsem od raného dětského věku, kdy mě rodiče, na moji žádost, na tenis přihlásili. V té době jsem zkoušela mnoho aktivit, ale u žádné jsem nevydržela dlouho. Než přišel tenis.

Prošla jsem za dobu svého působení v tomto klubu všemi věkovými herními kategoriemi (mladší, starší žáci, dorost a konečně i kategorií dospělých, kam patřím i nadále). Do týmu dospělých patřím od svých 18 let a víceméně hraji v týmu každou sezónu pravidelně. Vyjma minulého roku, kdy jsem uvolnila místo mladší a rozhodně herně nadanější AW⁵², když jsem po odehrání prvního mistráku sezóny uznala sama, že v této vyšší soutěži⁵³, to nebude taková „sranda“, a dala přednost pozici fanouška. Udělala jsem určitě dobře, což mohu vidět a zhodnotit nyní, když AW vyhrála velkou většinu těchto utkání a tedy pomohla týmu svými body (výhrami) k udržení se v této vyšší soutěži⁵⁴. V letošní sezóně 2014 jsem odehrála všechny zápasy, na které jsme jako tým nastoupili.

Jako aktivní hráčka jsem hrála celá léta právě za *TK Hlinsko*. Dříve jsem, ze svého subjektivního pohledu, jako „vcelku dobrá“ hráčka obdržela dvě nabídky hostování (hrát za jiný klub) do jiných klubů, ale jednalo se o velké vzdálenosti. Můj otec, v té době něco jako můj „manažer“ a samozřejmě i můj zákonný zástupce, rozhodoval i o tomto. A já zůstala po celý svůj život v Hlinsku.

Většinu hráčů *TK Hlinsko* znám jako hráče i jako civilní osobnosti. Se všemi vycházím, s někým lépe, s někým hůře. Nejblíže v celém klubu mám k mé informátorce a šéf trenérce TW. Známe se prakticky od malička, spolu s jejím a mým otcem jsme jezdili v našich „aktivních tenisových“ letech na turnaje, a pokud mě paměť neklame, o prázdninách tomu tak bylo každý víkend. Strávily jsme spolu naše „nejlepší“ tenisové roky. Na turnajích jsme spolu hrávaly pokaždé čtyřhru. V našem vztahu hrají svoji roli také různé okolnosti. Například i to, že se naše rodiny dobře znají, otcové jsou kamarádi, poznali se na tenise a maminky spolu pracovaly dlouhou dobu v jedné nejmenované hlinecké firmě.

Z mužské části tvořící klub mi je nejblíže SA, možná i proto, že jeho rodina (děda a otec) dříve hlinecký klub vedli a dali do něj, jak se říká „srdce“, potom ale z „osobních důvodů“ toto působení ukončili. Klub se dostal do rukou jiných, kteří už dle mého názoru

---

⁵²AW hraje tento rok (2014) v Pardubicích, kam přestoupila už natrvalo z hlineckého klubu, v družstvu *LTC Pardubice*, které se nachází ve vyšší soutěži, než hrajeme my – hrají 2. ligu. Za zápas dostává finanční ohodnocení, což nezná ani jeden současný hráč *TK Hlinska*, troufám si tvrdit ve všech věkových kategoriích.

⁵⁴Druhou nejvyšší soutěž ve Východočeském kraji, kam tým dospělých postoupil po úspěšné sezóně 2012.

přístup k celému klubu a věcem s tím souvisejících nemají tolik „od srdce“, až se leckdy zdá, že se angažují z důvodu nějakého profitu, což nemusíme nahlížet nutně jako profit finanční.

Dobrý vztah, který mohu klasifikovat jako přátelství, mě pojí víceméně se všemi aktéry.

Výše uvedené údaje znázorňují moje vztahy k aktérům *TK Hlinsko*. Nyní se podíváme na moje vztahy ke zkoumaným aktérům. V týmu dorostu znám taktéž všechny aktéry osobně. S mnohými jsem se znala již dříve, avšak musím říct, že spíše velmi povrchně. Hlubší poznání a seznámení jsem zaznamenala společně s prováděním výzkumu, což lze chápat také tak, že mě všichni oslovují křestním jménem a tykají mi, nikoli názvem pozice (trenér, organizátor), pod kterou v klubu jedním. S většinou aktérů mám tedy dobrý vztah, což dopomáhá určité důvěře i v soukromějších tématech, která jsme probírali.

Tým dorostu se skládá jak z mužské, tak z ženské části. Převažují chlapci, také kvůli pravidlům soutěží družstev – mistrovských utkání (chlapci hrají dohromady 6 utkání, zatímco dívky pouze 3). Věkově jsme si celkem blízko, většině je od 14 do 18 let (mně je 25 let), což jsem pokládala za jakýsi sblížující bod, což se také potvrdilo. V týmu dorostu *TK Hlinsko*, figuruji ve funkci organizátora turnajů a trenéra hráčů. Se všemi aktéry jsem si víceméně blízko, s některými samozřejmě blíže. Nebudu se pokoušet jmenovat někoho, s kým jsem si tzv. „sedla“ nejvíce a s kým naopak nejméně, to není v kompetenci této práce.

7 Sociální prostor

Koncept sociálního prostoru je pro tuto práci významný zejména proto, že se v tomto prostoru odehrává veškeré dění společnosti. Odehrává se v něm tedy všechno dění společnosti, kam řadíme také provozování sportovních aktivit, mezi které patří také tenis. Sociální prostor se skládá z mnoha různých sociálních polí a právě skrze koncept sociálního pole nahlížíme na *Tenisový klub Hlinsko*. Na tenisový klub a tenisový sport v něm provozovaný, se díváme jako na část sociálního prostoru, jak jsem již zmínila, chápu ho jako jednu vydělenou část sociálního prostoru – sociální pole. Nejprve je tedy nutné seznámit čtenáře s konceptem sociálního prostoru a teprve poté se dostaneme k jedné, pro nás stěžejní části - k tenisu, jako sociálnímu poli. V následujících řádcích se tedy věnujeme sociálnímu prostoru, jeho definování a tomu, jak a čím je vytvářen a řízen.

Koncept sociálního prostoru je připisován Pierru Bourdieu, který ho použil ve svém díle *La Distinction* (1979) nebo také v díle *Teorie jednání* (1998). Koncept sociálního prostoru je utvářen *kapitálem, habitem a sociálním polem*. Je to celek různých koexistujících pozic. Aktéři jsou v něm rozmístěny podle pozic, stanovených na základě dvou principů diferenciací, které mají asi tu největší váhu (v západních společnostech) – kapitálu ekonomického a kapitálu kulturního. Aktéři mají tedy k sobě tím blíže, čím blíže jsou si v těchto dvou dimenzích a tím méně společného, čím jsou od sebe vzdálenější. Vzdálenost na papíře odpovídá vzdálenosti společenské.

„Sociální prostor vypadá tak, že jsou v něm aktéři nebo skupiny rozmístěny podle pozic, stanovených statisticky na základě dvou principů diferenciací, a to těch, jež mají v nejpokročilejších společnostech, jako Spojené státy, Japonsko nebo Francie, nepochybně tu největší váhu: kapitálu ekonomického a kapitálu kulturního“ (Bourdieu, 1998, s. 13).

Prostor sociálních pozic se odráží v prostoru postojů prostřednictvím prostoru dispozic (habitů). Každé třídě pozic odpovídá určitá třída habitů (či zálib). Systém diferencujících odchylek určující různá postavení ve dvou hlavních dimenzích sociálního prostoru odpovídá systému diferencujících odchylek ve vlastnostech aktérů - v praktických činnostech a stacích. Habitus vyjadřuje jednotný styl praktických činností určitého aktéra nebo skupiny aktérů (Bourdieu, 1998, s. 11 – 15).

Jak je řečeno výše, sociální prostor je řízen dvěma principy – objemem kulturního a ekonomického kapitálu, které jsou na schématu (v příloze) znázorněny vodorovnou osou

(kladná hodnota +, záporná hodnota -) a celkovým objemem kapitálu (kulturního a ekonomického) svislou osou u aktérů v prostoru. Osy rozdělují sociální prostor do dvou oblastí právě dle zmíněného celkového objemu obou kapitálů.

V první dimenzi prostoru jsou umístěni aktéři s nejvyšším objemem celkového kapitálu. Nejvyšší příčku zaujímají svobodná povolání. Níže jsou pak umístěni vysokoškolští profesori, kteří disponují větším kulturním kapitálem než ekonomickým. Na druhé straně jsou naopak ti, kteří disponují větším kapitálem ekonomickým, kam řadíme velkoobchodníky a průmyslníky. Další sférou dle Bourdieu je sféra kam řadíme středoškolské profesory, státní zaměstnance a inženýry. U nich převažuje objem kulturního kapitálu. Poslední sféru tvoří zaměstnanci v lékařských a sociálních službách, pracovníci v kultuře a také střední kádry v obchodu.

Druhá dimenze prostoru se značí nižší mírou celkového objemu kapitálu. Nejvyšší stupeň zaujímají učitelé (základní či mateřské školy), střední kádry v administrativě a technici. U těchto třech zmíněných profesních oblastí převažuje kulturní kapitál nad ekonomickým. Druhá strana této dimenze je charakteristická také nižším objemem celkového kapitálu a vyšším kapitálem ekonomickým než kulturním. Řadíme sem zemědělce, řemeslníky a maloobchodníky. Na nejnižší příčku, jak z hlediska celkového objemu kapitálu, tak s nízkou mírou kulturního i ekonomického kapitálu řadíme tzv. mistry (dílovedoucí), specializované a pomocné dělníky a pomocné síly v zemědělství.

Na základě výše konstatovaných faktů lze tedy tvrdit, že aktéři sobě blízcí (dle objemu kapitálů), budou mít společný okruh například aktivit a zájmů nebo se budou shodovat v oblasti gastronomie.

V rámci sociálního prostoru zaujímají pozice také aktéři výzkumu – hráči tenisu. V příloze uvádím schéma sociálního prostoru dle Pierra Bourdieu (1984), kde „je kladen důraz na vztah mezi pozicí zaujímanou v sociálním prostoru, typem zaměstnání a pravděpodobnými politickými preferencemi“ (Vašát, Růžička, 2011) a schéma sociálního prostoru s umístěním aktérů týmu dorostu s ohledem na jejich kapitály (kapitály jejich rodin).

7.1 Jednání (*agency*)

V rámci tenisu a *Tenisového klubu Hlinsko* nás zajímá jednání jeho aktérů. Především proč aktéři zvolili zrovna tenis jako svůj preferenční sport a proč u tohoto sportu také vytrvali.

Jednání je vždy výběrovou aktivitou, jeho motorem je někdy konflikt zájmů, jindy naopak respektování nadřazených měřítek, v nichž se zrcadlí hodnotové pojetí sebe i lidského

společensví. Jednání je také aktivním výběrovým vztahem, který je determinován objektivními sociálními pouty jedince – aktéra. Jednání vždy obsahuje prvek nejistoty a je vždy experimentem, avšak zvláštního rázu: lze se z něj poučit, ale nelze ho opakovat (Alan, 1989, s. 20-22).

Jednání dle Bourdieu „není kauzálním vztahem – habitus - > jednání.“ Mnohem lépe by se mělo jednání chápat následovně:

[(*habitus*), (*kapitál*)] + *pole* = *jednání* (Vašát, Růžička, 2011)

Při následování Bourdieu schématu, uvedeného výše, můžeme konstatovat, že všechny aktéry (hráče) klubu, přivádí k jejich jednání zejména soubor jejich habitů a kapitálů. Jak zmiňujeme výše, v sociálním prostoru jsou aktéři umístěni dle jejich objemu kapitálů, což jim předurčuje jejich habitus, a tedy k určitým zájmům mají větší předpoklady, než k jiným. Je zřejmé, že všichni aktéři týmu dorostu si budou svými habitusy a pozicemi v sociálním prostoru blízko, což je dovedlo až ke stejné preferenci sportovní aktivity, kterou je tenis.

Uvádím, příklad aktéra *TK Hlinsko*, u kterého byl předem patrným a určeným sportem tenis:

„Já hraju od malička, táta hrál tenis vždycky, k tenisu mě i ségru přivedl on. Na kurtech jsem jakoby vyrůstala a nepamatuju se, že by mě vedl i k jiným sportům, jako závodně myslím. U nás byl vždycky tenis“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Další výroky aktérů, týkající se sportovní preference, se často shodovaly, zejména v tom, že chtěli tento sportu prostě jen zkusit a tenis jim nabídl to, co od sportovní aktivity očekávali. Především uspokojení ze hry, soutěživý aspekt sportu, který dovoluje aktérům soutěžit a porovnávat své výkony. Některé z hráčů přivedli k tenisu právě jejich známí a kamarádi. Při rozhodnutí vstoupit do klubu hrál svoji roli u některých právě i pocit, že v klubu už mají kamarády (např. ze školy, z místa bydliště apod.).

„Já jsem začla hrát, protože hrála Bety. Šla jsem s ní na trénink, půjčili mi raketu, tak jsem to zkusila. Docela mě to bavilo, takže jsem začla chodit s ní a baví mě to pořád“ (aktér č. 3, 17 let, student).

Dále aktéři hojně uváděli, že jim tenis přinesl nové přátele a přátelství, která někteří z nich pokládají za silná:

„No jako kámošů mám určitě víc teď, než předtím a myslím, že nám to vydrží, protože se často stýkáme. Ale nevím“ (aktér č. 1, 16 let, student).

Oproti tomuto názoru jsem zaznamenala také výrok, ve kterém sice aktér uvedl, že díky tenisu má více přátel, avšak tato přátelství vidí jako velmi povrchní:

„Já mám kamarády na tenise, ale spíš jsme kamarádi jen na tenise, jinak spolu nechodíme moc ven. Na to má každé své kamarády, já třeba z paneláku“ (aktér č. 7, 17 let, student).

Mají díky tenisu pocit, že někam patří a v neposlední řadě zmiňovali i rozvoj fyzické zdatnosti a pohyblivosti, jako příjemný bonus sportu. Pouze dva aktéři uvedli, že tenis nezačali hrát kvůli sobě, ale na žádost a z vůle rodičů, kteří je k tenisu „dotlačili.“

„Já sem moc nechtěl hrát tenis, mě spíš bavěj počítače nebo bejt s klukama venku a dělat si co chcem. Ale naši mě přihlásili, tak zatím musím chodit“ (aktér č. 7, 17 let, student).

Ze své vlastní zkušenosti vím, že většinu hráčů přivedli k tenisu právě jejich rodiče a na samotných hráčích bylo poté rozhodnutí, zda u tohoto sportu zůstanou či se budou věnovat něčemu jinému. Kategorie dorostu je právě pro toto rozhodnutí stěžejní. Právě v tomto věku aktéři „dospívají“ a mnoho změn, ať již psychických či fyzických je tlačí k rozhodnutí, zda v klubu zůstanou či dají přednost aktivitám jiným.

Výše zmiňujeme faktory, které zavedou jedince do tenisového klubu, a ten se následně stane jeho členem. Dále je třeba se podívat na jednání aktérů klubu z hlediska jejich setrvání v něm, s čímž jednání aktérů také souvisí.

Podle Coakleyho (2001) jsou sportovní aktivity provozovány s vidinou *interního* (vnitřního) a *externího* (vnějšího) prospěchu. Sportovní účast podle něj zahrnuje kombinaci těchto dvou sad motivace (jednání). Mezi interní uspokojení řadíme například spontánnost nebo čistou radost z účasti. Druhé, externí, je založeno například na materiální odměně či statusu (Coakley, 2001).

Také lze tvrdit, že se jedinci účastní sportu z důvodu sportovních hodnot, kterými daný sport disponuje. Jedná se tedy o úspěch, získání uznání, příslušnosti ke skupině, možnosti zabavit se a také kvůli vzrušení. Můžeme zmínit také důvody, proč jedinci tento sport opouštějí. Je to například provozování více aktivit a dávání přednost jiné, málo úspěchu, mnoho tlaku, odchod kamarádů, vysoké výdaje, zranění, práce či třeba nedostatečná podpora.

U dětí je tomu podobně, mají různé důvody, proč dělají to, co dělají. Není jednoduché pochopit, co je motivuje ve sportu. Patriksson tvrdí, že je to zejména kombinace více faktorů (Patriksson 1994 in Flemr, Valjent, 2010).

V otázce opouštění sportu u adolescentů platí obecně jakási zlatá střední cesta, která je v různých kategoriích chápána jinak. U dospívajících ji můžeme vysvětlit tak, že sport pro ně může být až moc soutěživý, že vytváří příliš tlaku a proto opouští tyto aktivity a hledají jiné, zábavnější činnosti. Sport také pomáhá při vytváření sociálních kontaktů, učením se rolí, normám, hodnotám a pravidlům.

TK Hlinsko, v současné době čítá asi 60 členů, moje pozornost však byla, jak jsem již zmiňovala, zaměřena především na jednu věkovou kategorii a její tým – dorost. Soustředila jsem se tedy hlavně na jednání aktérů, kteří spadají do této věkové kategorie a tohoto týmu.

Význačným rysem, který je společný všem aktérům, je pozitivní vztah ke sportu. Tento vztah je hlavním motivem, proč aktéři do klubu vstoupili a také proč v něm nadále setrvávají. Také níže zmíněný výrok tuto tezi potvrzuje:

„Já mám sport rád...hraju tenis a plavu a oboje mě baví. Dřív sem hrál ping pong a fotbal jsem taky zkoušel, ale nejvíc mě baví asi tenis, proto jsem u toho zůstal. Když mám volno od tenisu, tak jdem stejně s klukama třeba hrát fotbal před barák nebo vymyslíme něco jinýho, ale většinou něco hrajeme, jako sport myslím.“ (aktér č. 5, 15 let, student)

Pro některé členy klubu je silným faktorem také dobrý pocit či radost ze sportu či z fyzické aktivity. Velkou vnitřní motivací jedince může být také vítězství či úspěch a uznání z něj vyplývající. Dalšími motivy pro vstup či setrvání v klubu jsou pocit, že někam patřím, pocit jakési seberealizace či jistoty.

Například aktérka č. 2 uvádí, že chtěla tenis zkusit, protože ho hrála její kamarádka.

„Nejdřív jsem byla zvědavá, protože kámoška ho hrála, tak jsem to šla zkusit, no a už jsem u něj zůstala.“

Na to navazuje dalším výrokem:

„Z tenisu mám často radost a dobrý pocit. Baví mě a najdu si na něj vždycky čas. Začla jsem hrát, protože jsem zkusila už hodně aktivit a u žádné jsem dlouho nevydržela...pak přišla kámoška a s ní taky tenis“ (Aktér č. 2, 18 let, student).

Důvod svého jednání pro spočinutí v tenise, uvádí také další hráčka:

„Tenis mě hodně baví, hlavně kvůli tomu, že trávím hodně času venku na čerstvém vzduchu, dělám něco pro svoje tělo, na tréninkách je sranda a mám kolem sebe skvělou partu a dalším plusem je to, že se mi taky občas daří“ (aktér č. 3, 17 let, student).

Výše jsme se zabývali spíše motivací jednání *interní*, nyní příkládám také výpověď, následující motivaci *externí*. Jejím příkladem může být tato výpověď:

„No...hraju tenis hlavně kvůli sobě, protože mě to baví, ale taky jsem ráda, když něco vyhraju, třeba pohár a jiný ceny. Je to pro mě taky taková motivace, abych v tom pokračovala, teda jakože se mi něco povedlo, v něčem jsem vynikla“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Při shrnutí zásadních motivů jednání aktérů je zřejmé, že k členství v klubu vedlo aktéry několik aspektů. Často zmiňují svoje vlastní rozhodnutí spočinout v tomto klubu, avšak ne u všech lze tomuto tvrzení věřit, jelikož vím, že některé aktéry ke sportu přivedla rodina, zejména otcové. Někteří chtěli tenis zkusit a v důsledku toho se rozhodli u sportu vytrvat. Další hráče dovedli k tomuto sportu a rozhodnutí v něm setrvat kamarádi, ať už ze školy nebo z místa bydliště.

K setrvání v tenise je vede hned několik faktorů, a je otázkou každého individua, které z motivů u něho převládají. Mezi nejvýznamnější patří právě *dobrý pocit ze sportu a fyzické aktivity a pozitivní vztah ke sportu*, kterým oplývá většina aktérů a který je dovedl až k tenisu. Dalším motivem je *pocit, že někam patřím*, patří do sportovní skupiny svých vrstevníků, což je také významným důvodem pro členství v klubu. V neposlední řadě byl také uváděn *úspěch* či *uznání* jako *interní* motivace hráčů, *externí* motivací bylo hráči často uváděno oceňování hráčů různými materiálními věcmi zejména za jejich výsledky a výkony, avšak takovéto (*interní, externí*) motivace vedou spíše k setrvávání v klubu, než k samotnému rozhodnutí pro členství a vstup do klubu.

8 Tenis jako sociální pole

Jak bylo již řečeno, sociální prostor se skládá ze sociálních polí. Tato kapitola nám dovolí nahlédnout na tenis jako na sociální pole, tedy na jednu z mnoha částí sociálního prostoru. Budeme tudíž nahlížet na tenisový klub a jeho členy jako jedno ze sociálních polí sociálního prostoru, v němž členové jednají. Součástí této kapitoly budou koncepty kapitálů, skrze něž nahlédneme na aktéry výzkumu.

Zabrousíme do tenisového klubu, do jeho součástí a prvků, bez kterých by nemohl mít takovou podobu, jakou v současnosti má. Jedná se o stručnou historii klubu, vnitřní hierarchii a také o jeho prvky, jak nahlížíme jednotlivé týmy (družstva), spadající právě pod *Tenisový klub Hlinsko*. Zaměření této práce, jak je výše zmíněno, je především na jeden prvek struktury „tenisového“ pole a tím je *tým dorostu TK Hlinsko*.

8.1 Sociální pole

V této studii se zabývám *Tenisovým klubem Hlinsko*, což nás dovedlo k označení klubu jako sociálního pole. Sportovní klub je dle Hobzy a Rektořika (2006) organizace orientující se na jeden nebo více druhů sportovních disciplín, sdružující skupinu osob se stejnými zájmy a cíli. Může být založen jako nezisková organizace nebo organizace orientující se na zisk (Hobza, Rektořík, 2006 in Rousová, 2014). V tomto případě, jak je zřejmé již z názvu, se jedná o sportovní klub zaměřený na tenis bez orientace na zisk.

Podle Bourdieu je sociální pole univerzem, které se řídí svými vlastními zákony fungování a transformace, jde tedy o strukturu objektivních vztahů mezi pozicemi, které v něm zaujímají jednotlivci či skupiny konkurující si v úsilí o legitimitu. Stejně jako v jiných sociálních polích i zde hraje svoji roli hierarchická struktura, která má v tenisovém klubu i této práci své místo.

TK Hlinsko je tedy sociálním polem, ve kterém aktéři zaujímají různé pozice. Mezi aktéry takového pole řadíme vedení klubu, hráče klubu (amatérské či závodní), organizátory turnajů a trenéry klubu.

Sociální pole Bourdieu vymezuje jako relativně autonomní část sociálního prostoru, které se řídí svými vlastními pravidly a je strukturováno vlastním systémem distribuce forem kapitálu. Od jednotlivých pozic a vlastnictví kapitálu v daném poli se odvíjí jednání a snaha zachovat či transformovat stávající řád tohoto pole. Sociální pole ovlivňuje a působí na aktéry, kteří do tohoto pole vstoupí, silou své struktury. Jednání, čili snaha transformovat

nebo zachovávat stávající řád příslušného pole, je pak odvozeno jak od pozice, kterou ten který aktér zaujímá v příslušném poli, tak od jejich vlastnictví forem kapitálu (Bourdieu, 1992 in Vašát, Růžička 2011).

V následujících řádcích si tedy představíme konkrétní vydělené sociální pole – *TK Hlinsko*, jeho historii, hierarchii a také pravidla a normy, určující členství v klubu.

8.2 Historie klubu

Jako nelze nahlížet na samotný sport bez historického náhledu, stejně tak historie *TK Hlinsko* je určující pro samotný klub. Pojdme se tedy nyní podívat na stručnou historii klubu, zejména proto, abychom měli přehled o tom, jak se toto sociální pole vyvíjelo až do současné podoby.

Historie klubu sahá do první poloviny 20. století. Již v roce 1923 byl v Hlinsku založen první tenisový oddíl (*SK Hlinsko*), který měl dva antukové dvorce. Jeho prvním předsedou byl pan JUDr. Brejcha. Nejdříve se v Hlinsku konala pouze přátelská utkání s blízkými sousedními kluby, jako je Chrudim, Havlíčkův Brod atd. Později se na hlineckých dvorcích konal i celostátní turnaj s názvem „*O pohár JUDr. Brejchy*.“ Turnaje se účastnila řada výborných hráčů z Čech i Moravy. Tímto byla započata tradice pořádání tenisových turnajů hlineckým klubem, která pokračuje až do současnosti. V roce 1940 se zúčastnili 7. ročníku například takoví hráči jako Drobny, Šolc, Černík a Blábol. Celkem se zúčastnilo turnaje 38 hráčů. „*O pohár JUDr. Brejchy*“ se hrálo i po 2. světové válce a účastnili se ho i nadále přední hráči východočeského kraje i republiky.

Po válce se k funkci předsedy dostal p. Rašín a po něm převzal vedení p. Záviška, jenž byl pokládán za nejlepšího hlineckého hráče. Původní dva dvorce, vzhledem k vzrůstajícímu zájmu, byly nahrazeny novými dvorci na jiném místě, než se původně nacházely. Na těchto nových dvorcích se v zimních obdobích hrával lední hokej. To se událo v období 1952 – 1953. Po dobudování nových dvorců byl uskutečněn první turnaj na těchto kurtech s názvem „*Přebor Českomoravské vysočiny*.“ Po několika letech se na dvorcích projevilo poškození a opotřebení způsobené právě přes zimní období tím, že se na dvorcích hrál lední hokej.

Dvorce se musely upravovat a zcela renovovat.⁵⁵ V důsledku toho tehdejší předseda klubu p. Stanislav Akrman požádal o přidělení pozemku na vybudování nových dvorců, za ty stávající. S přebudováním sportovního areálu se začalo v roce 1976. V této době nebyl tenis zrovna oblíbeným sportem ani městského zastupitelstva ani některých funkcionářů *Spartaku*

---

⁵⁵ Celá plocha se vždy (po každé zimní sezóně) musela seškrabat a navést nová antuka, což bylo velmi nákladné a náročné.

Hlinsko. Avšak především díky p. Zelenkovi a p. Akrmanovi nebyl tenisový sport v Hlinsku potlačen či přímo zrušen a začal se budovat nový tenisový klub na jiném místě. Na tomto místě se nachází také tenisový klub v současnosti.

V roce 1976, jak jsme již zmínili, se tedy začalo s budováním dvou tenisových kurtů, O rok později byly dobudovány ještě další dva dvorce. V Hlinsku se současně nachází čtyři tenisové dvorce, na kterých se každoročně konají turnaje s celostátním statusem, různých věkových kategorií. Turnaje jsou pořádány jak pro hráče registrované⁵⁶, tak pro neregistrované⁵⁷.

V roce 2014 se areál klubu a základna opět rekonstruují a to z důvodu koupě nafukovací tenisové haly tenisovým klubem. Hala bude sloužit tenistům zejména pro tréninky a turnaje v zimních obdobích.

8.3 Vnitřní hierarchie klubu

Vnitřní hierarchie čili mocenské uspořádání v současném *TK Hlinsko* se v současné době pohybuje na hranici volného nezávislého uskupení a obvyklé formální organizace (Slepičková, 2007). Nalezneme zde udržování hierarchické struktury a zcela jasné pozice v hierarchickém žebříčku.

Největší moc v sociálním poli má zcela jistě *předseda* klubu, který je volen většinou členů. Disponuje nejvýznamnějšími pravomocemi a řídí chod celého klubu. Předseda má svoji tzv. pravou ruku, *zástupce předsedy*. Tato funkce není formálně stanovena a volena. Chopí se jí ten, komu předseda nejvíce důvěřuje a ten, který v klubu působí delší dobu a zná veškeré zájmy a potřeby ať už klubu nebo jeho členů.

Významnou pozicí, radící jejího zastávce do vrchní části hierarchického žebříčku, je funkce *účetní*. Tato osoba se stará zejména o ekonomický kapitál, tedy celý ekonomický chod klubu, ať už se jedná o toky výnosů nebo nákladů.

Další stupeň hierarchického žebříčku klubu zaujímá *šéftrenér*. Šéftrenér sestavuje dlouhodobější tréninkové plány pro hráče i pro trenéry, kterým velí. Zajišťuje správný chod tréninků a na starosti má i tenisové turnaje (zejména jejich formální stránku, což je hlavně jejich zadávání do systému ČTS).

---

⁵⁶ Závodní hráč, vlastníci registraci, vydávanou ČTS. Registrace opravňuje hráče účastnit se tenisových turnajů i soutěží družstev.

⁵⁷ *Historie klubu TK Hlinsko*, dostupné online zde: www.tkhlinisko.cz

Po šéftrenérovi logicky řadíme *trenéry*. Trenérů je v klubu více (2 – 5, dle období a potřeb), což je oproti výše zmíněným funkcím výjimka, protože tyto funkce jsou zastávány jednotlivci.

Pozice, která spoluutváří hierarchii klubu je také *organizátor* turnajů. Tuto funkci většinou zastávají trenéři či šéftrenér. Do letošního roku (2014) se jednalo pouze o letní turnaje, až v zimním období 2014, se začnou konat také zimní turnaje, vzhledem ke koupi nafukovací tenisové haly. Pozice trenérů a organizátorů řadím víceméně na stejný stupeň také proto, že všichni organizátoři jsou zároveň také trenéry. Nikoli naopak. Nejnižším, avšak nepostradatelným stupněm uspořádání, jsou samotní *hráči* a jejich rodiče.

Všechny posty hierarchického uspořádání a jejich držitelé, jak jsem výše popsala, mají své konkrétní úkoly a úlohy, které zastávají a pomocí svých funkcí spoluvytvářejí komplexní členskou základnu a fungující klub. Bez jedné jediné zmíněné funkce by klub nemohl fungovat tak, jak funguje dnes.

Hierarchie má své místo i v menších jednotkách (prvcích) klubu, v družstvech *TK Hlinsko*. Nejvyšší příčku v týmu zaujímá *kapitán*. Jeho role spočívá ve výběru (nominaci) hráčů a jejich nasazení do mistrovských utkání. V týmech jsou pozice rozděleny dle hráčské úrovně. Mužská část na čtyři posty (jednička, dvojka, trojka, čtyřka) a ženská na dva (jednička, dvojka). Kapitán zvažuje varianty nasazení hráčů do utkání, ať již dle jejich výkonnosti či schopností nebo dle taktiky, která by vedla k výhře. Avšak hlavní soupiska hráčů⁵⁸ musí být sepsána dříve, než se začnou konat soutěže družstev. Kapitán pak může disponovat hráči, kteří se na utkání dostaví a jsou napsáni v soupisce, avšak nesmí například hráče (trojku) nasadit před hráče dvojku či jedničku, jak jsou uvedeni v soupisce. Pro pořadí v soupisce je také určující bodová hodnota (dále BH) hráče. BH lze nahlížet jako symbolický kapitál hráčů, dle kterého jsou umísťováni do žebříčků (krajských a celostátních - CŽ) a dále nasazováni do turnajů a soutěží družstev. Čím vyšší BH (max. 60 bodů, min. 1 bod), tím vyšší symbolický kapitál a tím lepší pozice na turnaji či v týmu (více o BH viz symbolický kapitál). Kapitán může být hrající nebo nehrající. V Hlinsku nalezneme obojí. V týmu dorostu je kapitán nehrající, avšak v týmu dospělých je kapitán hrající.

Pozice *zástupce kapitána* je také důležitá, především proto, že kapitán není stroj a nemůže být přítomen vždy na každém mistrovském utkání. Jeho místo potom zaujímá zástupce. A posledním, nejnižším, avšak o to významnějším stupněm hierarchie v družstvech, jsou samotní aktivní *hráči*.

---

⁵⁸ Soupiska hráčů týmu dorostu v sezóně 2014, dostupné online zde: <http://cztenis.cz/dorost/druzstva/sezona/2014/soutez/4369/druzstvo/7>

Zmíněné pozice, ať už v celém klubu či v jeho jednotkách (družstvech), jsou často výsledkem sociálního kapitálu aktérů. Většina činitelů klubu je spojena s jednotlivými hráči. To je zřejmé třeba na funkci předsedy klubu, jenž je otcem hlineckého hráče dorostu (PN). Funkci kapitánů týmů také často zastávají členové rodin hráčů, například v týmu dorostu je kapitánem otec jednoho hráče (VZ). Je tedy jasné, že v tomto sociálním poli má (nejen) sociální kapitál své nezastupitelné místo, o čemž se více zmíním níže (viz kapitály).

8.4 Tým dorostu - TK Hlinsko

Souvislost s hierarchií klubu má zajisté i tato část. Jak jsem již zmínila výše, menšími jednotkami (prvky), které tvoří strukturu klubu, jsou družstva (týmy). V *TK Hlinsko* jsou zastoupena družstva všech věkových kategorií. Kategorie řadíme od nejmladších k nejstarším. Nejmladší tenisté tvoří družstvo *Minitenisu* (5 – 7 let), dále pak *Babytenis* (8 – 10 let), následují *Mladší žáci* (10 – 12 let), *Starší žáci* (12 – 14 let), poté pro nás stěžejní kategorie *Dorostu* (14 – 18 let) a poslední „nejstarší“ věkovou kategorií, je tým *Dospělých* (18 let a výše).

Náš zájem je soustředěn především na jednu věkovou kategorii a její tým – dorost. V následujících řádcích představíme právě tuto kategorii, se zaměřením se na tým (družstvo) jako sociální skupinu, disponující specifickými znaky.

Team, což znamená ve svém významu „spřežení“ (*team of horses* – koňské spřežení) či také družstvo, sestava apod. je určitá skupina lidí (jednotlivců), která vykonává společně konkrétní úkoly či úlohy za účelem dosažení svých cílů a uspokojení potřeb celé skupiny. Měl by být tvořen takovými jedinci, kteří budou pro daný úkol či úlohu nadšení. Tým tvoří zpravidla 4 – 12 jednotlivců.

Důležitá je vzájemná podpora a stimulace k lepšímu výkonu členů. To je poté hlavním důvodem úspěšné práce a dobrých výsledků skupiny. Tým a skupina se od sebe liší v malých detailech. Hlavní rozdíl spatřujeme v časovosti. Tým, tedy družstvo, je z hlediska zadání úkolu omezený, skupina funguje dlouhodoběji.

Náplní této části bude postihnout tým dorostu jako sociální skupinu, jež je tvořena dvěma či více členy a je charakteristická vzájemnými vztahy. Budeme se snažit konfrontovat družstvo dorostu s vlastnostmi sociální skupiny a porovnávat, zda se v případě týmu dorostu jedná o vymezení družstva jako sociální skupiny. Členy sociální skupiny spojuje vzájemná komunikace, normy či společně vykonávaná činnost. Tým dorostu je označován jako malá⁵⁹

---

⁵⁹ Znakem je, že se všichni ve skupině znají.

neformální skupina, jelikož je tvořena nízkým počtem aktérů (cca 10). Je důležité poznamenat, že všichni členové nezaujímají ve skupině stejné pozice. Pozice značí jisté místo v sociální skupině, spojené s požadavky a očekáváními. Je poté dále spojena s rolí neboli očekávaným způsobem chování. Takto definované pojmy v týmu fungují. Jak jsem již výše zmiňovala, tým se skládá ze samotných hráčů, kapitána a zástupce kapitána. Autoritativní charakter do týmu přináší právě kapitán (či zástupce). Kapitán, jakýsi „představitel“ týmu, je spojen zejména s jeho vedením, nominací hráčů na utkání (ve spolupráci s trenérem), přípravou hráčů na sportovní výkon a administrativními úkony s funkcí spojenými. Snad nejvýznamnějším úkolem kapitána je zvažovat různé situace, jež mohou v tenise a utkáních nastat, aby dovedl tým k vítězství. Proto je nezbytnou náplní jeho práce taktika a strategie týmu i jednotlivých součástí týmu (hráčů). Zástupce kapitána přejímá jeho úkoly ve chvílích, kdy kapitán není přítomen. Kapitána týmu hráči vnímají jako součást jejich týmu, bez kterého by nebyl tým úplný:

„Náš kapitán je p. Z.,...už asi 3 roky. Je to taky součást týmu, protože bez něj by to nešlo...nooo on vymýšlí taktiku hlavně, abysme vyhráli jako tým“ (aktér č. 7, 17 let, student).

V konkrétním týmu dorostu *TK Hlinsko* působí větší počet chlapců (6) než dívek (4). Také pozice kapitána je vykonávána spíše muži, dorost není výjimkou. Věkové rozmezí hráčů se pohybuje od 14 do 18 let. Všichni aktéři jsou po dobu několika let členy *Tenisového klubu Hlinsko*, a všichni prošli nižšími věkovými kategoriemi, jako jsou mladší a starší žáci.

V této části je naším úkolem nahlédnout na tým dorostu skrze znaky sociální skupiny.

Prvním znakem, kterým se sociální skupina vyznačuje, je *stabilita*. Stabilita označuje proměnlivost členů, zejména v závislosti na klimatu uvnitř skupiny. Vzhledem k tomu, že tým dorostu tvoří kolem deseti aktérů, je stabilita důležitým předpokladem fungování.

Adolescence,⁶⁰ životní období, ve kterém se právě nacházejí aktéři této práce, je zdrojem mnoha změn u člověka. Faktory s ní spojené mohou mít za důsledek také právě (ne)stabilitu skupiny. Typickým příkladem narušení stability je navázání partnerského vztahu a vše mu podřídít, tedy také účast ve sportu a v týmu:

---

⁶⁰Je to období oddělování se od primární rodiny a zapojování se do společnosti a jejich institucí, přejímání dospělých rolí a hledání a vymezování vlastního společenského postavení.

„Třeba JJ, ten celou dobu hrál s náma, docela dobře...ted'ka má holku, pořád sem s ní chodil, určitě jsi je taky viděla...furt, i na tréninky i na zápasy, prostě furt. No a ted' už ani nechodí. Jestli přestal kvůli ní to nevim, ale asi už hrát nebude, má ted' jiný zájmy“ (aktér č. 8, 14 let, student o aktérovi č. 5).

Další vlastnost sociální skupiny je *soudržnost*. Lze jí charakterizovat jako silný pocit sounáležitosti, který vychází z vazeb mezi členy. Členové týmu dorostu se považují za celkem soudržný celek, avšak pouze někteří. Podle jiných členů není pojem soudržnost úplně na místě. Například tvrzení aktérky č. 2 dokládá, že tým dorostu nefunguje tak, jak by nejspíše dle ní, fungovat měl:

„Na tyto otázky o týmu se mi hůř odpovídá, vždycky na zápasech se bavím nejvíc s mojí nejlepší kamarádkou, nedružíme se tam jako velký tým.“

„Občas si vůbec nepřipadám jako součást nějakého týmu nebo celku“ (aktér č. 2, 18 let, student).

Na obranu většiny aktérů dorostu, kteří věří, že tvoří soudržný celek, musím uvést i jiné výroky, utvrzující v tom, že je soudržnost opravdu na místě:

„V našem týmu mám rád všechny, se všemi dobře vycházím. Tým jako celek je podle mě výborný a shodneme se. Myslím, že sme si všichni rovni, nikdo není úplnej vůdce“ (aktér č. 5, 15 let, student).

Další ze znaků sociální skupiny je *stálost*. Jak jsme výše zmínili, musíme někdy rozdílně pohlížet na tým a na skupinu, což je zřejmé v případě tohoto znaku. Stejně jako jiné týmy, fungující pro a v určitou fázi lidského života (v tenisu mladší, starší žáci apod.) a za určitým účelem (úkolem), funguje tak i tým dorostu. Věkové rozmezí pro hráče figurující v této skupině je od 14 do 18 let, poté vstupují aktéři do poslední věkové kategorie – dospělých. Znamená to tedy, že hráč v týmu dorostu působí krátkou dobu a poté tuto skupinu opouští. Avšak v případě tohoto týmu, těchto aktérů, hovoříme o jakési stálosti skupiny v souvislosti s vývojem aktérů. Stejná skupina hráčů, která v současnosti tvoří tým dorostu, tvořila dříve tým starších žáků a ještě dříve tým žáků mladších.

„Tak všichni stárnou, takže se mění i věkový kategorie a s tím i jednotlivci v nich. Dorost je jako jedna z nejdelších věkových kategorií (cca 4 roky dlouhá) dost specifická. Přichází hodně změn v životě hráčů, ať v dobrém smyslu nebo špatným. Podle mě je tahle věková kategorie nejdůležitější pro rozhodnutí, jestli budou hráči dál v tenisu pokračovat nebo ne. Většina hráčů, co jsem já zažil, odchází z tenisu právě v tomhle věku, v týchle kategorii“ (BŠ, 28 let, zástupce předsedy TK Hlinsko).

Mezi další vlastnosti sociální skupiny řadíme *propustnost*. Tato vlastnost označuje snadnost či obtížnost změny členství. Významným faktorem propustnosti jsou vstupní požadavky, které jsou kladeny na každého uchazeče o členství. V týmu dorostu jsou také stanoveny jisté požadavky na nově příchozího člena. Sportovní schopnosti jsou faktorem, který hraje největší roli (Kořínková, 2011).

Mohli bychom jmenovat také další znaky sportovního družstva jako sociální skupiny, avšak pro tuto práci výše jmenované znaky postačí. Zmíněné znaky jsou relevantní zejména pro sportovní tým jako sociální skupinu a tedy jsou aplikovatelné také na náš případ, což je výše prokázáno.

8.5 Kapitály

Celkový kapitál a jeho struktura určuje postavení jedince v sociálním prostoru, jak je řečeno výše a znázorněno na schématu (viz příloha). Z tohoto postavení vyplývají různé zájmy a cíle. Čím si jsou lidé vzdálenější v tomto prostoru, tím více se liší rozložení kapitálu a tím méně mají společného. Jelikož kapitál úzce souvisí právě se sociálním prostorem a sociálním polem, zaměříme se nyní právě na tuto součást každého aktéra.

„Kapitálem je pro Bourdieu (1986) jakýkoli zdroj účinný v dané sociální aréně, jenž člověku umožňuje dosáhnout specifických zisků vyplývajících z toho, že se do této arény a soutěže, která se v ní odehrává, zapojil. Kapitál se vyskytuje ve třech základních druzích, které jsou níže specifikované, jedná se o kapitál ekonomický, kulturní a sociální. Čtvrtým druhem, symbolický kapitál, označuje účinky každé formy kapitálu, kdy jej lidé jako kapitál nevnímají (jako když přisuzujeme morální kvality členům vyšší třídy, protože věnují čas a peníze charitě. Postavení každého jednotlivce, skupiny či instituce v sociálním prostoru tak může být určeno dvěma souřadnicemi, *celkovým objemem kapitálu*, jimž disponuje a *jeho složením*“ (Lachman, 2012 in Wacquant, 1998).

8.5.1 Ekonomický kapitál

Ekonomický kapitál převzal P. Bourdieu z ekonomie. Je jedním z kapitálů, které Bourdieu uvádí jako ukazatele postavení jedince či skupiny v sociálním prostoru.

Kapitál ekonomický lze dělit na dvě základní formy: kapitál fyzický (věcný) a kapitál finanční. Mezi první zmíněný kapitál věcný řadíme hmotné statky, které slouží k výrobě dalších statků (továrny, stroje apod.) Mezi kapitál finanční řadíme samotné finance a pak různé typy cenných papírů (Husáková, 2003).

Ekonomický kapitál hraje ve sportovní sféře, zejména v tenise, velkou roli. Podle mého názoru je ekonomický kapitál ze všech druhů kapitálů (sociální, kulturní, symbolický) tím nejdůležitějším, protože podmiňuje aktivitu samotnou. Bez tohoto kapitálu by nemohl hráč provozovat tento sport (alespoň co se týká závodní či aktivní úrovně), což zahrnuje trénování, náklady na vybavení a také například navštěvování turnajů (viz níže).

V sociálním poli, tenise, hraje roli zejména kapitál finanční, avšak nalezneme v něm také kapitál fyzický.

Každý hráč či jeho zákonný zástupce je nucen hradit pravidelně finanční částky tenisovému klubu, ať již jde o placení tréninků, permanentek (jednorázová taxa, celosezónní) nebo o členské příspěvky. Každý hráč hradí také své vlastní tenisové náklady, ať se jedná o náklady na tenisové vybavení (řadíme do fyzického kapitálu) či o náklady při startování na turnajích (placení tzv. startovného).

Hráči týmu dorostu nejsou schopni hradit tréninky a další výdaje na tenis (vybavení, turnaje) ze svých vlastních příjmů (pokud nějaké mají), proto jejich náklady hradí jejich zákonní zástupci, tedy ve všech případech rodiče. Jedna z výpovědí aktérů, související s ekonomickým kapitálem, vypadá takto:

„Myslím si, že tenis je docela náročný sport na peníze. Kdybych si ho měla platit sama, tak ho nemůžu hrát. Tenis mi platí táta. V létě se platí za tréninky míň, ale v zimě je to v hale dražší. Taký vim, že se platí startovný na turnajích, když jezdíme. To mi vždycky táta dá peníze a já se jdu prezentovat a tam zaplatím rovnou starovný. V létě je to míň než v zimě, asi 200 -300 Kč a v zimě kolem 400 Kč. To se mi zdá už docela hodně“ (aktér č. 1, 16 let, student).

Tento a podobné výroky jsem slyšela od většiny závodních hráčů dorostu. Shodují se na tom, že je celkově tenis finančně náročný, nejvíce tréninky (zimní). Avšak někteří ani netuší, jak mnoho financí je na provozování tohoto sportu třeba.

Na tenisové turnaje mnoho z hlineckých hráčů týmu dorostu nejezdí. To lze nahlížet jako značnou finanční úlevu oproti těm, kteří je absolvují pravidelně (můžeme se pohybovat až v řádu několika tisíců za měsíc). Několik hráčů navštěvuje turnaje pravidelně, což pro ně znamená větší finanční zátěž než pro ty, co nejezdí. Hráčka, která tento typ soutěže absolvuje, vypověděla:

„Na turnaje jezdím tak dvakrát za měsíc v létě a v zimě tak jednou. Jezdíme spíš blíž k Hlinsku, ale někdy jedeme i dál. Jezdíme našim autem, a když vyhraju a hraje se i druhý den, občas tam přespíme“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Z tohoto tvrzení plyne, že finanční kapitál aktérů tenisu by měl být teoreticky větší (není samozřejmě pravidlem), než u hráčů, kteří hrají pouze mistrovská utkání (vždy jednodenní), kdy tato utkání nestojí nic a cestovní náklady (tzv. cestáky) proplácí klub. Rodiče hráčů, absolvujících tenisové turnaje, platí startovné, palivo do auta, někdy i noclehy a o občerstvení nemusí být ani řeč. Otec hráčky navštěvující soutěže jednotlivců – turnaje, řekl:

„Když jezdíme na turnaje, jezdíme sami našim autem. Hned po příjezdu dávám holce na startovné, někdy 200, někdy víc, záleží na kategorii turnaje a taky na místě, kde se koná. Zimní turnaje jsou vždycky dražší, průměrně 400 za starovné. Občas se zadarí, holka vyhraje, a když se končí dlouho nebo je turnaj daleko, přespíme na místě, což stojí další peníze. Takový turnaj mě kolikrát vyjde i na 1500 Kč. Klub proplácí cestáky, takže nám alespoň na něco přispějou“ (otec aktéra č. 1, manažer).

Kapitál fyzický lze v tomto sociálním poli také najít. Tento druh kapitálu je definován jako vlastnictví hmotných statků sloužící k produkci statků dalších. Proto můžeme řadit do fyzického kapitálu například tenisové vybavení. Tenisové vybavení slouží jako nástroj hráčů k „výrobě“ vítězství, za něž jsou odměňováni, ať již věcnými cenami nebo ziskem „malých“ bodů pro získání symbolického kapitálu - bodové hodnoty (dále BH) v následující sezóně. BH je jakási symbolická hodnota hráče v tenisovém poli. Takové bodové hodnoty hráčů slouží k nasazování do turnajů (čím vyšší BH hráč disponuje, tím lepší výchozí pozici bude mít na turnajích v sezóně), o BH více níže. Vlastnictví hmotných statků hráčů vede tedy k dalšímu zisku statků hmotných i nehmotných (např. symbolický kapitál, status apod.). Někteří hráči dostávají hmotné ceny (fyzický kapitál) za svůj úspěch v turnajích, jednotlivý aktéři o tom mluví takto:

„Na turnajích, když vyhraju, dostanu ceny, často pohár nebo medaili a další věci“
(aktér č. 5, 15 let, student).

Další hráčka uvádí svůj náhled na věcný i symbolický kapitál, získávaný skrze tenis.

„Dostala jsem kolikrát ceny za víc peněz, než jsem zaplatila za startovní. Třeba batoh, výplety, omotávky, ale taky někde nic.“

„Hodně hráčů říká, že hraje často kvůli získání malých bodů, to já jsem taky ráda, když je dostanu, ale důležitý jsou pro mě i ceny, který dostanu za dobrý umístění“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Tenis patří k finančně náročnějším sportům. Jak jsem zmínila výše, hradí se měsíční výdaje na tréninky (trenéři, kurt, hala), sportovní (tenisové) vybavení a také turnaje. V letních měsících, kdy se trénuje na antukových dvorcích, jsou náklady na trénink nižší z důvodu vlastnictví kurtů *Sportovišti města Hlinsko s. r. o.*, za což tenisový klub organizaci neplatí žádné provize. V zimních měsících jsou tréninky nákladnější, ať již proto, že je omezená možnost vůbec trénink mít (pouze jeden kurt v hale – tvrdý povrch) a proto, že hráči platí nejen za trenéra, ale také hlineckému gymnáziu za pronájem tohoto kurtu. Měsíční částka hrazená za trénink průměrného hráče dorostu je 1000 Kč a výše. Z této částky hráči hradí pouze trenéra a jeho práci. V zimním období se částka vyšplhá ještě výše hlavně z důvodu pronájmu haly v těchto měsících.

Dalšími výraznými náklady je tenisové vybavení. Každý závodní hráč by měl vlastnit dvě⁶¹ tenisové rakety (kvalitní závodní raketa nestojí méně než 2000 Kč), musí se pravidelně vyplétat kvůli opotřebení výpletu a také pokud výplet praskne (každé vypletení stojí zhruba 200 – 400 Kč dle kvality výpletu). Dále tenisová obuv (kolem 1000 Kč), tenisová taška (bag), tenisové oblečení a v neposlední řadě i tenisové míče (jedna tuba, obsahující 4 míče, nestojí méně než 200 Kč), když chodí hráč trénovat například s rodiči nebo s jiným hráčem mimo vytyčenou dobu tréninku. Tato aktivita je omezena vlastněním permanentky, kterou musí hráč také každoročně hradit. Cena permanentky v hlineckém klubu je v rozmezí 500 – 1000 Kč/rok dle věkové kategorie hráče. Cena stoupá vzestupně s věkem hráče.

---

⁶¹ Dvě stejné tenisové rakety by měl vlastnit každý závodní hráč tenisu, protože při každém zápase mu může prasknout struna z výpletu, tudíž aby měl s čím zápas dohrát, musí vlastnit minimálně dvě stejné rakety.

8.5.2 Kulturní kapitál

Kulturní kapitál je zmiňován v souvislosti s úrovní socializace a vzdělání. U úrovně vzdělání je brán v potaz zejména stupeň vzdělání, jeho zaměření a také prestiž dané školy.

Stejně jako je tomu u ekonomického kapitálu, také kulturní přináší svému nositeli zisk. Projevuje se zejména privilegovaným sociálním postavením a určitými výhodami v sociálním prostoru. Každý jedinec se snaží o získání co nevyššího sociálního postavení a tedy o začlenění se do nejvyšší společenské vrstvy v sociálním prostoru.

„Diference spjaté s různými pozicemi, to jest se statky, praktickými činnostmi a hlavně chováním, fungují v každé společnosti jako diference ustavující symbolické systémy, jako celek fonématického jazyka či celek distinktivních rysů a diferencujících odchylek zakládajících určitý mýtický systém, to jest jako distinktivní znaky.“ (Bourdieu, 1998, s. 16)

Kulturní kapitál je nástrojem pro získání symbolického vlastnictví, které je uznáváno a oceňováno společností. Kulturní kapitál má tři formy: *objektivní, inkorporovanou (vtělenou) a institucionalizovanou.*

Institucionalizovaný kulturní kapitál lze nahlížet jako doklady či potvrzení o vzdělání, což jsou diplomy, tituly apod. Do inkorporovaného kulturního kapitálu patří zejména znalosti, schopnosti, dovednosti, které jedinec nabyt sám či ke kterým se sám dopracoval, nelze si ho koupit jako níže zmíněný objektivní kulturní kapitál. Je tedy vázán na konkrétní osobu.

Objektivní kulturní kapitál má materiální povahu. Jsou jím například knihy, umělecká díla či různé přístroje (Šubrt, 2001).

Pro zvolené sociální pole vtělený kapitál chápeme jako naučené tenisové schopnosti a dovednosti, které jsou potvrzovány právě samotnou schopností hrát tenis a tenisová utkání. Jako doklad o takovém „vzdělání“ chápeme získané tituly a diplomy v oblasti tenisu, získané za schopnost vítězit. Znamená to tedy, že pomocí vtěleného kapitálu jsou aktéři schopni dosáhnout kapitálu institucionalizovaného.

„Já už jsem vyhrála několik turnajů, taky kraj (krajský přebor) a dostala jsem volnou kartu na Juniorku (pardubická juniorka – nejprestižnější juniorský turnaj ČR). Skoro na každém turnaji dostanu diplom, všechny si schovávám, je to pro mě takovej doklad, že jsem byla úspěšná a třeba tohle zrovna vyhrála. Vlastně tím, že vyhrávám, si potvrdím svoje tenisový

schopnosti a získávám větší sebevědomí do dalších zápasů. Myslím, že díky tenisu a mému úspěchu mám větší sebevědomí nejen v tenise“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Kulturní kapitál nahlížen skrze vzdělání v mnou zvolené věkové kategorii nemusí v sociálním poli a prostoru hrát větší roli. V týmu dorostu jsou zatím všichni hráči navštěvující základní školu nebo gymnázium a tudíž nedisponují žádnými získanými akademickými tituly, kurzy či státnicemi. Jedná se tedy o dosažení stejného všeobecného vzdělání u všech aktérů bez výjimky. Mnoho z nich má však již nyní jasno, co a kde budou dále studovat. Během výzkumu jsem se nesešla s žádným hráčem, který by měl již ukončené odborné či všeobecné vzdělání (kromě základního). Hráči v tomto případě uvádějí zejména jejich představu o budoucím studiu a profesi:

„Chci jít na psychologii, zajímá mě to, a buď zkusím Karlovku (UK Praha) nebo Masarykovu (MU Brno)“ (aktér č. 2, 18 let, student).

Oproti tomu, další aktér již ukončil základní vzdělání na ZŠ a nastupuje na Střední školu, stavebního oboru:

„Já jsem teď skončil základku, pokaždý jsem měl vyznamenání. Teď jdu na stavebku do Brodu (Havlíčkův Brod) a dál zatím nevím, jdu teprve na střední“ (aktér č. 5, 16 let, student).

Poslední výpověď hráčky nám může pomoci chápat, jak důležitý význam má vzdělání a tedy kulturní kapitál pro tyto mladé lidi:

„Když jsem dělala přijímačky na gympl, tak jsem se učila, hrozně jsem se tam chtěla dostat, a taky jsem se tam dostala. Ale taky vim, že pak budu muset na vejšku, protože samotnej gympl mi je na nic, ale zatím nevím na jakou, ani kam. Uvidíme, jak a co mi půjde a co mě bude zajímat dál“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Kulturní kapitál, nahlížený jako výše vzdělání, může být také přínosným pro tenis a toto pole, protože tenis je také často „hrán hlavou.“ Tím mám na mysli to, že může být mnoho hráčů s kvalitním herním stylem (úderů), ale pokud hráč nepřemýšlí a nepoužívá u tenisu „hlavu,“ nemusí být tolik úspěšný jako ti, kteří promýšlí každou výměnu a každý hraný bod.

Kulturní kapitál, kterým aktéři disponují a provozování tenisu přináší všem aktérům větší či menší symbolický kapitál.

Určit míru či objem kulturního kapitálu a ekonomického kapitálu v sociálním poli není u samotných hráčů dorostu zcela na místě, z výše zmíněných důvodů. Hráče situujeme do sociálního prostoru (viz příloha) především vzhledem ke kulturnímu a ekonomickému kapitálu jejich rodiny, to znamená vzhledem k dosaženému objemu kulturního kapitálu jejich rodičů (otec, matka). Zejména proto, že nedisponují ani ekonomickým, ani kulturním kapitálem v takové míře, v jaké budou v dospělosti.

8.5.3 Sociální kapitál

Za zakladatele pojetí sociálního kapitálu jsou považováni Bourdieu, Putnam a Coleman. My se zaměříme na Bourdieu koncept sociálního kapitálu.

Za sociální kapitál je považována síť vztahů, které může jedinec využít ke svému prospěchu. Jeho objem je dán právě velikostí této sítě, množstvím kontaktů a známostí. Důraz je kladen na velikost ekonomického, kulturního a symbolického kapitálů aktérů této sítě.

Velikost sociálního kapitálu následuje dva výše zmíněné kapitály (ekonomický, kulturní) zejména proto, že možnost získávání významných a vlivných kontaktů závisí především na tom, jakou známostí můžeme my sami být. Sociální kapitál není samozřejmostí. Jedinec o něj musí usilovat a investovat do něj.

Každý aktér, který působí v sociálním poli (tenisovém klubu), disponuje určitým vlastnictvím sociálních vztahů a vazeb (rodina, přátelé, vrstevníci, spolužáci apod.) Takto může přinášet sociální kapitál do tenisového klubu a ten může využívat zdroje, kterými aktéři disponují. Pomocí toho lze pak získat další kapitály. Sociální síť má každý aktér klubu, ať se jedná o osobu předsedy nebo jednotlivých hráčů. Jako příklad uvádím využití sociálního kapitálu jedné z aktérek a tedy zapojení rodiny do fungování tenisového klubu.

„Moje mamka dělala v Hlinsku účetní pro tenis, když jsme já a ségra začaly hrát. Už s tím ale skončila, protože nemohla skoro každé den bejt na kurtech a řešit s lidma peníze“ (aktér č. 2, 18 let, student).

Velmi často jsem se setkala s tím, že úzká rodina či další příbuzní zastávají různé funkce v klubu (kapitán družstva či v případě hlineckého klubu také předseda klubu). Vlastně celý

tenisový klub je prakticky založen na těchto sítích, bez kterých by, troufám si tvrdit, nemohl existovat v takové formě, v jaké se dnes nachází.

„No táta je předseda...kdyby to nedělal, tak bych asi už tenis ani nehrál, je to hlavně kvůli němu, i když sem s tenisem začal ještě dřív, než byl předseda.“ (aktér č. 9, 14 let, student).

Pojetí Putnama odkazuje k vlastnostem sociální organizace, zahrnuje takové složky, jako jsou normy, hodnoty, reciprocita, pocit solidarity či smysl pro sounáležitost s komunitou. Sociální kapitál pojímaný Putnamem (1994) nahlížím v této práci jako hodnoty a normy, které podmiňují členství hráčů v tomto klubu i samotném tenise jako takovém. Každý člen klubu musí dodržovat nastavené hodnoty a normy. V hlineckém klubu se jedná o normy a hodnoty jako slušné chování, princip *fair play* (při tréninku i při zápase), kterým je věnována kapitola níže.

8.5.4 Symbolický kapitál

Symbolický kapitál je jakýmsi souhrnem všech výše zmíněných kapitálů. Tento kapitál stojí na poznání, uznání a víře v určité hodnoty. Tím, kdo stanoví autority, svázané se symbolickým kapitálem, je stát. Stát je garantem titulů a má prostředky a nástroje, aby lidem podsouval určité principy vidění (Bourdieu, 1998).

„Prezident republiky je člověk, který se má za prezidenta republiky, jemuž se však na rozdíl od šilence, jenže se má za Napoleona, přiznává, že má na to právo“ (Bourdieu, 1998, s. 86).

Symbolický kapitál v mém výzkumu můžeme nahlížet jako souhrn veškerých výše zmíněných kapitálů, jimiž aktéři disponují, a dle jejich výše je potom vytvářen jejich kapitál symbolický.

Nahlížím ho jako jakousi prestiž (ve společenském žebříčku), kterou hráči, provozující tento sport, oplývají. Prestiž nahlížíme jako společenské uznání a ocenění, jejímž základem je danou společností uznávaná hodnotová stupnice (Choutka, 1978). Většina hráčů mi sdělila, že to, že hrají tenis, je pro ně často nejen mezi jejich vrstevníky výhodné a v jejich očích jsou cennější, než kdyby „seděli doma u počítače.“ Hráči, kteří jezdí na turnaje, mi svěřili, že se jich po každém turnaji spolužáci vyptávají, jak hráli a po úspěšném turnaji je obdivují a gratulují. Jedna hráčka, velmi úspěšná na turnajích, to okomentovala takto:

„Vždycky když jedu někam na turnaj, tak se mě pak spolužáci a kámoši ptají, jak jsem dopadla. Vždycky je zajímavá kam jedu a s kým jsem hrála. Já jim to řeknu a vidím, jak jsou rádi, že jsem zrovna jejich kamarádka nebo spolužačka“ (aktér č. 4, 15 let, student).

V tomto tvrzení můžeme pocíťovat určité uznání od vrstevníků. Což doplnila také dalším komentářem, v kterém je patrné jisté uznání také v jiné sféře, než je samotný sport. Vidíme také, že tenis může zasahovat i do jiné životní oblasti a symbolický kapitál, získaný skrz něj, lze „prodat“ do pole vzdělání. Jiné by to samozřejmě mohlo být, kdyby se aktér, o kterém hráčka hovoří, o tento sport nezajímal. Což také hráčka potvrdila svojí výpovědí.

„Jeden učitel (jeho děti také hrají tenis a znám ho osobně i já) se mě pokaždý ptá, jak jsem hrála. Jednou mi dokonce přinesl noviny, kde jsem byla po kraji (krajský přebor), kterej jsem vyhrála. Někdy mi říká, že když třeba vyhraju, že budu mít z jeho předmětu jedničku a někdy mám dokonce i nějaký úlevy ze zkoušení, když ví, že jsem byla na turnaji a nemohla jsem se moc učit. Pak na mě ale spolužáci docela blbě koukají.“

„Ale jiný učitelé to zase moc neberou. Někdy když se mi na turnaji daří, nechodím nějaký dny do školy, protože ho dohrávám a to se jim nelíbí a pak jsou na mě přísnější, ale naštěstí jich moc není“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Také mezi hráči samotnými v sociálním poli existuje uznání. Hráči vnímají úspěchy svých kamarádů a při mých rozhovorech byl patrný při těchto otázkách respekt a úcta k jejich vrstevníkům, kteří jsou v tenise pravidelně úspěšní. Většina byla hrdá na to, že právě ten či onen úspěšný hráč patří do jejich týmu a do hlineckého klubu obecně. K takovému hráči vzhlíží a je pro ně vzorem, který by chtěli následovat. Těmto úspěšným hráčům se v sociálním poli zvyšuje sociální status.

Mé zkušenosti mi říkají, že tenis je opravdu sport, který dodává jedinci jakousi „prestíž“ a hráči mají „svou hodnotu“ ve společnosti. Ať již mezi vrstevníky, dalšími lidmi či v dalších sférách života.

Symbolický kapitál aktérů, lze také nahlížet skrze *bodovou hodnotu* (dále BH) hráče, kterou získává za jednotlivé výhry, ať v soutěži družstev nebo na turnajích. Hráči získávají za každý vyhraný zápas tzv. „malé body“, ze kterých jsou na konci roku tvořeny body „velké“, tedy celková bodová hodnota hráče. BH je určující pro každoroční sestavování celostátního žebříčku a žebříčků krajských. Čím více získá hráč malých bodů, tím větší bude mít BH a tím

lepší (vyšší) umístění na žebříčku. Dle BH jsou poté hráči nasazováni do turnajů (výhodnější startovní pozice) či soutěží družstev. Největší BH je 60 bodů, nejnižší bod jeden⁶².

„Na turnajích i v družstvech se hraje o malý body, potom z nich mám velký body a podle nich sem zařazená do žebříčku. Nejvíc jsem měla zatím 20 velkých bodů a byla jsem první v kraji v žebříčku a kolem 50. místa na celostátním“ (aktér č. 4, 15 let, student).

8.6 Pravidla a normy členství klubu

V této části nahlédneme do oblasti pravidel a norem členství v klubu. Každé sociální pole je tvořeno pravidly a normami, které je třeba respektovat a dodržovat každým, kdo v daném poli jedná.

Explicitní sada pravidel je základ pro sportovní soutěže. Na rozdíl od hry, sport stanovuje své cíle a postupy pro dosažení daných cílů. Sportovní participace vyžaduje oddanost pravidlům, a pravidla jsou nezbytná pro sociální pořádek a společné vztahy k přirozenému pořádku. Oddanost k sociálním normám vyžaduje nekritickou věrnost. V tomto smyslu sport učí dodržovat pravidla bez ptaní se, proč. Byrokracie, přítomná téměř ve všech sférách lidského života, plodí závazky k postupům. Ve sportu to znamená, že lpění na pravidlech se stává primárním cílem sportovní účasti (Blanchard, 1995).

Normy jsou stanovená pravidla určitou společenskou skupinou za účelem hodnocení individuálního a skupinového chování. Měly by být odvozovány od skupinové hodnotové orientace. Jsou také nástrojem společenské kontroly. Když jsou normy a pravidla dodržovány, vyvolává to pozitivní ohlas, např. uznání, odměny, pokud nejsou, vyvolává to reakce negativní, např. sankce. Každý sport má svá určitá pravidla a hodnoty, které je třeba nastavit a zvnitřnit a následně dodržovat.

V tenise musí být tedy dodržovány určité normy a pravidla, nastavené společností, která v tomto poli jedná. Mezi normy a pravidla, které by měly být dodržovány, avšak většinou jsou nepsané, patří, jak jsme výše zmínili, hodnoty, které daná společnost v poli vyznává.

„Vedle negativních aspektů, jako je omezení svobodné vůle a spontaneity subjektu, však norma přináší také pozitiva. Usnadňuje společenskou interakci, dává jedinci signál o obsahu chování druhého jedince a tím mu dodává jistotu v sociálním kontaktu“ (Sak, 2000, s. 46).

---

⁶²Vzestupně následují potom bodové hodnoty - 3, 4, 6, 9, 12, 15, 20, 25, 30, 35, 45 a 60 jako nejvyšší bodová hodnota hráče

Normy a pravidla, určující členství v *Tenisovém klubu Hlinsko*, jsou povětšinou doporučující. Jedná se zejména o jejich formy, které ošetřují, jak se má jedinec na tenise chovat a jednat, aby mohl být i nadále uznáván jako regulérní člen klubu. S normami úzce souvisí také hodnotová orientace dané společnosti. Takovéo hodnoty uvádím níže.

Hlavní normou, důležitou pro tenis, je registrování⁶³ hráčů. Dále také princip *fair play* (viz níže), jenž by měl být dodržován. Mezi další normy můžeme zařadit dodržování zásad platných v tenisovém tréninku, který by měli aktéři pravidelně absolvovat a který je určujícím pro jeho pozici v klubu či týmu (mistrovská utkání).

Nejvýznamnější normou, určující členství v tenisovém klubu je jednoznačně registrování hráče, hráč tedy musí vlastnit platný registrační průkaz, tzv. registračku, vydávanou ČTS. Každý jedinec, který touží po tom být v tenisovém klubu a hrát závodní tenis, musí poslat přihlášku a žádost o registrování do systému ČTS. Následně po vyhodnocení žádosti je mu zaslán registrační průkaz, kterým se prokazuje a prezentuje jak při tenisových turnajích, tak při soutěžích družstev. Registrace je omezená určitou dobou platnosti, kterou je nutno prodlužovat (cca každé 4 roky). Toto pravidlo musí být dodržováno všemi tenisovými kluby a jejich hráči po celé republice.

My se nyní podíváme na konkrétní pravidla a normy, jež musí být dodržovány v rámci *TK Hlinsko*. Začneme tedy nejprve pravidly tenisového tréninku. Tenisový trénink musí hráči nastoupit včas, nejlépe být na hřišti 15 minut před začátkem z důvodu rozcvičení. Na trénink musí mít hráči odpovídající oblečení (sportovní), zvolené s ohledem na roční období a funkčnost. Samozřejmostí je slušné chování, dodržování *fair play* a plnění trenérem zadaných úkolů a cvičení. Pokud hráč nemůže trénink absolvovat, je povinen se včas omluvit (nejméně den předem) nebo za sebe sehnat náhradu. Pokud tak neučiní, je hráči trénink účtován v plné výši. Hráč, který neabsolvuje tréninky, nemůže být v tenisové sezóně nominován na některý z postů soupisky utkání, což lze nahlížet jako sankci za jeho tréninkovou neúčast.

S tréninkem souvisí nominace na mistrovská utkání. Dodržování norem a pravidel je v této oblasti obzvlášť důležité. Hráči musí být na zápas připraveni po všech stránkách, což souvisí zejména s tréninkem. Každé utkání startuje v 9. 00, povinná docházka každého je tedy nejpozději v 8. 30. Musí mít tenisové vybavení, raketu, boty a sportovní oblečení. Sportovní oblečení (viz *dress code*) není klubem blíže specifikováno, důležité je, aby hráči vyhovovalo a nebránilo mu v jeho hře. Hráči se musí na kurtu chovat slušně a následovat zásady *fair play*. Je-li tomu jinak a princip *fair play* není dodržován, může být hráč vyloučen z daného utkání, a

---

⁶³ Registrační průkaz, tzv. registračka viz příloha.

také z celého klubu. Takovými odchylkami od principu *fair play* může být například vulgární a sprosté chování na kurtu, házení či bouchání s raketou a další.

Povinností všech hráčů a jejich zástupců je absolvovat schůze konané dvakrát ročně. Avšak pokud tomu tak není, žádné sankce ani postihy za to neexistují.

Další povinností aktérů klubu, která platí napříč celým tenisovým sportem, je uklidit kurt, který hráči využívali (zametát) ke hře. K tomuto účelu jsou na kurtech vždy k dispozici velká košťata, zametací sítě a hrabla.

Hráči (zákonní zástupci) musí také platit tréninky. Pokud hráč (zástupce) neplatí delší dobu tréninky, je vyloučen z klubu, avšak platby jsou po něm vyžadovány i nadále, dokud nedostojí svým závazkům - uhrazením částky.

Celý tenisový klub, jeho členové a soutěže konané a pořádané klubem, se musí řídit tenisovými pravidly a řády, které zaštiťuje Český tenisový svaz (ČTS) a jsou závazná pro všechny kluby i jednotlivce, kteří jsou registrováni v systému ČTS.⁶⁴ Mezi tato pravidla a řády se řadí obecná tenisová pravidla a řády - soutěžní, klasifikační, registrační, přestupní a disciplinární. Avšak konkretizace těchto pravidel není pro tuto práci stěžejní.

8.7 Tenisový trénink

Významnou součástí sociálního pole (tenisového klubu), související s členstvím v klubu a tedy dodržováním pravidel, je také tenisový trénink, který si v následujících řádcích představíme.

Komplexní trénink je nezbytnou podmínkou pro správný rozvoj tenisty. Sportovní trénink můžeme charakterizovat jako: „plánovitý řízený pedagogický proces zvyšování sportovní výkonnosti zaměřený na dosahování maximálního výkonu a na vítězství nad soupeřem.“ Je základním kamenem k dosažení vysoké výkonnosti v daném sportu (tenise).

Podle Lehnerta (2001) je trénink řízené ovlivňování rozvoje výkonnosti, mezi jeho znaky patří: soutěživost, orientace na maximální výkon, specializace, dlouhodobost a etapizace, systémové řízení, aktivní a dobrovolný způsob apod.

Cílem tréninku bývá zejména dosažení co možná nejvyšší sportovní výkonnosti na základě celkového rozvoje jedince. U sportovců je hlavním úkolem ovlivňovat sociální, tělesné a psychické předpoklady podporující přímo nebo nepřímo zvyšování sportovní výkonnosti a připravit je na jejich využívání v soutěžích. Jde především o osvojování sportovních *dovedností*, rozvoj *kondice* a *formování osobnosti* sportovce (Lehnert, 2001).

---

⁶⁴ Dostupné online zde: <http://cztenis.cz/pravidla-tenisu>

Základním předpokladem je správné naplánování tréninku, který by měl zahrnovat všechny důležité faktory orientované na výkon, jako je technická, taktická, kondiční (pohybová) a psychická příprava (zejména odolnost a vyrovnanost). Také je třeba věnovat dostatečnou pozornost regeneraci.

Jak jsme již výše zmínili, nejdůležitějším cílem každého tréninku je zvyšování výkonnosti, maximalizace efektivity tréninku a příprava celého organismu jako funkčního systému, na zápas. Rozhodujícím faktorem a jakýmsi významným bodem v tréninkovém procesu je *komplexnost*. Bez ní se konečného cíle, maximální výkonnostní hranice, nedosáhne.

Zaměříme se na trénink, v pro nás významném sociálním poli, ve skupině dorostu. Tréninky jsou v rukou aktivních závodních hráčů, trenérů (většinou hráčů *TK Hlinsko*). Podle sezóny a počtu hracích ploch (kurtů) je určován jejich počet.⁶⁵

Mezi současné trenéry patřím já, TW, BŠ, MH a p. H., který je z nás nejstarší a jako jediný nepatří do hlineckého týmu dospělých. Každý z trenérů by měl složit tzv. trenérské zkoušky neboli absolvovat Školení trenérů III. třídy.⁶⁶ Většina trenérů z našich řad tímto kurzem již disponuje. Výjimku jsem tvořila já a MH. Kurz jsem podstoupila v září 2014 a níže se o něm také zmíním.

Jak jsem pochopila z rozhovorů s trenéry a také sama zažila, první fází, která předchází samotnému aktu tréninků je jeho příprava. Nejprve je třeba zjistit, koho budeme trénovat (jméno, věk a herní kategorii – mini, baby, ml. žáci apod.). Následně se pokračuje s vlastním plánováním tréninkové jednotky, což řeší každý po svém, někdo pro inspiraci například vzpomíná na své vlastní tréninky v dětských letech, někdo k tomu využívá webové stránky (*youtube, protenis* apod.).

Výše jsem zmiňovala důležité faktory, které by měly být zahrnuty v tréninkovém procesu. Také tréninky hlineckých tenistů je následují. Po příchodu hráčů na kurt na ně již čeká trenér, který má všechny pomůcky⁶⁷ k tréninku předem připravené. Hráči se rozevčí, protáhnou svaly a zahřejí se. Následuje rozehrání úderů, nejprve na „malé“ hřiště (pole pro podání). Záleží na zdatnosti a úrovni hráče, který zrovna hraje a od toho se často odvíjí celý ráz tréninku.

---

⁶⁵ V jarním a letním období je možnost tréninku na všech čtyřech kurtech *TK Hlinsko*, zatímco na podzim a v zimě je tato možnost omezena do současnosti jedním kurtem a letos (2014) a do následujících období lze počítat s kurty dvěma (nákup tenisové nafukovací haly zastřešující dva kurty).

⁶⁶ Základní kategorie trenérství, vyšší je Trenérský kurz II. třídy a nejvyšší je Trenérský kurz I. Třídy, na který je potřeba trenérství vystudovat – např. FTVS UK Praha)

⁶⁷ K nejčastějším pomůckám při tenisovém tréninku patří: kužely různé velikosti, míče, obruče, terče a další. Pomůcky volí trenér podle své přípravy a podle věkových kategorií.

Obvykle se za jednu hodinovou tréninkovou jednotku stihnou 4 – 5 cvičení, ať tenisová nebo kondiční. První specifickou herní částí je trenérovo nahrávání hráčům z koše (v němž je několik desítek míčů), kdy trenér přesně určí cíl a styl hry (forhend, bekhend apod.), poté následuje hraní výměn hráče s trenérem (bez koše), v nadcházejícím cvičení již hráči sami určují, kdy a co budou hrát (trenér jim dá volnou ruku) a poslední částí by měla být samotná hra, ať již trenéra s hráčem nebo hráče s hráčem (často s podáním).

Důležitým faktorem kvalitního tréninku je individuální přístup trenéra k hráči. Pro tento faktor je důležitý individuální trénink každého hráče.

„Každý hráč hraje jinak a taky potřebuje, abysme k němu přistupovali jinak. Někdo potřebuje spíš ukázkou, hlavně malý, než vysvětlování a někdo zase naopak. Záleží taky na kategorii, jinak musíme hrát a trénovat s minitenisem a jinak s dorostencema“ (TW, 23 let, šéftrenér).

Většina hráčů hlineckého dorostu upřednostňuje jarní a letní tréninky, kdy jsou tréninky intenzivnější (2-3 x týdně) konané na dvorcích TK Hlinsko, zatímco zimní trénink (většinou 1x týdně) v hale hlineckého Gymnázia. Hlavním důvodem nespokojenosti, který uvádějí, je nedostatečný prostor v hale a nízká intenzita tréninků.

„Trénink jednou týdně v hale, kde se ani nedá pořádně napřáhnout je celkem špatný“ (aktér č. 3, 17 let, student).

Oproti tomu letní tréninky jsou povětšinou hodnoceny kladně:

„Tréninky v létě jsou super. Jsem moc spokojená“ (aktér č. 1, 16 let, student).

Nic je neomezuje, tak jak je tomu v hale: *„v létě je na kurtu spousta místa, neomezují mě stěny, které jsou docela blízko kurtu v hale, a hlavně strop není“* (aktér č. 10, 16 let, student).

Při zaměření se na skladbu tréninků z hlediska komplexnosti jsem nabyla dojmu, že je většina dorostenců spokojená.

„Tréninky jsou většinou dobře připravený, akorát bysme mohli mít víc běhání“ (aktér č. 3, 17 let, student).

Trenérský kurz III. třídy

Jak jsem výše zmínila, v září 2014 jsem absolvovala trenérský kurz III. třídy⁶⁸, který se konal v Praze v tenisovém areálu Horní Měcholupy. Kurz byl rozdělen do dvou částí, po dvou víkendech. Úspěšné zakončení kurzu spočívalo v části teoretických znalostí (test ze 30 otázek, poskládaných z jednotlivých teoretických částí kurzu) a praktické části (kondice a ukázka úderů). Mezi teoretickou část byly řazeny přednášky jako: technika tenisových úderů (základní, specializované údery), zdravotní věda, psychologie, pravidla a řády tenisu (české, mezinárodní), komunikace, role trenéra, tenisové školy, babytenis a minitenis apod.

Každá část teorie byla v rukou specialisty na to jednotlivé odvětví. Zmíním například přednášku pravidla a řády tenisu, které se ujal jeden z předních českých tenisových rozhodčích, působící na mezinárodní úrovni, který do vcelku „nudné“ tříhodinovky vkládal své osobní zážitky a zkušenosti z turnajů po celém světě, a díky tomu byla nebývale zajímavá.

Praktická část (druhý víkend) zahrnovala ukázkou tenisových úderů (samozřejmě je správné provedení, čili technika) a kondiční trénink v čele s přední českou kondiční trenérkou. Celý kurz zaštiťuje ČTS (Český tenisový svaz), který také po absolvování kurzu a složení zkoušek vydal osvědčení (licenci) tenisového trenéra III. třídy.

Absolvování samotného kurzu je velmi přínosné. Od začátku až do konce se jednalo o zajímavé přednášky a věci, které jsou (nejen) pro tenis a tréninky svěřenců velmi důležité, ať se jedná o psychologii či správnou techniku úderů. Kurz nabízí větší rozhled v oblasti tenisu, nové zkušenosti a poznatky. Dalším plusem bylo mnoho nových tipů a rad, jak má probíhat kvalitní tréninková jednotka, příklady a ukázky tenisových cvičení, kondice či kompenzačních cvičení (v tenise jsou tato cvičení velmi důležitá, protože tenista zatěžuje pouze jednu stranu těla, pravák pravou, levák levou stranu těla).

---

⁶⁸ Průkaz tenisového trenéra III. třídy viz příloha.

9 Hodnoty jednání v poli tenisového sportu

Sport je důležitým aspektem při tvorbě a přenosu hodnot. Hodnoty, které jsou specifické pro daný sport, jsou vyjadřovány sportovci. Hlavním motivem sdružování členů ve sportovních klubech je sdílení společného zájmu a společných hodnot (relevantních pro daný sport).

Hodnoty a postoje spojené s „učením se býti sportovcem“ budou mít význam pro budoucnost jedince. Ve sportu jsou hodnoty a normy, které jsou spojovány se členstvím v klubu. Každý, kdo v určitém klubu působí, je s hodnotami a normami obeznámen a musí se rozhodnout, zda je bude dodržovat a následovat, což je klíčové pro další působení v klubu. Mezi zdůrazněné hodnoty, vyplývající z námi zvoleného sportu patří zejména *fair play*, rivalita, princip soutěžení a spolupráce apod. Většina níže zmíněných hodnot souvisí s nejvýznamnější hodnotou značné části sportovců, jíž je *úspěch*. Nejinak je tomu také v tenisu.

V následujících řádcích se zmíníme o nejočividnějších a nejdůležitějších hodnotách v tenise jako sociálním poli. Nejdříve se pojd'me podívat na pojem úspěchu.

9.1 Úspěch

„Neúspěch není porážka – je to výzva.

Ba víc – je to příležitost!“

(Anonym in Lubasová, 2007, s. 8)

Troufám si tvrdit, že nejvýraznější a nejviditelnější hodnotou ve sportu je úspěch. Autorka disertační práce s názvem *Stínová stránka životního úspěchu* (2007) Lubasová, se v tomto díle, jak už název napovídá, zajímá o koncept úspěchu z různých perspektiv a na to navazují její výzkumné otázky, *Proč jsou jedni úspěšní a jiní ne a jakou cenu musí zaplatit za svůj úspěch v životě*. Podle ní je úspěch v popředí zájmu každého člověka a jen těžko lze pohledat člověka, který by nechtěl být úspěšný v různých sférách života (profese, osobní život), kam můžeme řadit také sport.

Úspěch je také relativní v čase. To, co se zdálo úspěšné, může se v průběhu času jevit jako neúspěšné, stejně je tomu i naopak. Mnoho autorů se shoduje na tom, že úspěch je zcela subjektivním pocitem a že tímto pojmem lze označit všechno, co činí člověka šťastným. Každý považuje za úspěch něco jiného. Posouzení toho, co je úspěch, tedy vždy záleží na perspektivě pozorovatele a na celkové společenské situaci. Stáváme se úspěšnými tehdy, když

dosáhneme někam nebo na něco, co opravdu chceme nebo o čem víme, že je pro nás a danou chvíli a situaci správné.

„Úspěch je nikdy nekončící cesta k dosažení pro nás hodnotných cílů“ (Rheinwaldová, 1997 in Lubasová, 2007, s. 11). Současná společnost je navyklá měřit dosažení úspěchu dle materiálních statků nebo penězi. Jinými a dalšími ukazateli může být také titul, funkce či dosažená pozice. Společným jmenovatelem jsou vnější faktory, kterými se aktér prezentuje navenek vůči společnosti, kterou je obkloповán. Tyto vnější faktory musí být respektovány a uznávány společenskou vrstvou a skupinou, do které aktér patří.

Podle Lubasové by mohl výklad úspěchu znít takto:

„Za úspěšného lze považovat člověka, který naplňuje očekávání dané společnosti z hlediska vnějších faktorů a současně dosahuje pocitu vnitřního naplnění, díky němuž se cítí spokojený“ (Lubasová, 2007, s. 11).

Na moji otázku, co pro aktéry znamená úspěch v tenise se ve většině shodují. Je to pro ně *vítězství*. Avšak také zazněly názory, že úspěch je to, aby se jim pořád dařilo a v neposlední řadě dosáhnouti na svůj vytyčený cíl. Následující výroky jsou spojeny zejména s vítězstvím, se kterým se vlastně úspěch váže nejčastěji a nejvíce, nejen v tenisovém sportu:

„Když něco vyhraje, když se nám něco povede.“

„Chci vyhrávat v zápasech, to je pro mě úspěch, aby se mi pořád dařilo“ (aktér č. 10, 16 let, student).

Aktérka uvádí konkrétní případy, kdy byla úspěšná:

„Úspěch je vítězství a taky dosáhnoutí svého cíle. Pro mě třeba kolo na Juniorce⁶⁹, kam sem se dostala už druhý rok. Taky kolo na republice a mistrovství ČR starších žáků, kde sem vyhrála kolo“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Mimo tenisovou sféru považují aktéři za úspěch především otázky spojené se vzděláním a kulturním kapitálem. Pro většinu je důležité mít dobré známky, dobrý prospěch ve škole a také samotné přijetí k dalšímu studiu.

---

⁶⁹ VIP karty hráčů, účastníci se Pardubické juniorky (2013, 2014) viz příloha.

„Mimo tenis je pro mě teď nejhlavnější škola...budu dělat přijímačky na gympl, hrozně tam chci, takže se musím teď dost učit“ (aktér č. 4, 15 let, student).

Další odpovědí na otázku, *co pro tebe znamená úspěch mimo sféru tenisu*, mi bylo odpovězeno:

„No, pro mě taky asi škola...po gymplu chci jít na psychologii a tam je dost nával, hlavně na dobrých školách, třeba na Karlovce, takže to bude hustý“ (aktér č. 2, 18 let, student).

Úspěch ve sportu může znamenat pro hráče ledacos, nejčastěji zmíněnou formou úspěchu pro dorostence *TK Hlinsko* je vítězství. K vítězství, tedy k úspěchu, vede více cest. Jedním z nástrojů vedoucích k „vytvoření“ úspěchu může být například disciplína (jako forma kázně) nebo disciplinace těla, o kterých více níže. Určitá forma úspěchu je tedy žádoucí pro všechny sportovce, a proto je právě dosažení úspěchu prvořadá motivace jednání aktérů sportu. Úspěch je doprovázen a podněcován mnoha dalšími hodnotami, bez kterých by bylo nemožné jeho dosažení. Na takovéto hodnoty se podíváme v následujících řádcích.

9.2 Fair play

Fair play je západní pojem, jeho počátky lze sledovat až do středověku, do Doby rytířů. Pojem *fair play* byl také užít v Shakespearově hře a teprve poté, uvádí se polovina 19. století, se rozšířil do sportu.

Fair play určuje to, jak by mělo dění ve sportu probíhat. Tato hodnota je v jakémkoli sportu velmi důležitá a je třeba ji rozvíjet již od dětského věku (od té doby, co se hráč začne sportu (tenisu) věnovat.

Fair play je definována (Kód sportovní etiky, vydaný Radou Evropy, 1993) jako *„mnohem více, než jen hra podle pravidel. Zahrnuje i koncepty přátelství, respektování druhých sportovců, a chování vždy v duchu pravého sportu. Je definována jako způsob myšlení, ne pouze jako způsob chování. Součástí je i eliminace podvádění, a používání nedovolených prostředků, dopingu, násilí (fyzického i slovního), vykořisťování, nerovnosti podmínek, nadměrné komercializace a korupce“* (Dovalil a kol., 2012, s. 214).

Ve výzkumu jsem se také zaměřila na hodnotu *fair play* (co podle aktérů znamená, zda je důležitá a proč je důležitá). Zmiňuji tedy některé názory aktérů. Tato hodnota je jimi vnímána

zejména jako spravedlnost při sportu. Podle většiny se jedná o to být férový a spravedlivý a to zejména v daném sportu.

„*Fair play je abysme se nehádali, abysme byli spravedlivý a abysme nepodváděli*“ (aktér č. 10, 16 let, student).

V důsledku prvního výroku, další aktér rozšířil interpretaci tohoto pojmu:

„*Je to, abysme dokázali prohrát a unýst to. Je to ve sportu hodně důležitý, si myslim, je to důležitý proto, abychom měli dobrý vztahy a vycházeli sme spolu i mimo zápas*“ (aktér č. 7, 17 let, student).

Pro dalšího pojem *fair play* evokuje slušné chování, avšak pouze ve sportu:

„*Přemejšlim....no jakože taky právě se nehádat o míčky, přiznat svoji chybu nebo tak*“ (aktér č. 8, 14 let, student).

Na otázku, zda jsou férový, což jsem měla možnost si ověřit, odpovídali již odlišně.

„*Jak kdy.*“, „*Já si myslim, že já sem férová.*“

Fair play by měla být jednou ze základních hodnot tenisu a z toho, co jsem měla možnost vidět a sledovat tvrdím, že se snaží veskrze všichni moji aktéři (dorost) *fair play* následovat.

Navzdory tomu, že podle Dovalila a kol. (2012), je tento koncept pozitivní, různé analýzy naznačují, že všechno není úplně v pořádku. Poukazuje se na to, že se sportovci předvádějí, dokonce, že sport není tak zdravý, jak se předpokládá (infarkt, zranění, dokonce i úmrtí) či na užívání zakázaných látek (doping). Hovoří se také o jakési „křizi“ moderního sportu z důvodu takového, že v něm převládá touha zvítězit za každou cenu nad jinými hodnotami, tedy že se jedná o alternativu „*nejprve vítězství, potom morálka.*“

Toto výše zmíněné tvrzení se mi ve výzkumu také potvrdilo, i když se nejednalo o aktéry, na které je tato práce zaměřena. Vysledovala jsem, že dokonce rodiče mohou být těmi, kteří v dětech⁷⁰ vzbuzují touhu po vítězství za cenu podvodů a neférového chování.

Mnoho autorů studií, týkajících se sportu (Slepičková, 2005, Sekot, 2013) a pracovníků ve sportovní oblasti se shoduje, že sport a cvičení může přispět k mravnímu vývoji jedince, který souvisí s celkovým vývojem osobnosti, především s vývojem intelektovým a v prvních letech i vývojem pohybovým.

Dosud není zcela zřejmé, zda vede dodržování požadavků *fair play* (formální i neformální) k ovlivnění sportovce v jeho postojích a poté i ve vlastnostech osobnosti a přenosu do dalších životních sfér. V situacích, kdy by se měl sportovec rozhodnout mezi strategií vedoucí k úspěchu a morálním chováním, často volí (nejen profesionálové) první možnost. Příčinu lze nalézt v tom, že ač má sport aspekt herní a vážný, často vítězí ten vážný. Zde se nachází rozpor v tom, že úspěch vyžaduje plné odevzdání se sportu, ale vážnost přehluší mravní postoje a hodnoty sportovce (Dovalil a kol. 2012, s. 216).

Nemůžeme říci, že sport jednoznačně a automaticky přispívá k pozitivnímu rozvoji osobnosti jedince (ve smyslu utváření mravních vlastností charakteru). To závisí na celé řadě faktorů, na specifickém sportovní odvětví a na konkrétních sociálních situacích s tímto sportem spojených. Podle Schieldse a Bredemeierové (1995) záleží na rozvíjení čtyř tendencí: *soucítění, spravedlnosti, sportovnímu cítění a integritě osobnosti*.

Při shrnutí této kapitoly docházíme k závěru, že princip *fair play* je pro sport velmi důležitý. Učí jedince správnému chování nejen ve sportovních kláních. Bez férového jednání lze jen stěží dosáhnout úspěchu v takové míře, v jaké by to mohlo být pro hráče žádoucí. *Fair play* je základním stavebním kamenem chování a jednání hráčů při všech sportovních soutěžích. Pokud není tento princip dodržován, hráči mohou být a často také jsou, sankciováni.

S hodnotou *fair play* také souvisí princip soutěžení a spolupráce. Princip soutěžení bývá kritizován. Některé společnosti jsou více agresivně a hodnotově soutěživé než jiné, ale nelze je považovat za soutěživé nebo nesoutěživé kultury. Všichni lidé jsou soutěživí.

Princip soutěže může v některých případech vést až k narcismu, hovoří se o diktátu vítězství. Soutěžení má ale i kladnou stránku a tou je *spolupráce*.

---

⁷⁰ Jedná se o děti ve věku 7-9 let, které perfektně zvládají tenisovou techniku, jezdí každý týden na turnaje a rodiče na ně kladou pořád větší a větší nároky a požadavky. U této věkové kategorie by mělo být základem učit je správnému a férovému chování na kurtu i mimo něj, avšak je tomu právě naopak.

Mnohé sporty se bez součinnosti členů týmu vůbec neobejdou, ale kupodivu i v takových odvětvích, ve kterých sportovec realizuje svůj výkon nezávisle na ostatních, dokáže se vypnout k lepšímu výsledku u vědomí, že výsledky členů skupiny se sčítají. Sportovní dění je dynamizováno dříve netušenými možnostmi (peníze, sláva, sociální status). Nelze říct, že tyto prostředky přímo snižují fair play, ale utvářejí prostředí, v němž k narušování snadno dochází (Dovalil a kol. 2012, s. 216).

Tuto tezi mohu potvrdit, protože často u hráčů vítězí touha po vítězství s dalšími aspekty s vítězstvím spojenými, nad *fair play*. Zejména v dětských kategoriích, což zmiňuji výše.

Avšak, co se týče principu spolupráce, zkoumaná skupina je dokladem toho, že bez spolupráce by to nešlo a nikam nevedlo. V týmové soutěži družstev je tato hodnota nezbytná. Hráči nehrají pouze sami za sebe, ale hrají za celý tým. Proto princip spolupráce zahrnujeme také do hodnot tenisu, jelikož je učí spolupracovat a také je učí zodpovědnosti nejen za sebe, ale i za tým. Pokud se některý z hráčů například nedostaví na daný zápas (družstev), následky pak dopadají na celé družstvo.

„Naše družstvo je si myslím dobrý a držíme spolu, většinou se sejdem na mistrák všichni, když tedy není někdo nemocnej, to musíme kdyžtak sehnat někoho za něj. Snažíme se, abysme ho společně vyhráli“ (aktér č. 6, 16 let, student).

„Už se nám stalo, že se před mistrákem nesešli lidi, hráči, třeba tři chyběli, takže jsme ani neodjeli a volali tam, že nepřijedem, protože bez tolika lidí je to zbytečný a neměli bysme stejně šanci celkově vyhrát. To máš minimálně tři body pryč, takže z devíti celkových bysme už o tři přišli, no a k celkovému vítězství jich je potřeba nejmíň pět“ (45 let, kapitán týmu dorostu).

V hlineckém dorostu je zřejmá jistá spolupráce celého týmu. Každý chce dopomoci svému týmu svým výkonem k vítězství. Otázkou pak je spíše to, zda se jim to v ohledu na své výkony, daří. Dá se říci, že soutěže družstev přímo spolupráci vyžadují. Pokud se nebude dařit jednomu, může další získat cenný bod, což funguje také naopak. Důležité je fungovat jako celek, každý hráč je jedním prvkem družstva, což na něj klade zodpovědnost za celý tým a může ho „vyhecovat“ k lepšímu výkonu, než když soutěží „pouze“ za sebe v individuálních soutěžích.

Z této části vyplývá, že princip soutěžení a spolupráce je neodmyslitelnou součástí tenisu, zejména pak v soutěžích družstev. Jedno je jisté, soutěžení a princip soutěží vede často k rivalitě.

Koncepce rivality uvádí, že je to lidská činnost vědomě vyvíjená za účelem zvítězit (vyhrát). Rivalita vzniká mezi dvěma či více stranami. Objevuje se tam, kde se jedná o moc. Rivalita je stará jako samo lidstvo.

Vyznačuje se konkurencí. Můžeme nahlížet rivalitu mezi samotnými aktéry sportu (jednotlivci či družstva), hrajícími proti sobě. Dále existuje rivalita uvnitř týmu, nahlížena jako symbolický boj o moc či pozice v týmu. A také známe rivalitu mezi fanoušky (může být velmi intenzivní).

V týmu dorostu *TK Hlinsko* se rivalita projevuje zejména v oblasti soutěží družstev, avšak také při soutěžích jednotlivců, což ovšem není oblastí našeho výzkumu. My se zajímáme o rivalitu související s celým týmem. V utkáních, kterých jsem se zúčastnila jako pozorovatel a výzkumník, je patrná rivalita hlavně mezi týmy, které hrají stejnou soutěž. V případě dorostu se jedná o nejnižší krajskou soutěž, což může značit menší míru rivality, než například při ligových soutěžích, kde jde již o dost (často o nemalé finanční ohodnocení). Každý tým i hráč chce vítězit. Nikdo nechce končit na posledních příčkách tabulky a k tomu rivalita patří.

Příkladem takové rivality může být vyhrocené chování při zápasech, kdy hráči nadávají a vzájemně na sebe pokřikují (někdy také vulgárně). Jednu takovouto situaci jsem zažila, jako pozorovatel, při zápase *TK Hlinsko* proti *Energik Chvaletice*, kdy byl poslední zápas (čtyřhra) rozhodující pro celkový stav utkání. Hráči v rozhodujícím utkání na sebe pokřikovali nevhodná slova, urážky, často za účelem soupeřova „rozhození“, což absolutně nenásleduje princip *fair play*. Padaly urážky typu: *běž už s tím do pr..., hraješ jak i...* a podobně. S tímto zápasem souvisela také rivalita mezi fanoušky, zejména nehrajícími články družstev, kdy se každý stavěl za „své“ hráče. Dostáváme se tedy k další zmíněné formě rivality, kterou je rivalita na poli fanoušků, jež je v tomto sportu také přítomna.

Dalším případem rivality je rivalita uvnitř družstev. Většina hráčů bojuje o symbolickou moc (kapitál) v týmu. Všichni aktéři chtějí zaujímat tu „nejlepší“ pozici v týmu, kterou je v případě soutěží družstev v tenisu – pozice jedničky⁷¹ či dvojky (u chlapců) a pozice jedničky (u dívek). Tato forma rivality se projevuje v hlineckém týmu tak, že ti, co zastávají ty „lepší“ pozice, se snaží si je i nadále udržet a ti, kteří zastávají pozice trojky či

---

⁷¹ V každém týmu jsou rozděleny pozice dle mnoha faktorů, v chlapecké části týmu od nejlepšího – pozice jedničky, k nejhorší – pozice čtyřky. V případě dívek se jedná pouze o dvě pozice – jedničky a dvojky.

čtyřky (u chlapců) či dvojky (u dívek), tedy pozice „horší,“ se snaží svoji pozici zlepšovat, tudíž zvyšovat svoji symbolickou hodnotu v tomto poli.

Nejčastějšími formami, skrze které lze zvyšovat symbolický kapitál (hodnotu) hráče je *trénink* a také samotné utkání. Tyto formy přispívají k rozvoji hráče a jeho neustálému zlepšování se a tedy udržování se v té „lepší“ pozici či se díky nim může pokoušet o zaujetí „lepší“ pozice na úkor jiného hráče.

9.3 Uznání

Vítězství je úspěch, z úspěchu vyplývá uznání. To je také další hodnotou, která zcela jistě stojí za zmínku a je velmi důležitou na poli sportu.

Uznání značí prestiž a vážnost, kterou požívají jednotlivci, skupiny (družstva) či organizace v důsledku toho, že projevují určité vlastnosti, dosahují určitých úspěchů nebo se zapojují do určitých činností. Může zahrnovat také materiální ocenění (ekonomický kapitál). Uznání může mít více podob. Od zmínky v médiích, po celostátní vyznamenání apod.

V tenisovém poli a týmu dorostu můžeme uznání (ocenění) nalézt v obou výše zmíněných formách, ať se jedná o nemateriální či materiální uznání. Jako nemateriální uznání zmíníme například informace (zmínka) médií o dané osobě (noviny, TV), gratulace po vítězném zápase (zápasech) apod. Jako materiální uznání shledáváme různá získaná ocenění a hmotné ceny na soutěžích jednotlivců (turnaje) nebo soutěží družstev – poháry, medaile, diplomy a další.

Uznání úzce souvisí s úspěchem. Bez úspěchu by takřka jistě nedocházelo k uznání ze strany dané společnosti. V tenise jsme tomu důkazem. Získat materiální uznání (ocenění) nemůže například ten, který prohraje v prvním kole turnaje, tedy ten „neúspěšný.“

Určitou míru uznání jsem v tenisovém poli sama zaznamenávala. Jeden aktér hlineckého tenisu se stává stále častěji terčem různých forem uznání. Jak sama uvádí:

„Mám doma asi 50 pohárů, medaile ani nepočítám a spoustu dalších cen, který jsem dostala v různých turnajích. Nejvíce mě ale asi ocenili, když jsem vyhrála Kanáří naději 2011⁷² ve starších žákyňích. Několikrát jsem byla i v novinách, chrudimských, třeba když jsem vyhrála tu Kanáří naději nebo kraj“ (aktér č. 4, 15 let, student).

---

⁷² Jedná se o událost nazvanou Kanáří naděje východočeské oblasti, spojenou s tradičním oceněním nejlepších tenistů všech věkových kategorií podle krajského žebříčku.

Také jiní hráči mají zkušenosti s uznáním (oceněním), avšak nikoli v takové míře jako výše zmíněná aktérka.

„Když vyhraju a postoupim do semi nebo do finále, většinou něco dostanu, třeba pohár nebo medaili a někdy i nějaký další věci. Někde dostanu třeba jenom diplom no. Doma mám několik pohárů i medailí“ (aktér č. 1, 16 let, student).

V tenise je pro další sebedůvěru a další (psychický) vývoj hráče důležité také nemateriální uznání či pochvala, například na základě podaného výkonu.

„Táta mě občas chválí, ale taky na mě řve, takže mě moc nechválí (smích), ale já si ho moc nevšímám, když řve. Pochválí mě, když hraju dobře a taky když vyhraju“ (aktér č. 4, 15 let, student).

9.4 Dispozice

Dispozice neboli předpoklady k tenisu dopomáhají jednotlivcům v určité míře k dosahování úspěchu a s ním spojeným uznáním ve sféře (nejen) tenisu, proto se budeme v následujících řádcích věnovat právě předpokladům k tenisu.

Dispozice, ať již ve formě fyzické či jiné, jsou pro dané tenisové pole velmi důležité. Roli zde hrají i dispozice genetické, které jsou každému dány od narození.

Je zřejmé, že jedinci s určitými tělesnými rozměry, proporcemi, tvarem a složením těla jsou lépe disponováni k některým pohybovým činnostem či sportovním výkonům. V tomto ohledu existují již zaběhnutá stigmata. Například to, že vysocí lidé se nejvíce hodí na hraní basketbalu a volejbalu. Avšak neplatí to absolutně. Stejně tak menší, avšak flexibilní (pohyblivý) jedinec, může v těchto sportech vynikat.

V tenise existuje několik zásadních předpokladů, určujících míru talentu pro tento sport. Prvním je *koordinace „oko – ruka“* – hráč by měl odhadnout dráhu letu míče, umět správně chytat a házet. Tento předpoklad se snaží trenéři se svými svěřenci dále rozvíjet již od dětských let až po dosažení „komplexního“⁷³ hráče, kterými dorostenci veskrze všichni již jsou. Příkladem rozvoje těchto schopností jsou různá cvičení s míčem různých velikostí (např. tenisový míč, fotbalový míč až po velký gymnastický míč).

---

⁷³ Vychovat komplexního hráče je otázkou minimálně 8 let (viz tenisový kurz III. třídy), což nasvědčuje tomu, že velká většina hráčů, tvořící tým dorostu, již jsou komplexními hráči.

Dále uvádím *pohybovou dispozici/pohyb* - hráč by měl oplývat rychlostí, silou, vytrvalostí a obratností, tyto formy pohybu jsou v tenise velmi důležité. Stejně jako první zmíněná schopnost, také pohyb je důležitým předpokladem hráče pro tento sport. Někdo oplývá při vstupu do klubu velkou pohybovou dispozicí, někdo menší. Tým dorostu je tvořen oběma těmito typy. Například aktér č. 5 převyšoval touto schopností většinu týmu, zejména proto, že ho rodina vedla ke sportu již od nízkého věku, čemuž rozhodně nebylo v případě aktéra č. 9, jenž začal s vlastní fyzickou aktivitou a tedy pohybem právě se vstupem do *TK Hlinsko*.

Další kategorii předpokladů tvoří *tělesné parametry a fyzické předpoklady*. V žákovských letech jsou vidět mezi dětmi značné rozdíly, které se postupem času vyrovnávají. Jedná se zejména o výšku, hmotnost a stavbu těla jednotlivce. Tato skupina hráčů je tvořena adolescenty, je tedy zřejmé, že ještě nedisponují všemi parametry, s jakými mohou kalkulovat v budoucnu. Některé z těchto předpokladů se dají ovlivňovat přístupem jednotlivců.

Předvídavost – jedna z důležitých součástí dispozic k tenisu. Je to schopnost včas zareagovat na situaci správným pohybem a zahráním míče. Tato dispozice je pokládána za důležitou, zejména v zápasech. Hráč by měl umět předpovídat, co udělá jeho soupeř a díky tomu získá jakousi „výhodu,“ a čas, potřebný pro rozvoj své vlastní hry.

Důležitým předpokladem je také *psychika* – ačkoliv to nemusí být patrné, je psychika někdy velmi ošemetná a pohrblila nejen talent. V psychice hraje roli soutěživost, kdy skrze psychiku dokáže jedinec překonat i nepříznivá období, která tenis skýtá. Otázka psychiky bude vždy namístě. V některých větších tenisových klubech působí přímo kluboví psychologové, což spatřuji jako velkou výhodu tamních hráčů. V *TK Hlinsko* tomu tak není. Roli psychologa zastává konkrétní týmový kapitán či trenér, kdy je jejich náplní či řečla bych až povinností hráče správně motivovat a být mu v těžkých chvílích, nastávajících při utkáních, k dispozici. Každý zápas probíhá podobně. Jednou je na výši hráč *TK Hlinsko*, po chvíli se to změní a navrch má protivník. Toto je ovšem typickým rysem tenisu, což lze sledovat i v nejvyšších mezinárodních soutěžích a turnajích.

Být „pouhým“ vlastníkem těchto předpokladů ještě z nikoho dobrého hráče neudělá. Je nezbytné tyto vlastnosti i nadále rozvíjet. Hráči, kteří výrazně oplývají těmito vlastnostmi a kteří touží „to někam dotáhnout,“ musí stejně podstupovat roky dřiny na trénincích, při nichž jsou nadále rozvíjeny tyto a další schopnosti, nezbytné k provozování tenisu na dobré úrovni. Hovoříme například o technice, taktice nebo třeba o tzv. tenisové inteligenci.

Aktéři, zainteresovaní do mého výzkumu, disponují různou mírou těmito předpoklady (dispozicemi). U někoho je zcela očividný výborný pohyb (rychlost, vytrvalost) na kurtu za míčem, avšak psychika nedovolí hráči výrazně uspět. Někdo zase umí výborně předvídat, co soupeř udělá, avšak jeho nedostatky v pohybových parametrech mu nedovolují zahrát úspěšný míč.⁷⁴

9.5 Disciplína

Disciplína je neodmyslitelnou součástí každého sportu, také tenisu, a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úspěchu bez toho, že by aktér disponoval předpoklady pro tenis. Skrze tuto část se zorientujeme v oblasti sportovní disciplíny jako jednoho faktoru kázně. Kázeň zasahuje do všech oblastí lidského života, nevyjímáje tedy oblast sportovní. Lidé si představují pod pojmem kázeň různé věci: poslušnost, disciplínu, slušné a řádné chování, poslouchání příkazů, plnění rozkazů, dodržování norem a pravidel a mnoho dalšího.

„Ať jde o jedince či společnost – kázeň vždycky spočívá v tom, že se jedinec podřizuje určitým pravidlům, zákonům, zvykům, ustanovením a předpisům“ (Uher, 1924 in Čermáková, 2012). Podle bývalého reprezentanta v boxu Josefa Němce je předpokladem sportovních úspěchů především kázeň (disciplína).

Disciplína je vymezována jako „vědomé, přesné plnění zadané sociální role, stanovených úkolů, určených činností, spojené s respektováním autority“ (Mareš, Průcha, Walterová, 1998 in Čermáková, 2012).

Tato definice nám napoví, že dodržování právě výše zmíněných faktorů určuje míru disciplíny aktérů. Disciplína je v tenise velmi důležitá a rozhodující pro další vývoj tenisty a jeho úspěchů. V tenisovém sportu je zřejmá na každém kroku. Aktéři musí dodržovat určité pravidla a normy, které následují jejich sociální pozici v poli. Zejména v tréninku a utkání musí být podvoleni trenérům, kteří tvoří autoritu. V soutěžích družstev jsou podvoleni svým kapitánům.

„Musíme poslouchat trenéra, to je jasný, jinak by ten trénink byl zbytečnej. Vim, že nám dobře radí a že nás nebuzeruje jen tak, ale abysme se zlepšovali a hráli pak dobře zápasy“ (aktér č. 2, 18 let, student).

---

⁷⁴ Úspěšný míč je každý míč, který hráč zahraje přes síť do vymezeného území – dvorce

Také v *TK Hlinsko* musí být disciplína všudypřítomným jevem. Všichni hráči musí dodržovat pravidla i normy, platné jak pro celý klub, tak pro jejich družstvo. Stejně je to i v případě jednotlivých prvků klubu – družstev.

9.6 Estetika

V oblasti estetiky a sportu je zřejmý v dnešní době velký posun. Estetika nyní zaujímá čestné místo ve světě sportu, zejména oblast sportovního oblečení. Sport vyvinul nápadné podobnosti s estetikou, což je právě dokládáno současným stylem sportovního oblékání a také zvýšenou pozorností věnovanou estetické stránce prvkům výkonu. Podle Welsche (2005) někdy dochází z estetických důvodů až ke změně pravidel. Důraz je také kladen na estetický prožitek diváků. Dříve byla mysl vůdcem a tělo otrokem nebo bylo tělo s duší v harmonii. Dnes je vyzdvihováno tělo nad duší (myslí).

Podle Welsche (2005) je pro sport estetická dokonalost nesmírně důležitá. Perfektní provedení (techniku) považuje autor pro úspěch za stěžejní. (Welsch, 2005 in Marenčíková, 2011).

Sféra estetiky nás přímo vybízí k tomu, abychom se také okrajově věnovali označení tenisu, jako „bílému sportu.“ Avšak o tom, proč tenis povýšil na „bílý sport“, můžeme dnes už jen spekulovat.

Hodně před staletími postavených míčových hal bylo zevnitř černě vymalováno. Z kontrastních důvodů, což je pochopitelné, nosili hráči bílé oblečení, hráli bílými míčky. To mohlo být tedy důvodem, proč se tenis někdy nazývá bílým sportem a proč se dříve hrával tento sport právě pouze a jedině v bílém oblečení. Bílá, jak je známo, odráží teplo, to znamená, že má také svoji praktickou hodnotu.

Tato barva také symbolizuje čistotu a neposkvrněnost, což lze například nahlížet ve sportu jako čestnost (*fair play*) v tenisovém zápase či jako odraz jakési elegance, typické právě pro tenis.

Tenisté začali na turnajích a v zápasech oblékat barevné oblečení v 60. a 70. letech 20. století. Na většině turnajů a tenisových zápasech se tedy tradice bílého oblečení již nedodržuje, avšak zachovala se na jednou světoznámém, nejprestižnějším a neslavnějším tenisovém turnaji světa, ve Wimbledonu (Velká Británie). Na tomto turnaji, který je mimochodem nejstarším turnajem světa (poprvé se konal v roce 1877) a pro mnohé tenisty i tou nejvyšší metou, kterou mohou ve své kariéře dosáhnout, jsou pravidla taková, že tenisté soutěžící o wimbledonský titul, musí hrát oblečení do bílé barvy.

Položila jsem také otázku bílého sportu svým aktérům a odpovědi zněly tak, že aktéři opravdu vědí, proč se tenisu takto přezdívá:

„Kvůli Wimbledonu, nejprestižnější turnaj a hrál se vždycky v bílém“ (aktér č. 7, 17 let, student).

Takto zněla nejčastější odpověď také většiny aktérů, další interpretace zněla:

„Byly bílý míčky, bílý hadry“ (aktér č. 10, 16 let, student).

Kategorie estetiky také přímo souvisí s ekonomickým kapitálem. Sportovní oblékání je v současnosti nákladné v ohledu na kvalitu a značku oblečení, a tudíž je k němu třeba disponovat finančním kapitálem.

Při výzkumu této stránky tenisu jsem zjistila, že preferující sportovní značky oblečení a obuvi jsou u hlineckých hráčů *Nike*, *Adidas* a *Wilson*. Na barvu oblečení aktéři příliš nedbají, nosí takovou, která se jim právě líbí.

S estetickou stránkou tenisového sportu souvisí také tenisové vybavení. Mezi nejdůležitější patří tenisová raketa. U značek raket dominuje v dorostu *Babolat* a *Wilson*. S raketou jdou ruku v ruce další potřeby jako je výplet, omotávka či vibrastopy (tlumítka). Dále také tenisové tašky (*bagy*) a další tenisové doplňky (potítka, čelenky). Nejčastěji jsou v Hlinsku opět k vidění značky *Babolat* a *Wilson*. Aktérka se o estetice na poli tenisu, vyjádřila takto:

„Jako já mám ráda být hezky oblečená, celkově i v tenisu. Oblečení mi kupujou hlavně rodiče, když se mi něco líbí, tak se třeba nějak domluvíme, co za to a tak. Líbí se mi, když tenisti, jako hlavně v televizi, vypadají dobře. V oblíkání se mi dost líbí Serena, která je taková prdlá a nebojí se toho (aktér č. 3, 17 let, student).

S estetikou úzce souvisí také *dress code*, o kterém se zmiňujeme níže.

9.7 Dress code

Dress code nahlížíme jako formu či styl oblékání aktérů v sociálním poli. V hlineckém klubu není na styl oblékání kladen neobvykle velký důraz. Avšak jako v každém sportu, i v tenise,

existují typické *dress cody* pro hráče i hráčky (viz obrázky mužského a ženského *dress codu* v příloze).

Ženy nejčastěji při tenisových utkáních oblékají sportovní tričko, šortky, sukni nebo šaty (dnes převládá sukně), boty a kšiltovku či kšilt. Najdeme také jednu zajímavost. Jedná se o sukni se všitými kraťásky. Tato součást *dress codu* je u žen a dívek velmi oblíbená, zejména proto, že dívky si mohou vzít při podání (*servisu*) rovnou dva míčky (každý hráč disponuje dvěma *servisy* – *first, second*) a jeden „odložit“ právě pod všité kraťásky. Další pozitivum takové to „sukně“ můžeme shledat například při silném větru, kdy dámy nemusí kontrolovat, zda je „sukně“ na svém místě. V chladném počasí dámy oblékají většinou tepláky a teplákovou mikinu či bundu. Dámy dbají na svůj vzhled obecně více, stejně je tomu i v tenise. Disponují různými doplňky, jako jsou prstýnky, náušnicemi či řetízky, což se v mužském tenise skoro nevidí.

Dress code pánů se výrazně neliší od ženského, tedy krom sukně či šatů. Pánové oblékají nejčastěji volnější trika, šortky, boty a kšiltovky. Viditelnou součástí v mužském tenise jsou ponožky, které jsou často vytaženy co nejvýše. V chladném počasí nastupují na scénu opět teplákové či softschellové soupravy.

Většina hráčů dbá na funkčnost a kvalitu oblečení, avšak ani vzhled není zanedbatelnou součástí *dress codu*. Barva oblečení v dnešní době nehraje již žádnou významnou roli, jak tomu bylo v minulosti, kdy byl tenis nazýván „bílým sportem,“ také kvůli jediné barvě oblečení, ve které se směl hrát – v bílé.

Společné pro obě pohlaví jsou tenisové doplňky, mezi které patří například potítka či čelenky. Největším doplňkem jsou tenisové tašky (*bagy*), ve kterých hráči nosí veškeré tenisové vybavení, od rakety, náhradního oblečení až po jídlo (svačiny). Tenisové tašky jsou v dnešní době velmi komfortní a také dobře vypadají. Nachází se v nich často oddělená kapsa na (špinavé) boty, termo část na jídlo a pití, box na tenisové rakety (často až na 6 raket) a další užitečné boxy.

Součástí *dress codu* mohou být také *tejpy*, což jsou elastické pásky sloužící k zafixování části těla (snižují otok, podporují hojení, stabilizují klouby apod.). Nezbytnou součástí *dress codu* pro všechny tenisty je také zaručeně ručník. Ručník je důležitý hlavně při zápasech, když hráči mění strany, odpočívají mezi gemy, a tudíž ho mohou využít například pro otírání potu či jako ochranu před dopadem slunečních paprsků.

I v hlineckém klubu je výše zmíněný *dress code* následován. Pro dívky je typická krátká sukně, tričko či tílko a kšiltovka. Setkala jsem se i s množstvím doplňků. Dominovaly hlavně řetízky, korále a náušnice. Dívky také často dbaly na svůj zevnějšek ať při trénincích,

nebo při zápasech - byly naličené. Chlapci volí nejčastěji šortky, volné triko, kšiltovku a vytažené ponožky.

V *TK Hlinsko* dominují v oblékání klasické a známé sportovní značky jako je *Nike*, *Adidas* či *Wilson*. Většina aktérů volí funkční, pohodlné a prodyšné sportovní oblečení, což jim tyto značky umožňují. Ani vzhled není zanedbatelnou součástí *dress codu*. Barva *dress codu* v Hlinsku nehraje roli, každý obléká takovou, která se mu líbí nebo která mu sluší.

Často se liší kvalita i druh oblečení v trénincích a v utkáních. Na tréninky hráči oblékají spíše starší kousky, zatímco v utkáních, kde se chtějí také předvést, berou novější a vzhledově hezčí kousky svých šatníků. Jedno však zůstává neměnné, a to, že aktéři týmu dorostu se chtějí líbit také na a při tenisu, což se dá vzhledem k jejich věku, pochopit. Hráčka týmu dorostu má na estetiku a *dress code* takovýto názor:

„No tak to je snad jasný, že chci, aby mi to na kurtu slušelo. Nejradši nosím sukni nebo šaty, ze značek u mě vede Nike, protože dělaj fakt dobrý hadry. Maluju se na tréninky i na zápasy, protože se maluju pokaždý, než vůbec vyjdu z baráku“ (aktér č. 1, 16 let, student).

9.8 Relativní váha aktérů

To, kdo je a kdo není obrazně řečeno „podstatný a důležitý“ pro tento klub, budeme nahlížet jako relativní váhu aktérů. Výše jsme definovali vnitřní hierarchii klubu a jeho prvků - družstev, s čímž tato kategorie také souvisí.

Relativní váha aktérů může být nahlížena dle různého objemu kapitálů. Každý disponuje jinou mírou ekonomického kapitálu a kapitálu kulturního, fyzického či jiného, relevantního pro dané sociální pole. Tím se může váha aktérů symbolicky vyrovnávat a mohou si být v poli tenisového sportu „rovni.“

V klubu *TK Hlinsko* se potvrdilo, že funkce *předsedy klubu*, *zástupce předsedy* či *účetní* jsou funkce nepostradatelné a tedy velmi důležité pro vlastní existenci klubu. Tito představitelé musí disponovat především kapitálem kulturním a sociálním. Další funkcí, bez které by nemohl klub fungovat, je *trenér*. Musí disponovat zejména fyzickým a sociálním kapitálem. Pro všechny výše zmíněné funkce není ekonomický kapitál hlavním ukazatelem při plnění jejich funkcí. Právě na základě kapitálů je určována jejich relativní váha v tenisovém klubu. Dle výše zmíněných funkcí a objemu kapitálu lze tvrdit, že tyto funkce jsou pro fungování klubu nezbytné, a tudíž jim přiřkládáme váhu nejvyšší.

Další složkou, mající větší relativní váhu a tudíž jsou pro tenisový klub důležití, jsou *trenéři a šéf trenér*. Bez těchto jedinců by nemohl tenisový klub fungovat, stejně jako bez pozice předsedy, zástupce a účetní. Avšak jejich pravomoci nejsou již tak velké, jako právě nejužšího vedení klubu. Pozice *organizátorů* turnajů obsazují nejčastěji právě trenéři, proto je situují do pozice se stejnou relativní váhou a důležitostí pro klub.

Bez kapitálu ekonomického se například neobejdou nejnižší, avšak neméně důležité složky struktury klubu – *hráči a jejich zástupci*. Uvádím, že se jedná o nejnižší složku struktury, avšak zároveň velmi důležitou, protože ani bez hráčů nemůže klub fungovat. Hráči by měli disponovat také kapitálem fyzickým, sociálním či kulturním. Každý hráč disponuje různým množstvím zmíněným kapitálů. Některý z hráčů může disponovat velkým fyzickým kapitálem a menším kapitálem ekonomickým, další pak velkým kapitálem ekonomickým a nižším kapitálem fyzickým či sociálním. Pro klub mohou být přínosné různé typy hráčů s různými druhy kapitálů. Avšak největší relativní váhu mezi hráči má zřejmě ten, který disponuje největším množstvím všech kapitálů, hrajících roli v tomto sociálním poli.

Nejcennější v poli tenisu je pak kapitál ekonomický a kapitál fyzický. Skrz ekonomický kapitál mohou hráči zvyšovat svůj kapitál fyzický či symbolický, což platí také naopak.

9.9 Fitness

V širším kontextu lze na *fitness* nahlížet jako tělesnou zdatnost, tedy schopnost těla efektivně fungovat s optimální hospodárností a účinností. Zahrnuje pět složek, související se zdravím: *Kardiorespirační vytrvalost* – je uváděna jako nejdůležitější součást fitness. Pro zlepšení vytrvalosti jsou nejdůležitějším prostředkem aerobní cvičení (rotoped, běh, *cross* trenažér apod.), což vede ke zlepšení funkce srdce a cév, plic a snížení výskytu nemocí s těmito orgány spojenými. Velká většina hráčů dorostu aktivně sportuje i mimo tenisové pole. Děvčata často uváděla jako doplňkovou aktivitu běh, rotoped či *cross* trenažér, chlapci spíše kolektivní sporty skrze které rozvíjí tuto schopnost, jako je fotbal či basketbal.

„Jako já často běhám, teď jsem se přihlásila na běh v Praze, teď si nevzpomenu, jak se to přesně jmenuje. Musím na to dost trénovat, protože se běží 10 km a já to chci zaběhnout pod hodinu“ (aktér č. 2, 18 let, student).

Svalová síla – je to schopnost svalu vyvinout maximální sílu proti odporu (cvičení ze zátěží, s činkami, na posilovacích strojích). Jak jsem zjistila, do posiloven a fitness center zavítají občas jen dva hráči v týmu. Shodou okolností jsou to chlapci. Tato centra navštěvují zejména pro navýšení svalové hmoty, zejména z důvodu estetických, avšak zlepšování se v tenise, je pro ně také příjemným bonusem.

„Chodím s tátou, někdy s kámošem. Docela mě to baví a myslím si, že už je to na mě taky vidět, teda aspon holky mi to říkaj. Dělam to hlavně pro sebe, abych dobře vypadal, ale pak mi to pomáhá taky v tenise, mám víc síly prostě no“ (aktér č. 5, 15 let, student).

Svalová vytrvalost – schopnost svalu opakovaně vydávat sílu proti odporu či výdrž ve svalové kontrakci (posilování s lehkými činkami apod.). Tuto oblast fitness následuje také množství „mých“ aktérů. Holky uvádí, že je nyní „v módě“ cvičit takzvané výzvy. Zmiňují nejčastěji třicetidenní výzvy, které jsou zaměřeny na posilování a zpevnění různých tělesných partií.

„Já jsem třeba cvičila tři výzvy najednou, ale jenom dvě jsem dokončila. Jedna byla na břicho, druhá taky, ale na šikmý svaly a třetí dřepy. Nedokončila jsem tu na šikmý břicho, jinak ty ostatní, jo“ (aktér č. 4, 15 let, student).

U chlapců se jedná o posilování zejména ve fitness centrech a posilovnách, o čemž byla zmínky výše. Tuto schopnost cvičí zejména malou zátěží a velkým množstvím opakování daného cviku.

Kloubní pohyblivost – tuto složku můžeme charakterizovat jako provádění pohybu bez obtíží. Pomáhá předejít poškození kloubu, vazů a svalů (protahování – strečink). Tato součást fitness je pro veškeré sporty stěžejní. Bez řádného protažení nelze trénovat a hrát. Pokud se hráči rozcvičí, mohou tak předejít nepříjemným úrazům, spojeným právě s nedostatečným strečinkem. Také různá poranění nalezneme i u tak mladých hráčů, jakými dorostenci jsou. Jedna z aktérů má problém s koleny, další aktér zase se zápěstím. K zafixování zranění jim slouží ortézy či různé tejpky.

Složení těla – do této složky řadíme sledování množství podkožního tuku a množství aktivní tělesné hmoty. Tento poměr je ve fitness určující, nikoli samotná tělesná hmotnost.

V dnešní době je často pojem *fitness* nahrazován pojmem *wellness*, který fitness obohatil o psychickou stránku (Ševcová, 2010).

V tenise jsou důležité všechny tyto složky. Mezi nejdůležitější části fitness relevantních pro tenis patří *svalová vytrvalost*, jelikož je tenis fyzicky velmi náročný a některé zápasy mohou trvat až 5 hodin. Také bez *kloubní pohyblivosti* a péče o pohybový aparát nelze aktivně sportovat. *Svalová síla* pomáhá v tenise zejména při rychlých startech za míčem či při jednotlivých úderech. Důležitější pro tenisovou techniku je síla švihů, nikoli síla svalová, avšak to se nemusí navzájem vylučovat. *Složení těla* je také podstatnou součástí tohoto sportu, avšak v kontextu *TK Hlinsko* nelze měřit výše zmíněné hodnoty aktérů, vážící se k této schopnosti.

Všechny schopnosti zmíněné výše vedou k zlepšení fyzické stránky jedince, což zahrnuje také první zmíněnou schopnost - *kardiorespirační vytrvalost*. Aktéři klubu by měli dbát na všechny tyto zásady fitness, jak z hlediska zdravotního, tak z hlediska hráčského. Rozvoj všech těchto schopností může pomoci dovést hráče k úspěchu, který je pro většinu sportovců cílem.

Trenéři klubu se věnují spolu s hráči rozvoji fitness hlavně po skončení tenisové sezóny, v měsíci říjnu. Do podzimní přípravy zahrnují různé formy posilování a cvičení, pro rozvoj výše zmíněných faktorů fitness. Dále také dbají na přípravu hráčů v oblastech rychlosti, síly, koordinace a obratnosti, klíčových faktorů v tenisovém sportu.

„Od října jsme začali s dětma chodit do haly na kondiční přípravu, taky proto, že čekáme, než se postaví hala, abysme mohli začít trénovat. Každou skupinu (velký, malý) máme hodku a půl a podle věku s nima buď hrajeme hry, posilujeme nebo sportujeme, jde nám hlavně o to, aby byly děti spokojené a aby si různě zabýly, než se zase začne trénovat tenis“ (TW, 23 let, šéf trenér).

9.10 Vzory chování

V dětství je tato funkce zastávána rodinou, vzhledem k jedincovu nejbližšímu sociálnímu prostředí. Poté, co dítě nastoupí do školy (školky) nastává v jeho životě zvrát, který vrcholí nejčastěji v období adolescence. Rodina, jako vzor chování, je doplněna sekundární skupinou (vrstevníci, spolužáci apod.). Dospívající člověk si sestavuje priority a k tomu patří také potřeba najít si nějaký vzor. Může se jednat o konkrétní osobu, myšlenku nebo životní styl. V dnešní době se hledání vzoru chování pojí zejména s masmédií.

Vzory chování jsou pro aktéry tenisového klubu v první řadě jejich rodiny (otec, matka), v druhé řadě mají také své „hrdiny“ zejména v oblasti showbyznysu (kam řadím i

sportovce). K vytvoření jakéhosi „ideálu“ v dnešní době značně dopomáhá kultura masmédií. Pro většinu aktérů týmu dorostu jsou velkými vzory současné tenisové hvězdy.

„Z těch dnešních se mi dost líbí třeba Federer, z našich Berdych a z holek mám rád docela Kvitovou. Jsou mi sympatický jako lidi a taky se mi líbí jejich tenis“ (aktér č. 1, 16 let, student).

Jak můžeme vidět, někdo obdivuje spíše zahraniční hráče, se kterým by se rád ztotožnil a někdo je zastáncem a obdivovatelem hráčů českých. Avšak jedno mají společné - jejich vzory jsou nejčastěji tenisté světové úrovně.

„Federer je nejlepší. Prostě když hraje, tak to vypadá, že se u toho ani nezpotí a je takovej elegantní na kurtu a férovej. Mysím, že to je oblíbenej tenista, já ho mám nejradši a z holek asi Sharapová, teda až na to hekáni“ (smích), (aktér č. 6, 16 let, student).

Jiný hráč uváděl také své idoly i mimo tenisovou sféru:

Nemusí to bejt jen z tenisu? ...no tak to mám různý idoly. Mám ráda třeba Havla (bývalý prezident) nebo různý zpěváci se mi líběj. Ze sportu je jich hodně, třeba Berdych, Kvitová“ (aktér č. 3, 17 let, student).

Mladí tenisté hlineckého klubu hledají vzor chování, kromě své rodiny, hlavně u osobností, které jim jsou z velké části servírovány masmédií. Jejich vzory chování pochází většinou ze sportovního prostředí a oni jakožto sportovci – tenisti, k nim vzhlíží, obdivují je a chtějí se jim rovnat (nejen) v tenisových schopnostech a dispozicích.

V kapitole s názvem hodnoty jsem se zaměřila na ty, dle mého názoru, v tenise nejdůležitější, jako je úspěch, *fair play* či princip spolupráce a soutěžení, který leckdy vyústí až v rivalitu. Zmiňuji také vnímání a interpretaci samotných hodnot aktéry. Aktéři (hráči) jsou si mnoha výše zmíněných hodnot vědomi, což však nezaručuje, že podle nich budou také jednat. Avšak pokud chtějí být v tenise úspěšní, hodnoty musí přijmout za své a za všech situací je vnímat.

10 Tenis jako technika těla

V následujících kapitolách se budeme věnovat pojetí těla z antropologické perspektivy podle M. Maussa a podle M. Foucaulta.

Technikou těla se zabýval již francouzský sociolog a etnolog Marcel Mauss ve své studii *Les techniques du corps (Techniky těla, 1936)*. V této studii formuloval tezi, že „tělo je první a přirozený instrument člověka neboli, že tělo je přirozený technický objekt a zároveň technický prostředek člověka“ (Mauss, 1972 in Soukup, 2011, s. 1). Podle Soukupa (2011) každá známá kultura nějak zachází s tělem, upravuje ho, disciplinuje a přikládá mu nejrůznější významy. Každá kultura zachází s tělem rozdílně, avšak žádná ho nenechá netknuté⁷⁵. Kultury se více či méně liší vzhledem k jednotlivým prvkům, avšak co se týká lidského těla, je považováno za jejich společný jmenovatel. Mauss hovoří o „sociální povaze habitu,“ která je základní náplní jeho Teorie techniky těla. Habitus chápe jako „zvyk“ či „schopnost,“ čímž se dostává velmi blízko konceptu habitu Pierra Bourdiue (Kaščák, Obertová, 2012, str. 3).

Z pohledu antropologického lze rozlišovat organickou a kulturní dimenzi těla. Kulturní dimenze má tři strukturální úrovně, jedná se o tělo jako – *artefakt, normu a význam*. Zmíněné úrovně lze uchopit pomocí procesů, jimiž je tělo *upravováno, disciplinováno nebo semiotizováno* (Soukup, 2011, s. 2). Pro tuto studii se budeme však zabývat pouze jedním z těchto procesů, kterým je disciplinace těla.

10.1 Disciplinace těla

Zásadní poznatky pro tuto část, tedy disciplinaci (ovládání) těla, předložil francouzský filozof Michel Foucault. Mimo jiné se zabýval právě ovládáním těla mocí, biomocí nebo biopolitikou. Tímto tématem se zabýval v několika svých dílech.⁷⁶

Lidské tělo je rozmanitým způsobem nejen opravováno a deformováno následující různé sociokulturní normy, stává se s něj artefakt, ale je také disciplinováno.

---

⁷⁵ To lze ilustrovat na příkladu jihoamerických Kačuejů, jež popisuje Lévi-Stauss ve studii *Smutné tropy* (1955), kdy zdobení těla vyčleňovalo každého člena Kačuejů z přírodního řádu. „Člověk musel být omalovaný, aby byl člověkem, ten, kdo zůstával v přirozeném stavu, nelišil se nijak od přírody“ (Lévi-Strauss 1966 in Soukup, 2011, s. 1).

⁷⁶*Histoire de la folie à l'âge classique* (Dějiny šílenství, 1961), *Naissance de la clinique* (Zrození kliniky, 1963), třídílné *Histoire de la sexualité* (Dějiny sexuality, 1976–1984) a posmrtně vydaný soubor sorbonnských přednášek pod názvem *Naissance de la biopolitique* (Zrození biopolitiky, 2004).

Výše zmíněné dílo Mause, *Techniky těla* (1936) nahlíží na fakt, jak se od kultury ke kultuře liší například způsob běhu, chůze či způsob hraní tenisu. Ovládat své tělo se učíme od svého narození, osvojujeme si tělesné návyky a učíme se své tělo ovládat.

„Disciplinace je úsilím, které vyvíjejí rozmanité specializované instituce (například škola, v našem případě sportovní klub), k přinucení těla k poslušnosti. Tělo musí bezchybně fungovat jako stroj.“ (Soukup, 2011, s. 6)

Foucault v rámci disciplinace těl rozlišuje těla poslušná (docilní) a těla odporující. Začneme tedy těly poslušnými. Foucault zmiňuje termín *normy*, která znamená *optimum využitelnosti*, ke kterému by měl každý směřovat. Tělo by mělo být poslušné proto, aby mohlo být využito, transformováno a zdokonaleno, musí být podřízeno. Poslušné tělo je takové, které je podrobena disciplinačním praktikám, jež si tělo osvojuje v rámci své diskurzivní existence. Tělo je považováno za objekt sebe - disciplinace a je nuceno disciplinovat sebe samo jako normální subjekt, pokud nemá být vyřazeno z „normy.“ „Disciplína odměňuje prostou kombinací výhod, čímž umožňuje dosáhnout jistých postavení a pozic. Trestá obrácením tohoto postupu a degradováním“ (Foucault, 2000, s. 258). To je nazýváno dle Foucaulta trestáním normou.

Dalším náležitým termínem souvisejícím s disciplinací těla je *sankce*. Sankce jsou nahlíženy jako nástroje disciplinární moci, tedy jemné subtilní praktiky.

Dle Foucaulta může být disciplína účinná jen tehdy, pokud je neviditelná. Pokud dohled nad subjekty zůstává hierarchický (vidět, ale nebýt viděn). To znamená, že moc produkuje svoji docilitu praktikami, které jsou nahlíženy jako osvobozující a příjemné. Docilní jednání je kamuflováno jako sebekontrola a potěšení (například cvičení na určité partie, dieta atd.). Docilní tělo je místem praktické a přímé sociální kontroly.

Těla odporující jsou považována za „vybočení z normality,“ což vede ke ztrátě určitého činitelství nebo také k zaujetí pozice „ne-subjektu,“ odepření pohledu. Norma je vytvářena tím co vylučuje. Zároveň to, co vyloučila, ji ohrožuje tím, že požaduje být zahrnuto do normy. Tam, kde je moc/vědění je i odpor. Také poslušné (docilní) tělo může vykazovat odpor /resistenci (Burke, 2001, s. 341).

Ve sportovních aktivitách je žádoucí tělo docilní, tedy poslušné. Je třeba dobře ho „vychovat“ a pokračovat v tom, zejména formou tréninku, po celou dobu provozování sportovní činnosti. Jak bylo řečeno, pouze těla docilní, mohou být úspěšná v různých oblastech, stejně jako ve sportu, což je pro většinu žádoucí. Pokud není tělo disciplinováno

(nejčastěji formou tréninku⁷⁷), vybočuje z normy a je degradováno (např. vyloučení ze sportovního týmu apod.).

---

⁷⁷ V tenise se sportovní trénink musí skládat z více částí (technika, taktika, kondice a psychika), které musí být „natrénovány.“ Bez komplexnosti nelze „vytvořit“ komplexního vrcholového hráče tenisu.

Závěr

Cílem této práce bylo proniknout do fungování tenisu, tenisového klubu a jeho členů z antropologické perspektivy, prostřednictvím terénního výzkumu, který byl realizován v *Tenisovém klubu Hlinsko*, nacházejícím se ve městě Hlinsko v Pardubickém kraji.

K etnografickému náhledu na tento klub nám dopomohla teorie sociálního pole, uznávaného sociologa a antropologa Pierra Bourdieu. V sociálním prostoru se nachází zkoumaný tenisový klub, který je pro nás jedním vyděleným sociálním polem v sociálním prostoru. Celá diplomová práce tedy odpovídá na výzkumné otázky, spojené s tenisovým sportem, klubem a jeho členy.

Při výzkumu v *Tenisovém klubu Hlinsko*, který se skládá z mnoha členů a menších jednotek (rozumíme jednotlivé týmy), se vydělila právě skupina teenagerů, jevící se jako nejzajímavější z hlediska aktérství pro výzkum a tím byl tým dorostu *TK Hlinsko*. Proto byl výzkum zaměřen především na aktéry působící v tomto týmu.

Na začátku práce definujeme a vymezujeme koncepty sportu a hry. Sport může být dělen z mnoha hledisek, například z hlediska formy, období či počtu účastníků. Modelem sportu, kterým se zabýváme v této práci, je model závodní. Aktéři výzkumu tedy provozují sport na závodní (výkonnostní) úrovni. Měřítkem této úrovně hráčů je výkon a s ním související soutěže (individuální i kolektivní).

Koncept hry je více problematický a zahrnuje hru (*play*) i hru (*game*). Hru (*play*) můžeme dále dělit. Jednou z jejích podkategorií je právě hra (*game*), což uvádí také Caillois (1998), který dále dělí hru (*game*) na herní kategorie, dle kterých jsme tenis zařadili k *agonálním* hrám, projevujícím se formou soutěže. Se sportem a hrou souvisí jejich definiční problémy, proto podáváme výklad o těchto úskalích sportu a her.

Název práce zní antropologie sportu, bylo tedy na místě seznámit čtenáře s antropologickým odvětvím, zabývajícím se sportem. Což se nám podařilo v druhé kapitole s názvem *Sport a hry v antropologii*. Významným autorem děl zabývajících se antropologií sportu byl sir Edward Burnett Tylor, který je nazýván „otcem antropologie.“ Sportem z antropologické perspektivy se zabýval v 19. století také James Mooney. Steward Culin je autorem, který klasifikoval sportovní aktivity do pěti hlavních kategorií. Zmiňujeme následně i další významné autory, kteří přispěli svými díly tomuto antropologickému odvětví.

Je zřejmé, že dříve se nevyskytoval sport v takové podobě a formě jakou má dnes, proto jsme do práce zařadili i kapitolu s názvem *Historie sportu a her*, která je sama o sobě velmi zajímavou kategorií, jež nám poskytla náhled na tento aspekt dřívějších společností.

Skrze historii jsme nahlédli do minulosti sportu a jeho vývoje od prehistorie až do současnosti. Zjistili jsme, že určité formy sportu a her jsou známé od pradávna. Kolébkou moderního sportu je Evropa, avšak vývoj této sféry lidského života dalece tuto oblast přesahuje. Historici evidují první zmínky o sportu již v Sumerské říši, v Mezopotámii či Egyptě. Sportovní aktivity v těchto koutech světa však nebyly nahlíženy stejně, jako je tomu dnes. Často měly rituální a náboženskou povahu. Jako nejstarší sport je uváděn zápas, dále také tanec a běh. Bez ohledu na dobu člověk k naplnění svého života prostě potřeboval umět běhat, skákat, šplhat, zápasit, plavat, zacházet s koněm, se zbraní. Což lze také chápat jako určitou sportovní aktivitu.

Tenis je sportem se svými různými specifiky, o čemž nás přesvědčila kapitola s prostým názvem *Tenis*. Vyvinul se z míčových a síťových her, již v dávné minulosti. Již ve starověkém Římě či Francii byly hrány hry podobné dnešnímu tenisu. V Římě se hra nazývala *trigon* a míč byl odpalován za pomoci ruky či primitivní pálky. Ve Francii se zase hrála hra s názvem *Pallone*, která se postupně šířila i do jiných evropských center. Ve středověku se v Evropě začala hrát hra *Paume* (hra dlaní), která položila společně s hrou *Sféristika* základy dnešnímu tenisu (dříve *Tenez*). Do českých zemí se tenis dostal z Německa (kam se dostal z Anglie). Anglie je tedy pokládána za zemi, kde dostal tenis svoji dnešní podobu. Byl původně hrán pouze v Praze. Anglie je tedy pokládána za zemi, kde vznikl tenis ve své dnešní podobě. Poté se rozšířil po celém území.

Zajímavé je také počítání tenisu, jehož původ můžeme hledat v *sexadecimálním* systému, který se dělil na 60 jednotek. Za pomoci historie sportu a tenisu jsme zjistili, že tenis se u nás objevil na konci 19. století a v roce 1918 byl institucionalizován pod jednotným Československým tenisovým svazem, jehož název nebyl do dnešní doby výrazně změněn, pouze následoval vývoj českého státu. Dnešní podoba názvu instituce zaštiťující tenisový sport v České republice tedy zní – Český tenisový svaz (1990). Historickým vývojem prošel i tenisový dvorec, tenisová taktika či technika

Vlastní výzkum, to je název pro další, stěžejní, kapitolu této práce. Průběh a postup terénního výzkumu nám byl přiblížen prostřednictvím metodologické části. Metodologie zahrnuje přesný popis výzkumu, použité metody a jednotlivé fáze výzkumu. Etickou stránku výzkumu jsme zařadili také do této části. Osvětlili jsme pozici výzkumníka, kterou zaujímal

ve výzkumném poli, což byla pozice *insidera*. To nás přivedlo k vysvětlení toho, jaké role a pozice výzkumník v klubu zaujímá, a na základě kterých jedná.

V sociálním prostoru se odehrává všechno dění společnosti, zahrnuje nepřeberné množství sfér lidského života, kam lze řadit veskrze cokoliv. Sociální prostor se skládá z množství sociálních polí, což bylo pro nás při volbě teoretických konceptů stěžejní proto, že jsme z něj vydělili jedno sociální pole, kterým byl *Tenisový klub Hlinsko*. Na klub nahlížíme právě skrze teorii sociálního pole a kapitálů. Nedílnou součástí sociálního prostoru a tedy sociálního pole je jednání aktérů. V případě tenisu a členů *TK Hlinsko* nás zajímalo, jak jednají aktéři klubu z hlediska členství v klubu. Zjistili jsme, že aktéři jednají na základě svých kapitálů a habitů, tedy i členství v tenisovém klubu vzniklo na základě habitů a kapitálů jejich rodin.

Z hlediska aktérského jednání a vstupu do klubu zvítězila v první řadě touha tento sport vyzkoušet a velká řada z nich u něj už setrvala. Tenis jim nabídl to, co od sportu chtěli a očekávali, tedy uspokojení ze hry či soutěž. Další z nich přivedli do klubu a k tenisu jejich známí, kamarádi či rodina a na základě toho ho provozují i nadále. Dále jsme se zaměřili na jednání aktérů z hlediska jejich vytrvávání v klubu. Toto jednání je motivováno především dvěma faktory – interní a externí motivací. Většina z nich uváděla, že za jejich setrvání v klubu může především jejich pozitivní vztah ke sportu, dobrý pocit ze sportu a hry a v neposlední řadě také pocit, že někam patří, pocit jakési jistoty. Avšak ani externí motivace jednání není bezvýznamná. Externí motivaci aktérů následuje zejména oceňování jejich výkonu a úspěchu formou hmotných cen.

V příloze nabízíme schéma sociálního prostoru s umístěním aktérů výzkumu, který znázorňuje pozice všech aktérů týmu dorostu. Můžeme tvrdit, že většině aktérů byl tenis jako aktivita velmi blízko, právě na základě sociálního umístění v prostoru.

V sociálním poli – v tenisovém klubu, jsme se zabývali historií klubu, hierarchií v klubu, tedy mocenským uspořádáním sociálního pole, jež nám představí postavení aktérů v klubu od nejvyšší pozice – předsedy klubu, až po nejméně vlivné aktéry – samotné hráče tenisu.

Dále je třeba říci, že tenisový klub jako sociální pole je utvářeno a transformováno svými aktéry. Klub funguje a je utvářen na základně doporučujících pravidel a norem, které v práci zmiňujeme. V klubu se nachází několik menších prvků - týmů, ze kterých jsme si vydělili jeden, pro nás významný - tým dorostu. Tým jsme nahlíželi jako sociální skupinu, vyznačující se specifickými znaky. Jedná se o vlastnosti jako je propustnost, stálost, soudržnost a stabilitu, které tým následuje.

Skrze teorii kapitálů, připisovanou Pierru Bourdieu, jsme analyzovali význam a důsledky jednotlivých typů kapitálů, jenž vlastní jednotliví aktéři tenisového klubu, pro tenisový klub. Zajímalo nás také, zda vlastnictví kapitálů podmiňuje členství v klubu a provozování tenisu vůbec.

Ekonomický kapitál má na poli tenisu největší váhu. Tenis je finančně dosti náročný sport, bez ekonomického kapitálu tedy nelze tento sport hrát na pokročilejší (závodní) úrovni. Aktéři jsou tedy nuceni vlastnit finanční prostředky na provozování tenisu. Ekonomický kapitál je jimi vydáván zejména k hrazení tenisových tréninků a tenisového vybavení. Někteří z nich navštěvují pravidelně tenisové turnaje (soutěže jednotlivců), jsou tedy nuceni vlastnit výrazně vyšší ekonomický kapitál, než je tomu v případě hráčů, kteří je nenavštěvují.

Kulturní kapitál u aktérů z týmu dorostu nehraje významnější roli. Všichni navštěvují buď Základní školu, nebo víceleté Gymnázium, tudíž nemají ještě žádné „doklady“ o vzdělání, vážící se ke kulturnímu kapitálu. Kulturní kapitál však nahlížíme také jako znalosti a zkušenosti, vážící se k tenisu, jenž aktéři sbírají prostřednictvím tenisových utkání či turnajů. Bourdieu tvrdí, že na základě těchto dvou výše zmíněných kapitálů jsou aktéři situováni do sociálního prostoru. Jelikož jsou členové dorostu povětšinou nezletilí, situovali jsme je do prostoru za pomocí kapitálů jejich rodin (rodičů).

Sociální kapitál, který chápeme jako kontakty a sítě aktérů, sehrává v tenisovém poli také svoji roli. Prostřednictvím sociálních kapitálů získává klub nové kontakty či nové členy.

Symbolický kapitál je jakýmsi souhrnem všech kapitálů. U jednotlivých aktérů je to tedy souhrn ekonomického, kulturního a sociálního kapitálu. Symbolický kapitál nahlížíme v našem výzkumu jako prestiž, kterou tenis poskytuje a přináší aktérům. Nelze opomenout také významný faktor tvorby symbolického kapitálu na poli tenisového sporu a to je bodová hodnota hráčů. Skrze tuto bodovou hodnotu jsou hráči nahlíženi v tenisovém sportu. Čím vyšší bodovou hodnotu hráč má, tím vlastní vyšší symbolický kapitál.

Nedílnou součástí práce byl pohled na tenisový sport a na hodnoty s ním spojené, které se dostaly do popředí prostřednictvím výzkumu. Nejvýznamnější hodnotou, pojící se se sportem, tedy i tenisem, je zcela jistě úspěch. Úspěch může být každým jedincem nahlížen odlišně. Skrze výzkum jsme odhalili chápání úspěchu hráči *TK Hlinsko*. Nejčastější interpretace zněla – vítězství. Úspěch může být také dopadem či důsledkem dalších hodnot, vážících se k tenisu. Mezi ně patří například *fair play*, uznání, estetika, *dress code*, relativní váha aktérů či vzory chování. Tyto a další hodnoty jsme analyzovali, převedli jsme je do sociálního pole (tenisu) a interpretovali jsme je tak, jak jsou chápány aktéry.

Zdroje:

- ALAN, Josef, 1989. *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama. ISBN 80-7038-044-6
- BAUMAN, Zygmunt, 1965. *Sociologie*. Praha: Orbis
- BLANCHARD, Kendall, 1995. *The Anthropology of Sport: An Introduction*. London: Bergin and Garvey. ISBN 0-89789-329-8
- BOURDIEU, Pierre, 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Massachusetts, Cambridge: Harvard University Press. ISBN 0-674-21277-0
- BOURDIEU, Pierre, 1990. *Social Space and Symbolic Power*, in *In Other Words: Essays Towards a Reflexive Sociology*, Stanford: Stanford University Press
- BOURDIEU, Pierre, 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, ISBN 80-7184-518-3
- BURKE, Michael. 2001. *Sport and Traditions of Feminist Theory*. PhD. Thesis. Victoria University of Technology
- CAILLOIS, Roger, 1998. *Hry a lidé*. Praha: Ypsilon. ISBN:80-902482-2-5
- COAKLAY, Jay, 2001. *Sport in Society: Issues and Controversies*. McGraw-Hill, ISBN 978-0073376547
- ČECHÁK Vladimír, LINHART Jiří, 1986. *Sociologie sportu*. Praha: Olympia. I27-021-86
- DOUGLAS, Paul, 1999. *Tenis, 101 praktických rad*. Praha: IKAR a. s. ISBN 80-7202-344-6
- DOVALIL, Josef a kol., 2004. *Olympismus*. Praha: Olympia. ISBN: 80-7033-871-7
- DOVALIL, Josef a kol., 2012. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia. ISBN 978-80-7376-326-8
- DUŠEK, Ivan, 2002. *Tenisový trenérský manuál I. Stupně*. Olomouc: Univerzita Palackého
- FLEMR, Libor, VALJENT, Zdeněk 2010/4. *Socializace sportem*. Studia Sportiva 2010/4 č. 1. Praha. Psychosociální laboratoř, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, Ústav tělesné výchovy a sportu
- FOUCAULT, Michel, 2000. *Dohlížet a trestat*. Praha: Dauphin. ISBN 80-86019-96-9
- HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál s. r.o. ISBN 978-80-262-0219-6
- HOBZA, Vladimír, REKTORŮK, Jaroslav, 2006. *Základy ekonomie sportu*. Praha: Ekopress. ISBN 80-869-2904-3, str. 16
- CHOUTKA, Miroslav, 1978. *Sport a společnost*. Praha: Olympia. 27-017-78

- JANSA, Pavel, 2000. *Názory (postoje) a zájmy adolescentní mládeže o sport, tělesnou výchovu a jiné pohybové aktivity*. Česká kinantropologie Vol. 6, č. 2, s. 23 - 39
- JARVIE, Grant, 2012. *Sport, culture and society*. London and New York. ISBN 978-0-415-47855-7
- JUNG, Václav, Alois, 1947. *Slovník anglicko-český = A dictionary of the English and Bohemian languages*. Praha: J. Tožička
- KAŠČÁK, Ondřej, OBERTOVIÁ, Zuzana, 2012. *Školská etnografia tela a jej východiska podoby a potenciály*.
- KELLER, Jan, 1997. *Úvod do sociologie*. Praha: SLON. ISBN 80-85850-25-7
- LEHNERT, Michal, NOVOSAD, Jiří, NEULUS, Filip, 2001. *Základy sportovního tréninku I*. Olomouc: Hanex. ISBN 80-85783-33-9
- MACHONIN, Pavel, TUČEK, Milan, (eds.). 1996. *Česká společnost v transformaci. K proměnám sociální struktury*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-85850-17-6
- NOVOTNÝ, Jiří, 2000. *Ekonomika sportu*. Přel. Č. Pelikán. Praha: ISV. ISBN 80-85866-68-4
- OLIVOVÁ, Věra, 1979. *Lidé a hry. Historická geneze sportu*. Praha: Olympia
- PAVLICA, Karel, et al., 2000. *Sociální výzkum, podnik a management*. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-861-1925-0
- PUTNAM, Robert D, 1994. *Making democracy work civic traditions in modern Italy: geneze a struktura literárního pole*. 5. Překlad Věra Dvořáková. Princeton, N. J, Princeton University Press. Teoretická knihovna. ISBN 978-069-1037-387.
- SAK, Petr, 2000. *Proměny české mládeže, česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč. ISBN 80-7229-042-8
- SEKOT, Aleš, 2008. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-2562-8
- SEKOT, Aleš, 2004. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido. ISBN:8073150778
- SEKOT, Aleš, 2013. *Sociologie sportu: aktuální problémy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6181-1
- SEKOT, Aleš, 2003, *Sport a společnost*. Brno: Paido. ISBN 978-80-247-2562-8
- SHIELDS, David, BREDEMEIER Brenda, 1995. *Character development and physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics
- SLEPIČKA, Pavel, SLEPIČKOVÁ, Irena, 2000. *Sport stát společnost*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. ISBN 80-86317-06-04

SLEPIČKOVÁ, Irena, 2005. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum. ISBN 80-264-1039-6

SLEPIČKOVÁ, Irena, 2001. *Sport a volný čas adolescentů*. Praha: Karlova Univerzita, Fakulta tělesné výchovy a sportu. ISBN 80-86317-13-7

SLEPIČKOVÁ, Irena, 2007. *Sportovní organizace. Teoretická východiska a situace v ČR po roce 1990*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1405-2

SOMMER, Jiří, 2003. *Dějiny sportu*. Praha: Fontána. ISBN 80-7336-116-7

ŠUBRT, Jiří, 1996. *Civilizační teorie Norberta Eliase*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-197

ŠUBRT, Jiří, 2001. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*. Praha: ISV. ISBN: 80-85866-77-3, ISV

WELSCH, Wolfgang, 2005. *Sport Viewed Aesthetically, and Even as Art? In: The Aesthetics of Everyday Life*. New York: Columbia University Press. ISBN 0231135033

Internetové zdroje:

Bílá kniha o sportu, [cit. 2014-06-05], dostupné online zde: <http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>

Český tenis, dostupné online zde: http://www.czechtenis.cz/index.php?it_page=6

Český tenis, dostupné online zde: <http://www.cztenis.cz>

Český tenis, dostupné online zde: <http://protenis.cz/>

Český tenisový svaz, [cit. 2014-09-10], dostupné online zde: www.wikipedia.org, heslo: Český tenisový svaz.

ČERMÁKOVÁ, Kateřina, 2012. *Kázeň a ukázněnost*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky, [cit. 2014-08-25], dostupné online zde: http://is.muni.cz/th/129512/pedf_m/Diplomova_prace_-_Kazen_a_ukaznenost.pdf

Článek o Kanáři naději VČ kraje, [cit. 2014-09-20], dostupné online zde: http://chrudimsky.denik.cz/ostatni_region/kanarimi-nadejemi-za-uplynuly-rok-knoflicek-a-novotna-20120312.html

Evropská charta sportu, [2014-06-05], dostupné online zde: <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>

HUSÁKOVÁ, Jana, 2003. *Sociologie – typy kapitálů*. Seminární práce, [cit. 2014-08-25], dostupné online zde: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fsociologie.unas.cz%2F2003_2004%2FTypy_kapitalu.doc&ei=5MtQVN

[CCpSQ7AbaqoDQCw&usg=AFQjCNEI3Z5yQq13lLcDmyoDBPcqEMoPGg&bvm=bv.78597519.d.ZGU](http://www.fsp.su.cz/kinantropologie)

Kinantropologie, Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. [cit. 2014-08-05], dostupné online zde: [http://www.fsp.su.cz/kinantropologie/](http://www.fsp.su.cz/kinantropologie)

KOŘÍNKOVÁ, Kateřina, 2011. *Amatérský sportovní klub z antropologické perspektivy*. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra sociálních věd. [cit. 2014-10-05], dostupné online zde: https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/41822/3/KorinkovaK_AmaterskySportovni_TH_2011.pdf

LACHMAN, Filip. 2012. Přeloženo z anglického originálu Wacquant, L. (1998): Pierre Bourdieu. In: *Key sociological thinkers*. London: Macmillan Press. [cit. 2014-07-15], dostupné online zde: <http://socialnieteorie.cz/loic-wacquant-teorie-a-dilo-pierra-bourdieu/>

LUBASOVÁ, Alena, 2007. *Stínová stránka životního úspěchu z pohledu systémového myšlení*. Disertační práce. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie. [cit. 2014-07-15], dostupné online zde: http://is.muni.cz/th/69870/fss_d/Disertace.pdf

MARENČÍKOVÁ, Taťána, 2011. *Estetika a sport*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář estetiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Rostislav Niederle, PhD. [cit. 2014-10-10], dostupné online zde: http://is.muni.cz/th/217379/ff_m/Prace.pdf

MARTINKOVÁ, Irena, 2010. *Jak rozumět kalokagathii?* Praha, Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. [cit. 2014-06-13], dostupné online zde: <http://www.telesnakultura.upol.cz/index.php/telesnakultura/article/viewFile/85/161>

Rivalita. [cit. 2014-10-10], dostupné online zde: http://www.christnet.cz/clanky/3049/dvojznacne_dusledky_rivality.url

ROUSOVÁ, Kamila, 2014. *Potenciál členství pro sportovní klub: Případová studie RC Dragon Brno*. Diplomová práce. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, Hospodářská politika. [cit. 2014-09-10]

SKOPEČEK, Radek, 2014. *Tenis*. [cit. 2014-06-15], dostupné online zde: <http://www.radeskopecek.estranky.cz/clanky>

SOUKUP, Martin, 2011. *Antropologie těla: úpravy, disciplinace a semiotizace těla*. PAIDEIA: PHILOSOPHICAL E-JOURNAL OF CHARLES UNIVERSITY. Vol. 8, ISSN 1214-8725. [cit. 2014-09-20], dostupné online zde: http://userweb.pedf.cuni.cz/paideia/download/soukup_antropologie.pdf

Sportovní úspěchy - předpokladem kázeň. [cit. 2014-10-22], dostupné online zde: http://www.litomysl.cz/olympiada/index/?co=tiskove_zpravy&zprava=297761795

STLOUKALOVÁ, Brigita, 2008. *Profesionalismus a amatérismus v zrcadle socialistického sportu*. Univerzita Hradec Králové, Katedra tělesné výchovy a sportu, Pedagogická fakulta.

[cit. 2014-09-24], dostupné online zde:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCoQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.telesnakultura.upol.cz%2Findex.php%2Ftelesnakultura%2Farticle%2Fdownload%2F6%2F6&ei=PBZiVLL5Ec3taJyVgfAB&usg=AFQjCNEjax1M_vkI_WPd_PRHR2zpGnqA&bvm=bv.79189006.d.d2s

SVOBODA, Arnošt, 2011, č. 1. *Autenticita sportovního pole: Případ profesionálního sportu. Sociální studia*, Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. ISSN 1214-813X.

[cit. 2014-10-14], dostupné online zde:

<http://socstudia.fss.muni.cz/sites/default/files/Svoboda.pdf>

ŠMIDRKALOVÁ, Eva, 2003. *Sociologie - Sociální stratifikace*. [cit. 2014-06-27], dostupné online zde:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CDAQFjAD&url=http%3A%2F%2Fsociologie.unas.cz%2F2003_2004%2FSocialni_stratifikace.doc&ei=m8RQVLbhCrDQ7Aa6qoDYBQ&usg=AFQjCNHM8bEX6xmfu_pWob8XnGYGCfHb6w

ŠEVECOVÁ, Zuzana, 2010. *Možnosti využití fitness ve fyzioterapii*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita České Budějovice. [cit. 2014-10-24], dostupné online zde:

<http://theses.cz/id/c5g3h9/?furl=%2Fid%2Fc5g3h9%2F;lang=en>

ŠPAČEK, Ondřej, 1/2011. *Sport pro všechny? Sociální nerovnosti a sportovní aktivity*. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie. ISSN 1214-813X. [cit. 2014-06-27], dostupné online zde:

<http://socstudia.fss.muni.cz/sites/default/files/%C5%A0pa%C4%8Dek.pdf>

Tenis – historie, bodování, [cit. 2014-06-15], dostupné online zde: <http://www.tenistem.cz>

Teorie a dílo Pierra Bourdieu dle Wacquanta. [cit. 2014-08-05], dostupné online zde:

<http://socialniteorie.cz/loic-wacquant-teorie-a-dilo-pierra-bourdieu/>

TOLNAYOVÁ, Jana, 2011. *Pojetí vkusu a životního stylu v díle Pierra Bourdieu*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav estetiky. [cit. 2014-10-04]

VAŠÁT, Petr, RŮŽIČKA, Michal 2/2011. *Základní koncepty Pierra Bourdieu: pole – kapitál – habitus*. Západočeská univerzita, Filozofická fakulta, in AntropoWebzin 2/2011. [cit. 2014-06-27], dostupné online zde: <http://antropologie.zcu.cz/zakladni-koncepty-pierra-bourdieu-pole-kapital-habitus>

Webové stránky města Hlinska, dostupné online zde: <http://www.hlinsko.cz/>

Webové stránky oddílu TK Hlinsko, dostupné online zde: <http://www.tkhlinisko.cz/>

ZÁLABSKÁ, Eva, 2014. *Metodika tenisu*. [cit. 2014-06-15], dostupné online zde:

<http://www.tenisovy-trener.com>

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Soubor aktérů výzkumu

Příloha č. 2 – Teorie životní dráhy aneb medailonky aktérů výzkumu

Příloha č. 3 – Schéma sociálního prostoru dle Bourdieu

Příloha č. 4 – Schéma sociálního prostoru se situovanými aktéry výzkumu

Příloha č. 5 – Rozměry tenisového dvorce

Příloha č. 6 – Hra dlaní – *Paume*

Příloha č. 7 – Tenisový dvorec z roku 1874

Příloha č. 8 – Historický tenisový dvorec

Příloha č. 9 – Tenisový klub Hlinsko, základna (klubovna)

Příloha č. 10 – Tenisový klub Hlinsko, dvorec

Příloha č. 11 – Mužský a ženský *dress code*

Příloha č. 12 – Průkaz tenisového trenéra III. třídy

Příloha č. 13 – Registrační průkaz, tzv. registračka

Příloha č. 14 – Znak TK Hlinsko

Příloha č. 15 – VIP karty hráčů Pardubické juniorky (2013, 2014)

Příloha č. 1 - Soubor aktérů výzkumu

Tým dorostu

Aktér č. 1 (AM) – 16 let, studentka gymnázia

Aktér č. 2 (AD) – 18 let, studentka gymnázia

Aktér č. 3 (PB) – 17 let, studentka gymnázia

Aktér č. 4 (AW) – 15 let, studentka gymnázia

Aktér č. 5 (VZ) – 15 let, student základní školy

Aktér č. 6 (JJ) – 16 let, student Střední stavební školy

Aktér č. 7 (MD) – 17 let, student gymnázia

Aktér č. 8 (FS) – 14 let, student základní školy

Aktér č. 9 (PN) – 14 let, student základní školy

Aktér č. 10 (JS) – 16 let, student gymnázia

Činitelé tenisového klubu

Aktér č. 11 (TW) – 23 let, trenér

Aktér č. 12 (BŠ) – 28 let, trenér

Aktér č. 13 (MZ) – 45 let, kapitán týmu

Příloha č. 2 – Teorie životní dráhy aneb medailonky aktérů výzkumu

Uvádím životní (sportovní dráhu) aktérů výzkumu ve velmi stručném znění. Jedná se spíše o jakési medailonky jednotlivých aktérů, které následují teorii životní dráhy.

Aktér č. 1 (AM)

Aktérce je v současnosti 16 let, žije od narození v luxusní vile, v jedné „bohatší“ čtvrti v Hlinsku. Když se narodila, čekala ji doma starší sestra. Dalšího sourozence nemá. Již od útlého věku se začala věnovat sportu.

„Už když jsem byla malá, tak jsme jezdili na kola a na lyže, většinou celá rodina. Ke sportu mě vždycky naši vedli.“

Začala se tedy nejprve věnovat hlavně cyklistice, sjezdovému i běžeckému lyžování. Období začátku se sportem uvádí její rodiče okolo 4 roku života. Poté nastal v jejím životě jakýsi zlom v podobě nástupu do základní školy (ZŠ). ZŠ zvládala s přehledem, každý rok měla vyznamenání, tedy žádnou horší známku než dvojku na vysvědčení neznala. Po ukončení 5. třídy ZŠ, nastoupila na hlinecké gymnázium, kam chodí i dnes. Po maturitě plánuje další studium na Vysoké škole (VŠ), se zaměřením se na medicínu nebo práva, zatím není rozhodnutá.

Než začala s tenisem, věnovala se také házené, ale jak sama říká, tento sport ji „nenaplňoval a tolik nebavil a zjistila, že to není sport pro ni“. Pak začala s tenisem, kolem 10 roku života, přihlásil jí tam otec a začal jí bavit tak, že se mu věnuje dodnes. Její tenisový život je vcelku bohatý, často navštěvuje tenisové turnaje, až 2x za měsíc a úspěchy se u ní také najdou.

V týmu dorostu působí zhruba od 15 let, předtím byla členkou hlineckých týmů mladší a starších žáků.

Vzhledem k tomu, že její rodina je značně movitá, má tato aktérka možnost jezdit na tenisové tréninky také do Pardubic, což si většina hlineckých aktérů, nemůže dovolit.

Její matka pracuje jako účetní, má vystudované gymnázium. Její zájmy jsou zejména procházky, četba a také lyžování, ke kterému vedou aktérku a její sestru od malička. Tatínek pracuje jako manažer jedné významné hlinecké firmy, což vypovídá také o jejich ekonomickém kapitálu. Jeho zájmy jsou také sport, lyžování, procházky.

Celá rodina tráví mnoho času právě společnými procházkami, výlety na kolech nebo lyžováním. Chodí také po ránu běhat či podnikají jiné sportovní či kulturní akce.

Bydlí v krásné vile, jak jsem již zmínila, kterou jsem měla možnost poznat osobně. Jejich ekonomický kapitál se může také odrážet ve vlastnictví drahých aut, jimiž rodina jezdí (VW, Audi).

Aktér č. 2 (AD)

Slečně, která je ze všech mnou zvolených aktérů nejstarší, je 18 let. Což znamená, že v příštím roce ji čeká přestup z dorostenecké kategorie do kategorií dospělých. Žije v domečku se svoji rodinou a mladší sestrou v malé vesničce blízko Hlinska. Po absolvování základní školy v nedaleké vesnici, se dostala na hlinecké gymnázium, kde v současnosti studuje 3. ročník. Její léta v základní škole byla taktéž velmi úspěšná a stejně jako předchozí aktérka, získávala v každém ročníku, vyznamenání. Po absolvování se chystá na studium psychologie. AD se také věnuje sportu od svých dětských let. Konkrétně tenisu od svých 8 let, když ji na tenis přivedla kamarádka, která po roce tenis opustila. Tento sport ji fascinoval, a proto u něho zůstala do dnešní doby.

Tato dívka žije sportem, stejně jako celá její rodina, která jí podporuje, ať již finančně či jiným způsobem.

Mimo tenis se věnuje také sjezdovému lyžování a baví ji běh na delší tratě. Letos se například účastnila závodu na 10 km, *We run Prague 2014*, kde si splnila svůj sen, běžet hromadný závod a uběhnout ho pod 1 hodinu (měla čas 57 minut).

Od té doby, co nastoupila na gymnázium, se věnuje také amatérskému divadlu v amatérském spolku *GT Hlinsko*.

„Divadlo je součástí gymplu, začala jsem tam chodit, když jsem se dostala na gympl, abych dělala taky něco jiného, než pořád sport. Hrozně mě to baví a s kámoškou dostáváme často velký role. Hrajeme různě po kraji, je to spíš takový amatérský, ale dost mě to baví.“

Aby kompenzovala fyzickou námahu také kulturní složkou, začala se mimo výše zmíněného divadla, v 11 letech věnovat hře na piano a za tím účelem navštěvuje hlineckou ZUŠ (základní umělecká škola).

Její matka pracuje jako účetní, dříve zastávala funkci účetní, *TK Hlinsko*, po dobu 3 let. Nyní již tuto funkci nevykonává, zejména z důvodu toho, že přišli do klubu nové tváře, které začali přebírat tyto funkce. Má středoškolské vzdělání s maturitou. Mezi její zájmy patří procházky, četba a také sportuje - kolo, běh, lyže a běžky.

Otec je vyučen a nyní pracuje jako ředitel své firmy v dopravní a přepravní sféře sypkých materiálů. Tato firma poskytuje také zemní a výkopové práce. Mimo práce ho baví také sport, zejména lyže, běh, procházky, ale také vaření. Rodina této aktérky patří také

k zámožnějším rodinám, o čemž vypovídá provozování jejich vlastní firmy a také ekonomické aspekty jako je typ vozidla (SUV) či oblečení aktérky (Salomon. Adidas).

Aktér č. 3 (BP)

Tato aktérka je 17 let stará. Žije, stejně jako její nejlepší kamarádka (aktér č. 2 AD) v nedaleké vesničce. Stejně jako ona, navštěvuje gymnázium, avšak nižší ročník – druhý.

Tato aktérka přibyla do rodiny, kde na ni už čekal starší bratr.

Tenisu se začala věnovat ve svých 8 letech a přivedla ji k němu výše zmíněná aktérka. Možná proto, že jsou holky již dlouhou dobu přítelkyně, vytrvávají i nadále u tohoto sportu. Hlavní roli ale hraje fakt, že obě tenis velmi baví a odreagují se u něho. Také je to jedna z několika zálib, které obě spojují.

Po ukončení gymnázia se bude muset aktérka rozhodnout, kam půjde dál, zatím o tom nemá moc představu.

Občas mi připadají obě dvě jako sestry, nejen jako kamarádky. Stejně jako aktérka výše, má ráda sjezdové lyžování – obří slalom, působí také v divadelním spolku GT a hraje také na piano. Co je nespojuje, je běh. Tato aktérka nemá ráda běh na dlouhé tratě, upřednostňuje spíše cyklistiku.

„Asi mě stejně ale nejvíc baví tenis, ikdyž v zimě hodně lyžujeme, dělám obří slalom, i v létě máme různou přípravu, třeba slalom bez sněhu. To se udělá na sjezdovce normálně slalom a my ho potom vybíháme. Je to mazec, náročný hodně.“

Její matka pracuje jako účetní, což je u matek hráček zřejmě velmi oblíbené povolání. Také moje matka pracuje jako ekonomka, což zahrnuje i práci účetní. Má středoškolské vzdělání. Mezi její zájmy patří cyklistika, lyžování a angličtina, kterou soukromě vyučuje.

Otec, povoláním řidič, má středoškolské vzdělání a zajímají ho auta, cyklistika, rád si zahraje nohejbal a lyžuje.

Aktér č. 4 (AW)

Tato aktérka byla ještě v nedávné době velkou oporou hlineckého dorostu. V současnosti působí již nastálo v pardubickém klubu *LTC Pardubice*. Zmiňuju také jí, protože v týmu dlouho působila a má v týmu své zásluhy.

Je jí 15 let, žije s rodiči a sestrou v Hlinsku. Po úspěšném zakončení ZŠ, se dostala na hlinecké gymnázium. Což dokládá, že velká většina hlineckých tenistů absolvuje právě gymnázium a poté má namířeno k dalšímu studiu na VŠ, postupně tak nabývat kulturního kapitálu.

Tato aktérka se pohybuje v hlineckém klubu od svých 3 let. Tenis je pro ni prakticky celoživotní vášeň, ke které ji dovedl její otec, také hráč tenisu. Tenisu se věnuje také její sestra, jak v roli hráče, tak v roli trenéra, tak také v roli organizátora turnajů.

Tato slečna má za sebou řadu úspěchů. Mezi největší úspěch, patří účast dvakrát za sebou (2013, 2014) na nejprestižnějším juniorském turnaji v ČR – *Pardubické Juniorce*, konané na nyní již „jejích“ dvorcích klubu *LTC Pardubice* a také účast na MČR starších žákyň.

„ Na MČR jsem se probojovala mezi 16 nejlepších ve dvouhře i ve čtyřhře. Několikrát jsem vyhrála přebory východočeského kraje. Ale nejlepší pro mě byl odehraný zápas na Juniorce loni a letos postup do druhého kola na Juniorce a 5. místo MČR družstev.

Již v loňském roce reprezentovala jako „hostující“ hráčka klub *LTC Pardubice*, kde hrála 2. ligu ČR, v čemž pokračuje i v současnosti.

Další svoji zálibu našla v tanci. Poté, co absolvovala taneční, rozhodla se tomuto odvětví okrajově věnovat, až si „vytančila“ účast na Mistrovství ČR.

Tato hráčka je také jediná, kterou znám a má svoje sponzory.

„Je to dobrá věc, když obě strany dodržují stanovená pravidla, finančně to pomáhá rodině.“

Má dva sponzory – Wilson a OBO. Svým sponzorům je zavázána pravidly, která musí dodržovat. Nesmí nosit značky v rozporu s Wilsonem (Head, Babolat) a musí mít relativně dobré výsledky na turnajích. Zná další lidi, které mají sponzory (např. Nike). Občas těmto hráčkám závidí, protože jiné značky mají jiné (lepší) podmínky.

Její matka pracuje jako asistentka technického ředitele ve firmě Fans. Mezi její zájmy patří sjezdové lyžování, plavání, lekce pilatek a také jízda na kole. Vystudovala hlinecké gymnázium.

Otec pracuje jako živnostník v oboru stavebnictví, vystudoval Střední odborné učiliště, stavebního zaměření. Rád lyžuje, jezdí na kole a také si zahraje tenis, byl to on, kdo přivedl obě své dcery k tomuto sportu. Věnoval se mu již dříve, spíše rekreačně a je také známou postavou v hlineckém klubu.

Aktér č. 5 (VZ)

Tento aktér žije ve městě Hlinsko, v bytě společně s rodiči a starší sestrou. Navštěvuje poslední ročník základní školy.

Hraje tenis od svých 4 let. Baví ho velmi a nejvíce proto, že má radost ze sportování obecně. Myslí si, že díky tenisu *„jsem zdatnější a více soustředěný.“*

K tenisu ho přivedli rodiče, zejména tatínek, který s ním chodil pinkat již od dětských let. Mezi další sporty, kterým se věnuje, patří stolní tenis a plavání. Trénuje oba tyto sporty 2x

týdně a možná právě pro množství sportovních aktivit, nezbývá tolik času, aby se naplno věnoval právě tenisu. Při účasti v těchto sportech VZ uvádí, že má rád, že je pořád v pohybu a že má díky tomu i mnoho kamarádů. Úspěchy v těchto sportech jsou pro něj srovnatelné s tenisem. Avšak, jak se zmínil, tenis řadí přece jen na pomyslnou první příčku.

„Docela dost sportuju celkově a teda taky často...hraju tenis, ping pong, chodím na plavání, takže plavu a tak různě s kámošema sportujem, když jdem ven...no jdem si třeba zahrát fotbal nebo tak. Ze všech sportů, který dělám, mě asi nejvíc baví pořád tenis.“

Také v tenise slaví úspěchy. V týmu dorostu hraje na pozici jedničky a velmi často vyhrává. Na turnaje však nejezdí, což je možná škoda, protože by se mohl dále a více tenisově rozvíjet. Po absolvování základní školy má aktér namířeno na střední školu, bude se prý jednat o školu se zaměřením na sport, nejspíše o Sportovní gymnázium. Sport ho tedy bude provázet i nadále jeho životem.

„Prostě mě sport baví, takže bych ho chtěl dělat dál. Třeba ho mít hodně i ve škole, a to na sportůáku asi maj, že jo.“

Maminka pracuje jako vychovatelka ve školní družině, spadající pod základní školu v Hlinsku. Zajímá se o četbu a má ráda procházky. Nevyšší dosažené vzdělání je středoškolské s maturitou. Tatínek pracuje jako soukromý podnikatel. Vystudoval vysokou školu a nyní vlastní firmu. Mezi jeho zájmy patří tenis, podílí se na fungování týmu dorostu jako kapitán týmu (viz níže) Další zálibou je volejbal, kterému se aktivně věnuje.

Aktér č. 6 (JJ)

Tento aktér pochází z Hlinska, žije v rodinném domě nedaleko tenisových kurtů společně se svými rodiči a straší sestrou, která se dříve také tenisu věnovala. V letošním roce dokončil základní školu a nastupuje na Střední odbornou školu Stavební v Havlíčkově Brodě. Tento obor ho zajímá, a proto byl velmi šťastný, když se na stavební školu dostal.

Tenisu se začal věnovat už v 5 letech, ale v 7 letech musel skončit kvůli zdravotním komplikacím. Začal se mu opět věnovat v 9 letech a hraje až do současnosti. Na tenise se mu nejvíce líbí, že je zábavný a hraje ho, protože ho baví. Má z něj dobrý pocit, zábavu a přináší mu lepší fyzičku. K tenisu ho přivedl tatínek.

Mezi jeho záliby mimo tenis patří také jiné druhy sportu (atletika, bojové sporty) a kamarádi. A troufám si říci, že i jeho přítelkyně, se kterou ho nejčastěji potkávám. Pokud není na tenise nebo netrénuje kickbox, který mi uvedl jako druhou nejčastější a nejoblíbenější aktivitu, tráví čas nejrady venku s kamarády či přítelkyní.

„Víš co, tenis hraju už dlouho, jako pořád mě baví, ale už nemám na něj moc času. Dělam ještě kickbox a to mě taky baví a zabírá čas.“

V současnosti se tento aktér tenisu výrazně nevěnuje. Na zápasech sice nechyběl, ale pouze si „splnil“ povinnost odehrát svůj zápas a odešel (jak jinak, než s přítelkyní). Troufám si říct, že je to zatím ne zcela jasný tenisový „konec.“ Toto tvrzení se mi postupem času také potvrdilo, jelikož se po konci sezóny na tenisových kurtech neukázal ani jednou a víceméně se s tímto aktérem, jako členem klubu, již nepočítá. Avšak vše bude jasné až v nové tenisové sezóně, pokud se zase zapojí do tréninkového procesu a bude chtít hrát a snažit se, dostane možná šanci. Stalo se s ním to samé, co předtím s jeho sestrou. Našla si přítele, začala studovat střední školu a zájem o tenis byl pryč a s tenisem konec.

Maminka pracuje jako účetní, jak je to u aktérů *TK Hlinsko* skoro „pravidlem“ a vystudovala střední školu s maturitou. Otec pracuje jako řidič s nejvyšší středním dosaženým vzděláním. V hlineckém týmu dorostu působí jako zástupce kapitána, je tedy přítomen na většině mistrovských utkání dorostu. Oba rodiče aktéra jsou kuřáci a nejeví se jako zcela sportovní typy.

Aktér č. 7 (MD)

Zmíněný aktér žije v současnosti se svými rodiči v bytě v panelovém domě na hlineckém sídlišti, je jedináček. Tento člen týmu navštěvuje, jako veskrze všichni aktéři tým dorostu *TK Hlinsko*, hlinecké gymnázium. Je mu 17 let, což napovídá o tom, že navštěvuje 2. ročník gymnázia. Další studium plánuje na vysoké škole, jako velká většina studentů, studující právě všeobecné gymnázium. Obor či zaměření VŠ pro něj v tuto chvíli není jasné. Avšak zmínil se, že je technický typ, proto se možná vydá tímto směrem.

K tenisu se dostal již v dětství, začal hrát kolem 10 roku života a u něj také zůstal. Řadí se ke dlouhodobějším hráčům v týmu, působí v něm již přes 3 roky. V týmu zastává ale nižší herní pozice (trojka, čtyřka) také vzhledem ke svému „nevelkému“ zájmu o tento sport. Ke sportu ho dovedli rodiče, a jak je u MD zřejmé, hraje tento sport spíše kvůli nim, než kvůli sobě samotnému.

„Jako mě to docela baví, hlavně nejvíc jako že tady mám kámoše a je sranda, ale nevim, jak dlouho u toho vydržim. Jako zábava je to docela dobrý, ale neberu to úplně vážně. To spíš naši no...“

Další zájmy a záliby tohoto členy týmu jsou přátelé a čas strávený s nimi, ať již návštěvami Multifunkčního centra *Hlinsko (MFC)* či různými venkovními aktivitami nebo sportem. Také hraje na kytaru, kdy dochází každý týden na lekce do *ZUŠ Hlinsko*. U tohoto

aktéra již také panuje zájem o druhé pohlaví, čemuž jsem byla několikrát svědkem a není vyloučené, že ho potká stejná životní cesta, jako výše zmíněného aktéra (JJ), to znamená cesta, ve které není pro tenis žádné místo.

Jeho rodiče pracují jako státní zaměstnanci. Otec je hlineckým policistou a matka pracuje na místní základní škole jako učitelka druhého stupně. Oba rodiče mají rádi sport a aktivně sportují, možná také proto aktéra jako své jediné dítě směřují na takovéto sportovní aktivity s cílem být „dobrým.“ Možná si takto plní také své nesplněné touhy a sny ve sportovní sféře, což by nebylo v *TK Hlinsko*, žádnou novinkou.

Aktér č. 8 (FS)

FS žije s rodiči a mladším bratrem v panelovém bytě na sídlišti, tudíž žije nedaleko tenisových dvorců. Hráč se řadí mezi ty mladší v týmu, také z hlediska toho, že v týmu hraje první rok. Je mu 14 let, což značí to, že do této herní kategorie dorostu teprve vstupuje.

V současnosti navštěvuje základní školu, nacházející se v Hlinsku. Studuje 8. třídu této ZŠ. Poté, co dokončí základní školu, tento aktér neplánuje studium hlineckého gymnázia, čímž vytváří jakousi „výjimku“ u hlineckých dorostenců. Možná ale změní názor, protože uvedl, že ho láká profese zubaře či zubního technika: *„no, jako líbilo by se mi být ten technik u zubaře, zubní technik, myslím. Nebo třeba zubař, to jak dělá Michal, ale ještě fakt nevím, třeba se to ještě změní.“*

Tenis začal hrát kolem 8 roku života. Ve třídě na prvním stupni ZŠ dělali hlinečtí tenisté nábor, FS to chtěl zkusit a začalo se mu to líbit, tudíž u tohoto sportu vytrval. Spolu s ním šel i mladší bratr, avšak ten jeho nadšení již nesdílel.

Mezi další zájmy FS patří například četba, jejich pes (labrador) či trávení času s rodinou. S kamarády netráví příliš mnoho času, radši ho věnuje rodině, bratrovi či jejich psovi, se kterým tráví dost času zejména na procházkách do přírody. Celkově má tento hráč velmi rád zvířata a přírodu. Možná že i tento zájem ho ovlivní ve výběru jeho budoucí profese.

Jeho matka pracuje jako zdravotní sestra, specializovaného lékařského pracoviště na poliklinice Hlinsko. Absolvovala Střední zdravotní školu. Jeho otec je úředníkem na Městském úřadu Hlinsko, v oblasti dopravní. Vystudoval obchodní školu.

Aktér č. 9 (PN)

Hráč, kterým je PN, pochází z nedalekého města. Žije se svými rodiči a malým bratrem, kterému jsou teprve 4 roky, v rodinném domě. V tomto městě nežil od malička, přestěhoval se

sem právě s rodinou za účelem klidnějšího bydlení a výstavbou rodinného domu. Je mu 14 let a stále studuje 8. ročník základní školy právě v nedalekém městečku. Po dokončení studia, které je spíše s průměrnými výsledky, hráč zatím neví, co by chtěl studovat dále.

K tenisu ho dovedl v dětských letech (když mu bylo 7-8 let) jeho otec, který tento sport sice nikdy sám neprovozoval, ale v TK Hlinsko zastává nejvýznamnější pozici – předsedy klubu. U tohoto aktéra (PN) můžeme vidět příklad sociálního kapitálu, kterým aktér disponuje a pomocí kterého se člen jeho sociální sítě, dostal do významné funkce vedení klubu. Do této funkce byl zvolen většinou členů a již před svým zvolením začal jeho syn, náš aktér PN, tenis hrát. V čemž tedy pokračuje i nadále, avšak bez významných úspěchů. U tohoto aktéra je nejvíce ze všech dorostenců vidět, že tenis nehraje kvůli sobě, ale protože musí zaprvé kvůli pozici jeho otce v klubu a za druhé kvůli tomu, aby se hýbal, aby něco dělal, protože disponuje mírnou nadváhou (stejně jako jeho otec).

„Táta chce abych hrál, mě to už moc nebaví. Nejradši hraju hry na počítači a nebo sem doma nebo s kamarádama, ale s tenisem skončit zatím nemůžu kvůli tátoj.“

Takto zní vyjádření se aktéra ke své pozici v klubu. Mezi jeho další zájmy, jak sám uvedl patří zejména počítač a také spíše pasivní zábava. Avšak když je doma ve svém městečku, rád tráví čas také se svými kamarády venku.

Jeho otec, jak jsem již zmínila, působí ve funkci nejvyšší – předseda klubu, ke které ho váží také povinnosti a zajištění správného fungování klubu. Mimo tuto funkci pracuje jako obchodní zástupce nejmenované firmy, zabývající se reklamou. Vystudoval Vysokou školu, se zaměřením se na marketing. Jeho matka je v současnosti na mateřské dovolené s malým bráškou. Do té doby pracovala jako vedoucí obchodu, kam by se měla po mateřské zase vrátit. Celá rodina působí velmi zámožně. Také jejich sídlo odpovídá tomu, že si na peníze stěžovat rozhodně nemohou.

Aktér č. 10 (JS)

JS je další z těch, kteří navštěvují gymnázium Hlinsko. Je mu 16 let a má mladšího bratra, který také hraje tenis. Bydlí společně s rodinou v řadovém domě v klidnější části města. V této části města mimochodem žije ještě mnoho dalších členů tenisového klubu.

Tenisu se věnuje od svých 9 let. K tenisu ho dovedla zvědavost, chtěl zkusit také jiný sport, než je tanec, kterému se ostatně věnoval dříve než tenisu. Zatím tenisu setrvává, avšak spíše ho láká kariéra v oblasti tance, kterému dává koneckonců, výrazně přednost. V týmu dorostu patří již ke „starším“ členům, jelikož v něm hraje již skoro 3 roky. Jak jsem zmínila,

tenisu se věnuje také jeho mladší bratr, ale také on navštěvuje taneční školu *Ridendo Hlinsko*, stejně jako jeho starší bratr, příkládá i on tančení větší váhu a více ho naplňuje.

Výše uvádím, že aktéra více naplňuje tanec:

„Jako tenis mě docela baví, ale spíš mi jde určitě líp tancování, tak mu dávám přednost. Vim, že mi to docela jde, protože jsem už několikrát vyhrál na různých soutěžích. Tancuju spíš latinu a kombinaci, takže sme vyhrávali v páru. Tancuju s NČ, která taky dřív chodila na tenis a brácha s její mladší ségrou, která taky hrála.“

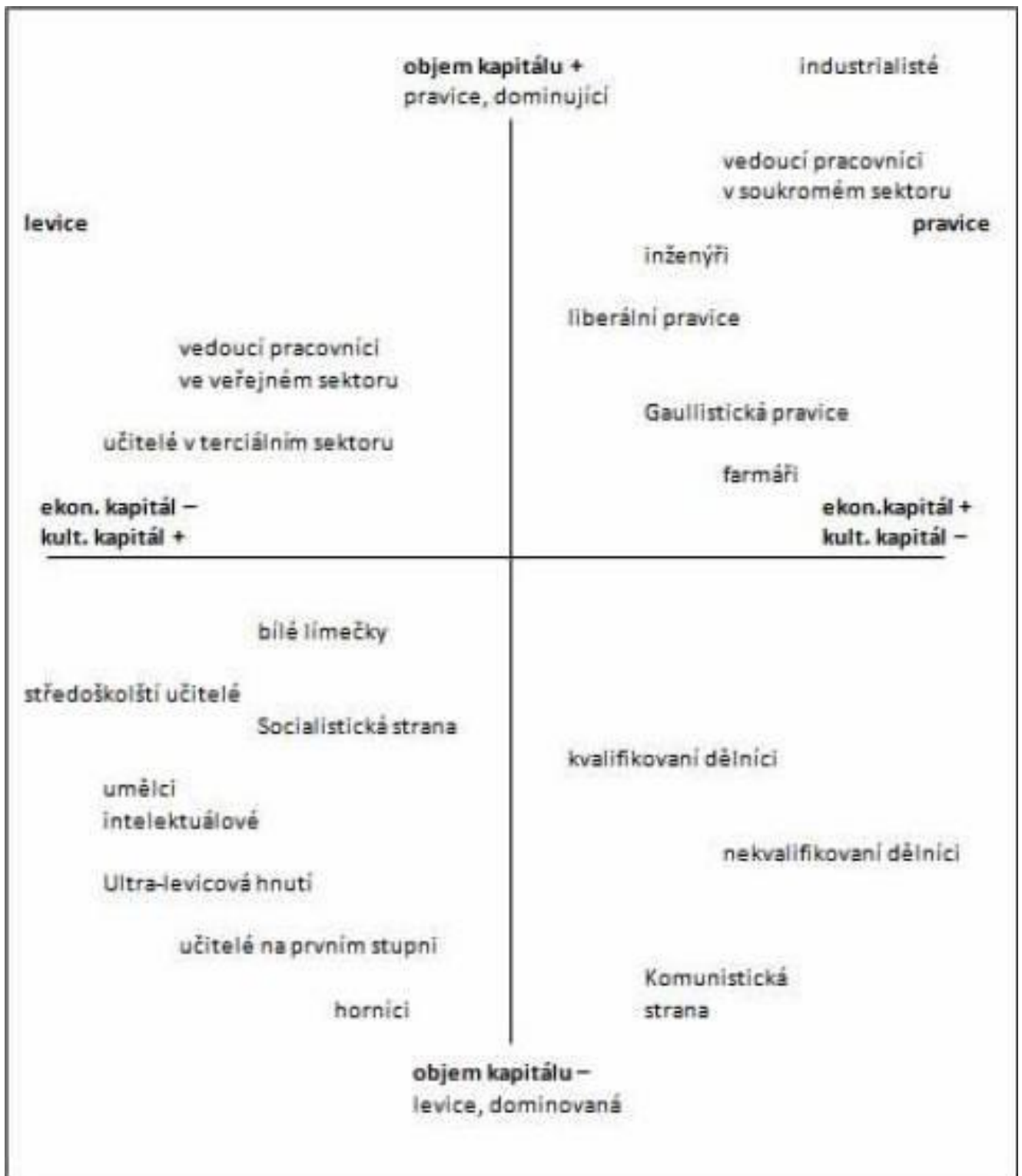
V tanci, jak sám uvádí, zažil již vícero úspěchu, než v tenisu. Několikrát vyhráli s taneční partnerkou krajské soutěže (např. Jarní cena Chrudimě apod.) párů v různých tanečních stylech, jak sám uvádí nejčastěji v kategorii latino a kombinaci. Také se zúčastnil mistrovství republiky, což byl pro něho velký úspěch. Tyto a jiné úspěchy v tenise nikdy nezažil, možná také proto upřednostňuje tanec nad tenisem a vzhledem k tomu by mohl být dalším „adeptem“ na odchod z klubu.

Netřeba tedy jmenovat další jeho zájmy, protože na ty už mu nezbývá mnoho času, avšak musím zmínit to, že také JS se zajímá již o děvčata. Při pořádání turnaje st. žákyň v Hlinsku byl velkým fanouškem a obdivovatelem jedné skutečné tenistky, se kterou prý také „chodí.“

Jeho rodiče jsou vlastníky firmy, kterou si založili. Jedná se o menší stavební firmu, která jedná nejčastěji v pardubickém kraji.

Dalšími aktéry, hrající větší roli v mém výzkumu jsou aktérka č. 11 (TW), která v klubu plní funkci šéftrenérky, trenérky a také organizátorky turnajů. O klubu i jednotlivých aktérech mnohé ví, protože ve výše zmíněných funkcích působí již delší dobu. Tato osoba mi byla tedy jakýmsi „klíčovým informátorem.“ Také zástupce předsedy (BŠ) mi velmi pomohl při mém výzkumu a podal mi cenné rady a připomínky. Důležitou součástí byl také MZ jako kapitán týmu dorostu, kterému děkuji za jeho postřehy na poli tenisu a týmu dorostu. Pokud bychom měli jmenovat další informátory, kteří byli součástí mého terénního výzkumu, jednalo by se o velkou část členů TK Hlinsko, avšak také nečlenů (rodinní příslušníci apod.) tudíž jsem si dovolila zvolit a jmenovat pouze ty nejdůležitější a tyto čtenářům představit.

Příloha č. 3 - Schéma sociálního prostoru dle Pierra Bourdieu

(Zdroj: Bourdieu, 1984 in Vašát, Růžička, 2011)

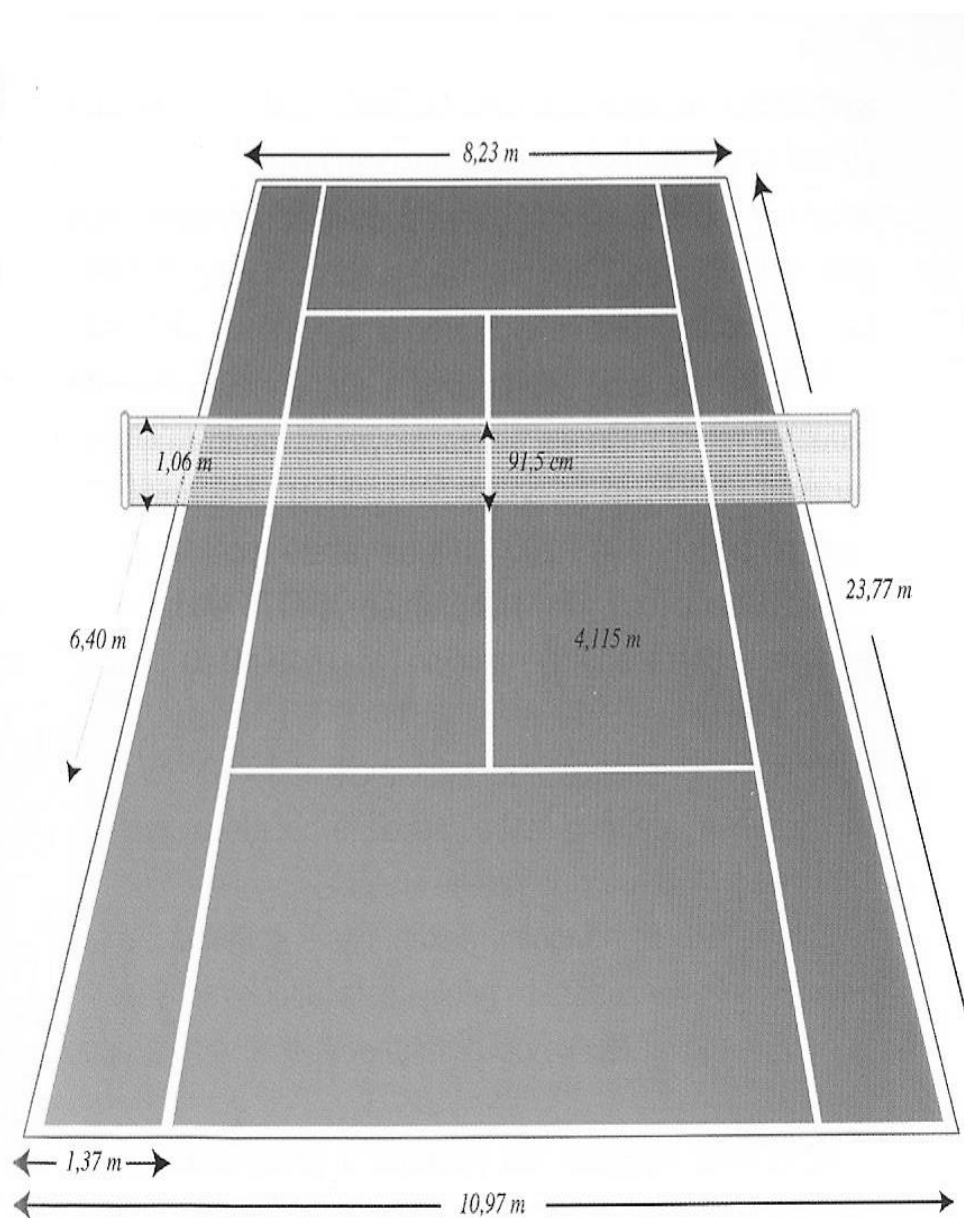
Příloha č. 4 - Schéma sociálního prostoru s umístěním aktérů výzkumu

celkový kapitál +

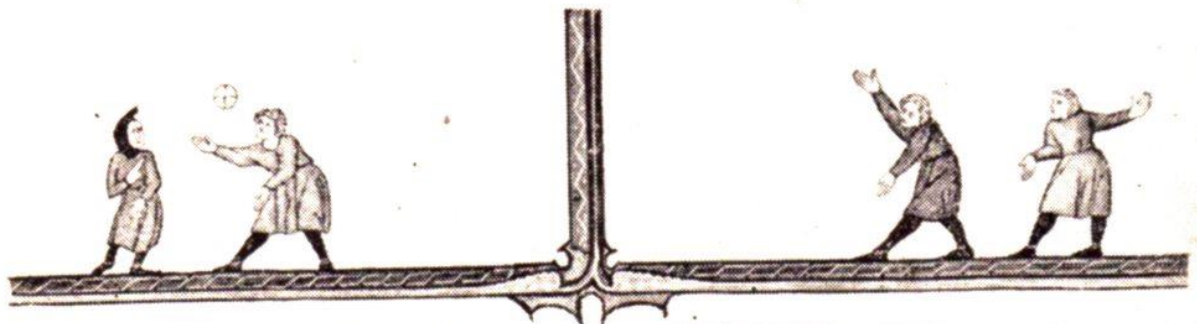
			Svobodná	povolání golf	bridž				
		klavír				jízda na koni			
	Profesoři VŠ		šachy				lyže Č. 1 -AM	Č. 2 AD	velkoobchodníci průmyslníci
Profesoři SŠ			soukromý inženýři				Č. 10 - JS Č. 9 - PN		hon
		Státní zaměstnanci		Č. 5 VZ					
Zaměstnanci v kultuře	kytara			tenis				Volba pravice	
	chůze	Lékařské a soc. služby		plavání Č. 7 - MD					
			Č. 8 - FS						
		Střední kádry v obchodu							
kulturní kapitál +				Č. 6 - JJ					kulturní kapitál - ekonomický kapitál +
ekonomický kapitál -	učitelé		Č. 4 - AW	Č. 3 - BP					
			technici						
		Střední kádry v administ.		Zaměstnanci v	obchodu			koulená	
			úředníci						
			dílovedoucí Kvalifik. dělníci		rybolov			maloobchodníci řemeslníci	
	Volba levice								zemědělci
			Specializ. dělníci pomocní dělníci		fotbal				
				zemědělské	síly				

celkový kapitál-

Příloha č. 5 – Rozměry tenisového dvorce

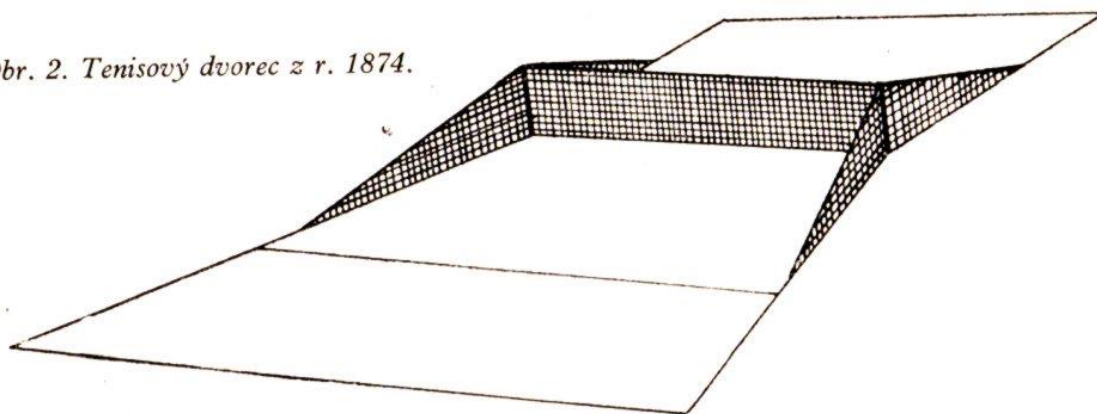

Příloha č. 6 – Hra dlaní – *Paume*

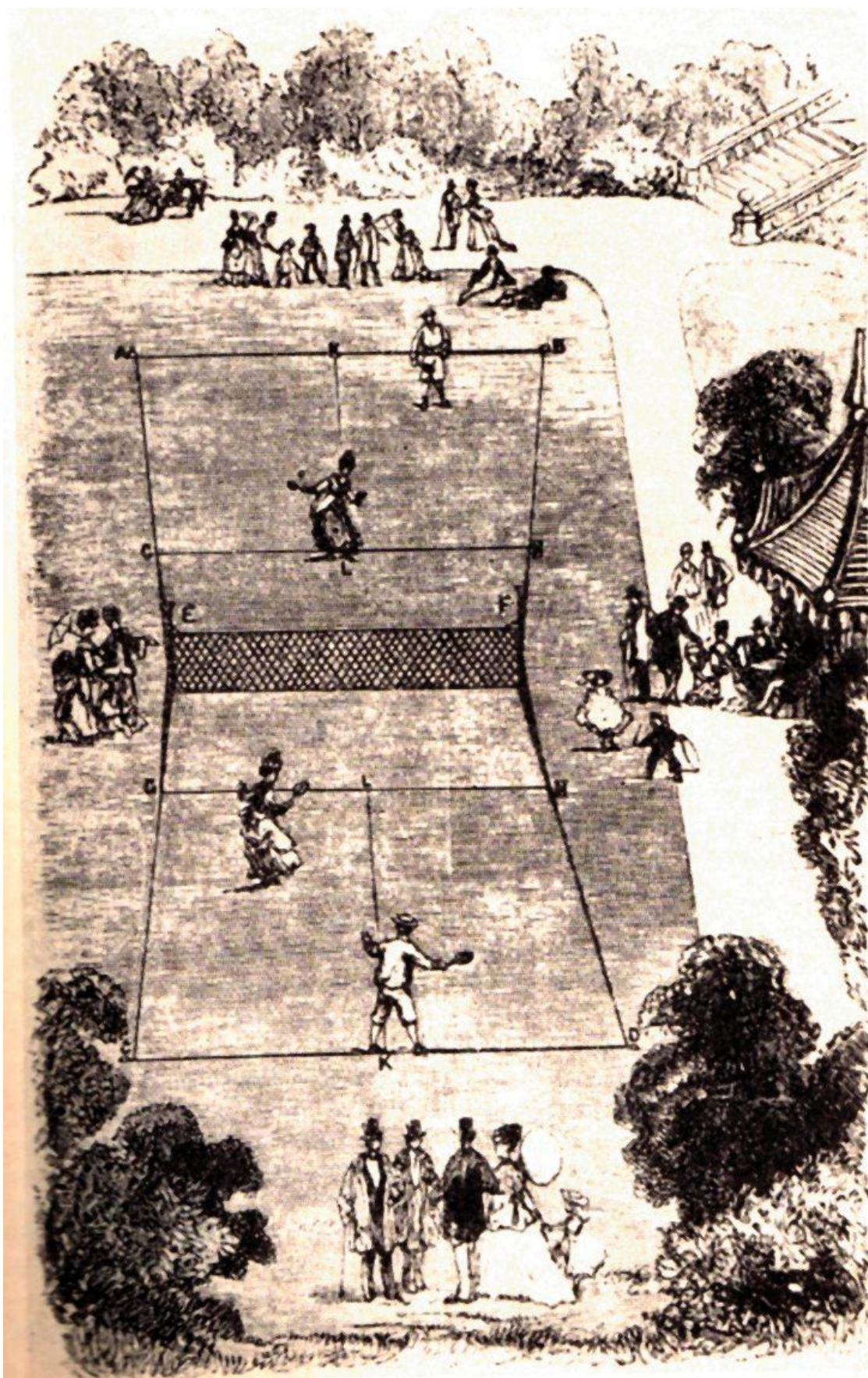
Příloha č. 7 – Tenisový dvorec z roku 1874

Obr. 2. Tenisový dvorec z r. 1874.

Příloha č. 8 – Historický tenisový dvorec

Příloha č. 9 – TK Hlinsko, základna (klubovna)

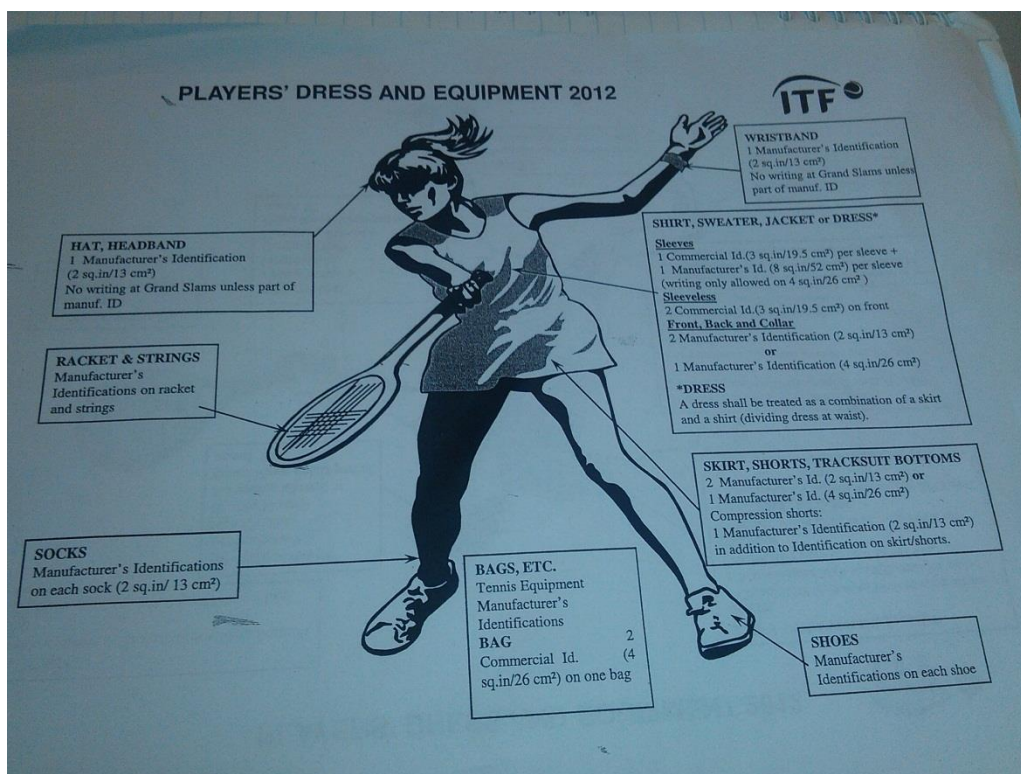
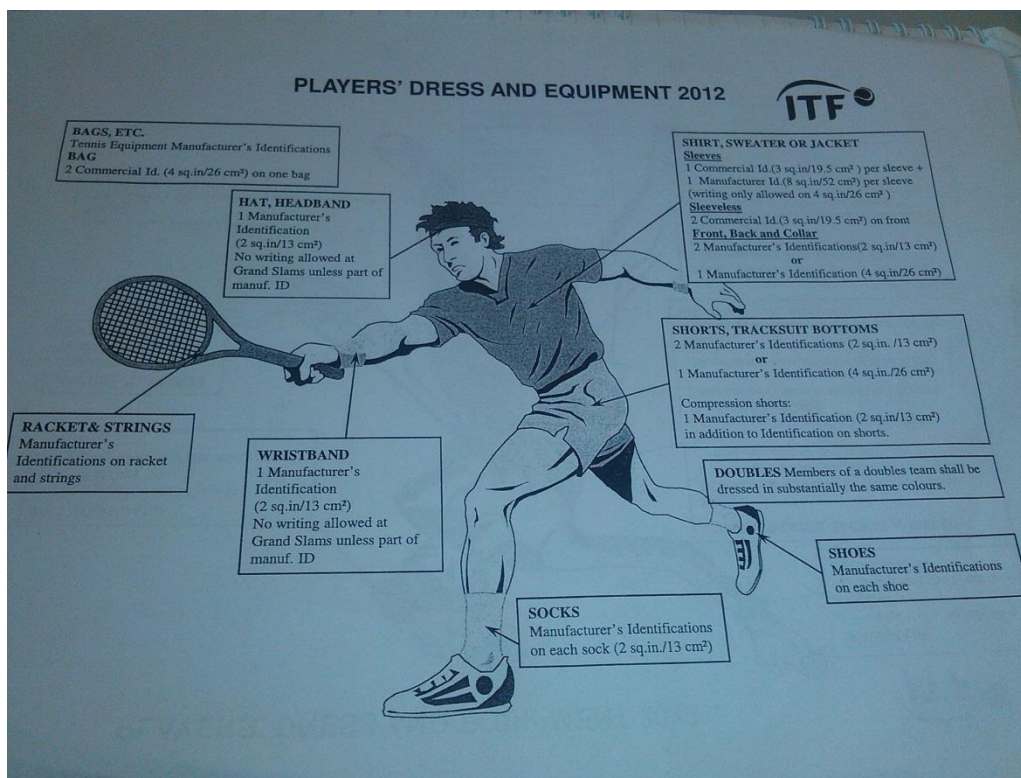

Příloha č. 10 – TK Hlinsko, dvorce

Příloha č. 11 – Mužský a ženský *dress code* dle norem ITF

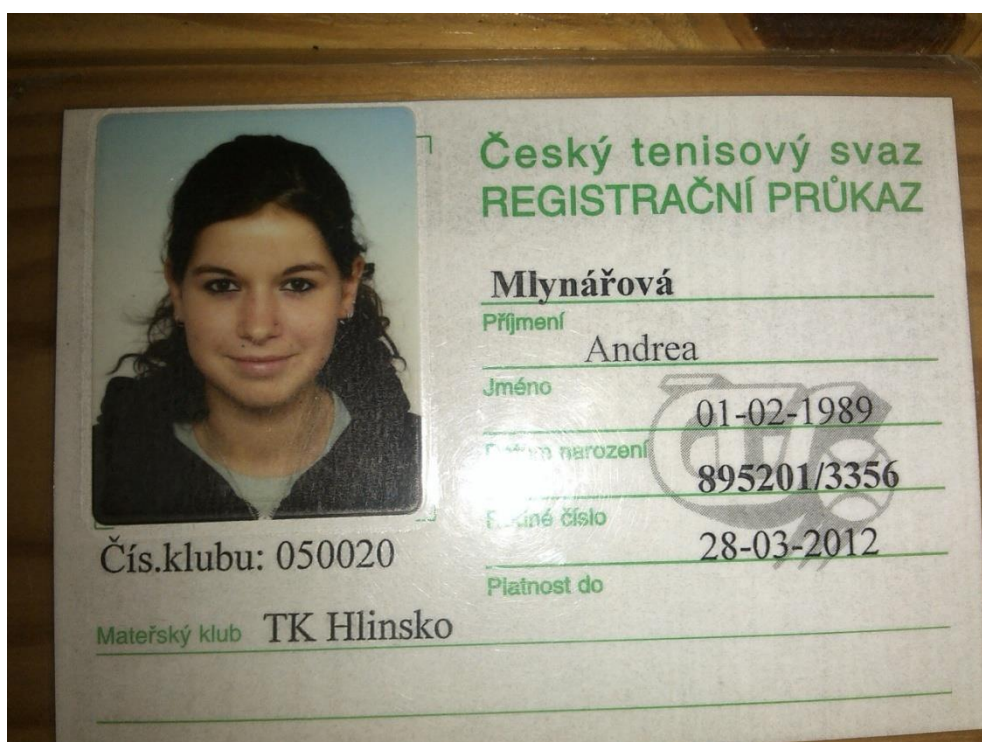
Zdroj: Jan Smíšek, mezinárodní rozhodčí, Školení trenérů III. třídy, Praha 2014

Příloha č. 12 – Průkaz tenisového trenéra III. třídy

Příloha č. 13 – Registrační průkaz

Příloha č. 14 – Znak TK Hlinsko

Příloha č. 15 – VIP karty hráčů Pardubické juniorky (2013, 2014)

